

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Π.Μ.Σ. «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Στρατηγική Παράλυση από Αέρος»

Επιβλέπων καθηγητής: ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΝΙΖΑΜΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

A.M.: 1211M041

Αθήνα
Σεπτέμβριος 2013

Στην Πέπη, τη Μαρία και την Εύα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΑΡΑΛΥΣΗ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ – Η ΘΕΩΡΙΑ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.	
Ο JOHN BOYD ΚΑΙ Ο ΚΥΚΛΟΣ OODA	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.	
JOHN WARDEN - Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΚΤΥΛΙΔΙΩΝ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.	
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ –ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ DESERT STORM	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.	
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟ ΚΟΣΟΒΟ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ «ALLIED FORCE»	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΑΡΑΛΥΣΗ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ – Η ΚΡΙΤΙΚΗ	63
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	73
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»	
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ «DESERT STORM»	79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»	
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ «ALLIED FORCE»	82
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	84 -90

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Το αεροπλάνο ενδείκνυται ως το όπλο των αδυνάτων , η δε τολμηρά και ριψοκίνδυνος φύσις του Έλληνος μέλλει να καταστήσει τούτο εις το μέλλον λαμπρό εν τοις πολέμοις όπλο»¹

Η πολιτική και στρατηγική ιδιοφυΐα του Ελευθερίου Βενιζέλου, κατάφερε να διακρίνει τις δυνατότητες που πρόσφερε ένα όπλο το οποίο ακόμα βρισκόταν στα σπάργανα, σε μια εποχή που τα φτερά των αεροπλάνων συγκρατούνταν με συρματόσχοινα και ο εναέριος βομβαρδισμός γινόταν ρίχνοντας τις βόμβες από το πλάι του αεροσκάφους με τα χέρια. Σε πλήρη αρμονία με τον Έλληνα Πολιτικό, πρώιμοι θεωρητικοί, του αεροπορικού πολέμου όπως οι Giulio Douhet, William ("Billy") Mitchell και Hugh Trenchard, οραματιζόταν μια εποχή που το αεροπορικό όπλο θα κυριαρχούσε στο πεδίο της μάχης, καθιστώντας αδύνατη την επικράτηση χωρίς αεροπορική υπεροχή, ενώ παράλληλα θα διασφάλιζε μια εύκολη και γρήγορη νίκη, καθιστώντας άχρηστη την παρατεταμένη σύγκρουση και την αιματοχυσία των μακροχρονίων πολέμων.²

«Η κυριαρχία στον αέρα σημαίνει νίκη, το να νικηθεί κανείς στον αέρα σημαίνει ήττα και άνευ όρων αποδοχή των απαιτήσεων του εχθρού»³

Ωστόσο, για αρκετό καιρό μετά την γέννησή του, το αεροπορικό όπλο φαινόταν ότι δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που είχαν καλλιεργηθεί. Παρότι η αεροπορική ισχύς των Συμμάχων κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, κατάφερε συντριπτικά πλήγματα κατά της Γερμανίας, ισοπεδώνοντας ολόκληρες πόλεις, καταστρέφοντας την βιομηχανική υποδομή της χώρας, το συγκοινωνιακό της δίκτυο και εν γένει την παραγωγική της ικανότητα, χρειάστηκε εν τέλει να διεξαχθεί και ένας μακροχρόνιος χερσαίος πόλεμος. Είναι αλήθεια ότι ο πόλεμος αυτός δεν εξελίχθηκε σε ένα μακροχρόνιο πόλεμο χαρακωμάτων, όπου αντίπαλοι στρατοί αιμορραγούν μέχρι θανάτου σε μετωπικές επιθέσεις. Αντίθετα και με τη βοήθεια της αεροπορικής ισχύος, εξελίχθηκε σε ένα πόλεμο ελιγμών, με μεγάλη κινητικότητα των αντιπάλων. Αυτό όμως δεν τον έκανε ούτε λιγότερο αιματηρό, ούτε περιόρισε την φρίκη του, ενώ σε καμία περίπτωση δεν τον συντόμευσε. Οι τεχνολογικοί περιορισμοί, συνδυαζόμενοι με την ανυπαρξία σαφούς δόγματος χρησιμοποίησης των

¹ Βογιατζής Δημήτριος Υπσργός (Δ) «Η Εισαγωγή της Στρατιωτικής Αεροπορίας στις Βαλκανικές Χώρες» Αεροπορική Επιθεώρηση τ.96 Δεκ. 2012 http://www.haf.gr/el/articles/pdf/ae_96.pdf

² Οι ιδέες τους, είχαν επηρεάσει και τους πρώτους έλληνες αεροπόρους. Βλ. Ένθετο Αεροπορική Επιθεώρηση τ.94 Απρ. 2012 Καμπέρου Δημητρίου Α. «Ο Μελλοντικός Πόλεμος από Αέρος»

³ Douhet Giulio «Command of the Air» pp.23

αεροπορικών δυνάμεων, (σε αντίθεση με τους άλλους κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων, οι οποίοι μπορούσαν να βασιστούν σε διδάγματα και εμπειρίες χιλιετιών), περιόριζαν το αεροπορικό όπλο σε ρόλο υποστήριξης των χερσαίων και ναυτικών δυνάμεων.

Για να κατανοήσουμε το πώς η στρατιωτική και ιδιαίτερα η αεροπορική ισχύς μπορεί να επιτύχει τους στρατηγικούς και επιχειρησιακούς αντικειμενικούς σκοπούς, θα πρέπει να κατανοήσουμε τη φύση και τον πολιτισμό της κοινωνίας που αυτή καλείται να επηρεάσει. Οι κοινωνικοί επιστήμονες Alvin and Heidi Toffler, θεωρούν ότι ο τρόπος που πολεμάμε, ορίζεται από τον τρόπο που είναι οικονομικά οργανωμένη η κοινωνίας μας⁴. Οι Tofflers εκκινώντας από αυτή τη διαπίστωση ταξινομούν τις ανθρώπινες κοινωνίες σε τρεις τύπους (1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} κύματος), ως αποτέλεσμα τριών μεγάλων επαναστάσεων, που άλλαζαν κάθε φορά τον τρόπο παραγωγής πλούτου.

Οι κοινωνίες του Πρώτου κύματος είναι αποτέλεσμα της αγροτικής επανάστασης που συνέβη πριν από περίπου 10.000 χρόνια και μετέτρεψε τους μέχρι τότε τροφосуλλέκτες ανθρώπους σε γεωργούς. Αυτές οι κοινωνίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη γη. Ο πόλεμος σε αυτές τις κοινωνίες αντανακλά την αγροτική φύση τους. Διεξάγεται κυρίως στις εποχές όπου δεν υπάρχουν αγροτικές εργασίες και ο χρόνος διεξαγωγής του αντικατοπτρίζει τον γεωργικό κύκλο σποράς και θερισμού. Ένα κλασσικό παράδειγμα πολέμου τέτοιων κοινωνιών είναι οι μάχες στην προκλασσική Ελλάδα μεταξύ πόλεων.⁵ Ουσιαστικά ο πόλεμος συνίσταται σε μια ή σε μια σειρά από σύντομες βίαιες μάχες με σκοπό την απόκτηση γης και αγαθών. Η αεροπορική ισχύς λίγο μπορεί να επιτύχει εναντίον τέτοιων κοινωνιών οι οποίες δεν διαθέτουν αναπτυγμένες υποδομές ικανές να προσβληθούν από αέρος.⁶

Οι κοινωνίες του δεύτερου κύματος είναι αποτέλεσμα της βιομηχανικής επανάστασης του 19^{ου} αιώνα. Χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη συγκέντρωση κεφαλαίου, εργατικής δύναμης και τη συνακόλουθη μαζική παραγωγή καταναλωτικών ειδών και αγαθών. Η βιομηχανοποίηση της παραγωγής οδηγεί σε άνοιγμα των αγορών, στη δημιουργία και ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και στην παγκόσμια διασύνδεση των οικονομιών.

⁴ Toffler Alvin and Heidi, «*War and Antiwar*», Warner Books 1995 pp.2

⁵ Hanson Davis Victor, «*Ο δυτικός τρόπος πολέμου : η αποφασιστική μάχη στην Κλασική Ελλάδα*» σελ. 37,38 Αθήνα: Τουρίκης, 2003

⁶ Felker Edward J. Lieutenant Colonel «*Airpower, Chaos, and Infrastructure Lords of the Rings*», USAF Air War College Maxwell Paper No. 14, Alabama July 1998 pp.4,5,6

Ο πόλεμος στις βιομηχανικές κοινωνίες αντανακλά αυτή τη νέα πραγματικότητα. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η μαζική καταστροφή, ώστε να πλήξει τον κύριο μηχανισμό παραγωγής ισχύος και πλούτου του αντιπάλου, τη μαζική παραγωγή. Δημιουργούνται μεγάλοι, μαζικοί στρατοί⁷ και οργανώνονται επιτελεία για να ελέγξουν ένα μηχανισμό που έχει τη δυνατότητα να σκοτώνει και να καταστρέφει σε ένα επίπεδο αδιανόητο μέχρι τότε. Ο πρώτος πόλεμος τέτοιου είδους είναι στην ουσία ο αμερικανικός εμφύλιος, ο οποίος χρησιμοποίησε τα προϊόντα της βιομηχανικής επανάστασης, όπως ο σιδηρόδρομος, το πολυβόλο, οι μαζικοί επιστρατευμένοι στρατοί για πρώτη φορά στην ιστορία και είχε ως αποτέλεσμα έναν τεράστιο αριθμό απωλειών σε κάθε πλευρά. Το υπέρτατο όπλο της βιομηχανικής επανάστασης υπήρξε η ατομική βόμβα, η οποία αποτελεί και το υπέρτατο όπλο μαζικής καταστροφής.

Οι κοινωνίες του τρίτου κύματος άρχισαν να αναδύονται αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Μια πρώτη ένδειξη ήταν το γεγονός ότι το 1956 στις ΗΠΑ για πρώτη φορά ο αριθμός όσων εργάζονταν στον τομέα των υπηρεσιών υπερέβη τον αριθμό όσων εργαζόταν στον βιομηχανικό τομέα⁸. Στις κοινωνίες του τρίτου κύματος, η «γνώση» η οποία περιλαμβάνει δεδομένα, πληροφορίες, εικόνες, σύμβολα και αξίες είναι η κύρια «πρώτη ύλη», η νέα πηγή πλούτου. Αυτό επιτρέπει σε αυτές τις κοινωνίες την απομαζικοποίηση της παραγωγής και παράλληλα την ταχύτερη δημιουργία πλούτου. Η σωστή γνώση μειώνει την ανάγκη της μαζικής εργασίας, ενέργειας, πρώτων υλών αλλά και του απαιτούμενου χρόνου, κεφαλαίου και χώρου για την παραγωγή πλούτου. Το περιορισμένο απόθεμα πρώτων υλών, εργασίας, γης και κεφαλαίου αντικαθίσταται από τον αγώνα για την απόκτηση και συσσώρευση της ανεξάντλητης γνώσης⁹. Νέες κοινωνικές αξίες αναδύονται βασισμένες όχι στην απόκτηση φυσικού πλούτου, αλλά στις διαδικασίες που απαιτούνται για την παραγωγή γνώσης.

Αυτή η τρίτη επανάσταση στον τρόπο δημιουργίας πλούτου λοιπόν θεωρούν ότι έφερε και μια ανάλογη επανάσταση στα στρατιωτικά ζητήματα.¹⁰ Το πρώτο κύριο χαρακτηριστικό αυτής της επανάστασης, η οποία άλλαξε για πάντα τον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου είναι η αύξηση της ακρίβειας των πυρομαχικών, με την

⁷ Ο πρώτος μαζικά επιστρατευμένος στρατός θεωρείται ο γαλλικός μετά την επανάσταση του 1789.

⁸ Toffler Alvin and Heidi, «*War and Antiwar*», pp.65

⁹ Η γνώση, η πληροφορία είναι πλέον το κυρίαρχο «αγαθό» της εποχής μας. Σήμερα η ενέργεια που καταναλώνεται από το διεθνές σύστημα επικοινωνίας, ισούται με το συνολικό ποσό ενέργειας που κατανάλωνε όλος ο πλανήτης, για όλες τις χρήσεις, το 1985. Εφημερίδα «Καθημερινή» 7/9/2013. http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathremote_1_07/09/2013_517700

¹⁰ Toffler Alvin and Heidi, «*War and Antiwar*», pp.76,77

έλευση των νέων κατευθυνόμενων βομβών. Τα οπλικά συστήματα ακριβείας περιλαμβάνουν μια ποικιλία πυρομαχικών όπως βόμβες κατευθυνόμενες με Laser (LGBs), πυραύλους Harm και Cruise και βόμβες κατευθυνόμενες με GPS τα οποία έχουν αυξήσει κατακόρυφα τις δυνατότητες των σύγχρονων αεροποριών. Η εντυπωσιακή αύξηση των δυνατοτήτων των σύγχρονων αεροποριών να πλήξουν στρατηγικούς στόχους φαίνεται από το παρακάτω παράδειγμα:

Ένα μόνο αεροσκάφος με μία μόνο κατευθυνόμενη βόμβα επιτυγχάνει το αποτέλεσμα -και μάλιστα χωρίς παράπλευρες απώλειες -που για να επιτευχθεί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έπρεπε να χρησιμοποιηθούν 1000 αεροσκάφη και πάνω από 9000 βόμβες Γενικής Χρήσης. Η έλευση των κατευθυνόμενων πυρομαχικών επαναπροσδιόρισε τις αρχές της μάζας και της συγκέντρωσης των δυνάμεων. Ολόκληρο το 1943 η 8^η Αεροπορική Δύναμη των ΗΠΑ έπληξε 50 στρατηγικούς στόχους, ενώ μόλις τις πρώτες 24 ώρες της Καταιγίδας της Ερήμου οι Συμμαχικές Αεροπορικές Δυνάμεις έπληξαν 150 στρατηγικούς στόχους¹¹.

Το δεύτερο κύριο χαρακτηριστικό της επανάστασης είναι η έλευση των τεχνολογιών αορατότητας (stealth) και χαμηλής παρατηρησιμότητας των αεροσκαφών. Η αεροπορική ισχύς απέκτησε έτσι τη δυνατότητα να προσβάλλει κάθε σημείο εντός του εχθρικού εναερίου χώρου, χωρίς να χρειάζεται να αποδυθεί πρώτα σε μια μακροχρόνια εκστρατεία καταστολής της εχθρικής αεράμυνας. Ουσιαστικά, ο συνδυασμός ακρίβειας και αορατότητας έδωσε στην αεροπορική δύναμη την ικανότητα εκτέλεσης ενός πολέμου ελιγμών στον αέρα αποφεύγοντας τα ισχυρά σημεία του εχθρού και προσβάλλοντας απευθείας τα κέντρα βάρους του. Στο σύγχρονο αεροπορικό πόλεμο δεν υφίσταται πλέον η έννοια του μετόπισθεν. Η αποτελεσματικότητα αυτού του συνδυασμού φαίνεται και από το γεγονός ότι παρόλο που τα αεροσκάφη F-117 (stealth), οπλισμένα με βόμβες ακριβείας εκτέλεσαν μόλις το 2% του συνολικού αριθμού πολεμικών εξόδων, ωστόσο έπληξαν το 43% του συνολικού αριθμού στόχων της προτεραιοποιημένης λίστας.

Ακρογωνιαίο λίθο βέβαια, αποτελεί η γνώση, η πληροφορία. Από την μια επέτρεψε την πλήρη κατόπτευση, αναγνώριση και στοχοποίηση όλου του εχθρικού χώρου με την ανάπτυξη μια τεράστιας ποικιλίας αισθητήρων, μέσων και εξειδικευμένων αεροσκαφών, όπως UAV'S, δορυφόροι επιτήρησης και επικοινωνιών

¹¹ Deptula David A. Brigadier General «Effects-Based Operations: Change In the Nature of Warfare» Published 2001 by Aerospace Education Foundation pp.2

και αεροσκάφη ηλεκτρονικού πολέμου ενώ από την άλλη επέτρεψε τη γρήγορη και επίκαιρη επεξεργασία όλων των δεδομένων μετατρέποντάς τα σε χρήσιμη πληροφορία, την οποία μπορούσαν μέσω της εξελιγμένης τηλεπικοινωνιακής υποδομής να προσφέρουν σε σχεδόν πραγματικό χρόνο στους μαχητές της πρώτης γραμμής. Ο χρόνος μετάδοσης της πληροφορίας από τον αισθητήρα στον μαχητή (sensor to shooter) έχει συμπιεστεί πλέον σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρείται η τάση ενοποίησης αυτών των δύο λειτουργιών.

Ωστόσο μια επανάσταση στα στρατιωτικά θέματα δεν αφορά μόνον τις τεχνολογικές εξελίξεις, το κυριότερο χαρακτηριστικό της θα πρέπει να είναι η ανάδειξη μιας νέας στρατηγικής,¹² η οποία θα λαμβάνει υπόψη της αυτές τις εξελίξεις και θα αναδιαμορφώνει ριζικό το δόγμα, την εκπαίδευση, το οργανωτικό σχήμα, το στρατιωτικό υλικό, καθώς και τον τρόπο που επιχειρούν οι Ένοπλες Δυνάμεις ώστε να επιτύχουν αποφασιστικά στρατιωτικά αποτελέσματα με θεμελιακά νέους τρόπους. Αυτό συνέβη στις δεκαετίες του 1980 και του 1990, με πρωταγωνιστές δύο Σμηνάρχους της Αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας τους John Boyd και John A. Warden III. Πιλότοι μαχητικών αεροσκαφών και οι δύο, ο πρώτος πιστώνεται με τη δημιουργία μιας κομψής στρατηγικής θεωρίας, η οποία συμπυκνώνεται στον κύκλο «OODA – ΠΠΑΔ», (Observe, Orient, Decide, Act/Παρατήρηση, Προσανατολισμός, Απόφαση, Δράση) και ο δεύτερος με την δημιουργία της θεωρίας των Πέντε Δακτυλίων, με βάση την οποία ο εχθρός αναλύεται και στοχοποιείται ως σύστημα. Η βασική, κοινή θέση και των δύο είναι ότι αντί να επιχειρούμε εναντίον του σκληρού πυρήνα του εχθρού –των Ενόπλων Δυνάμεών του- θα πρέπει να ακολουθήσουμε μια διαφορετική στρατηγική, η οποία θα πρέπει να επιφέρει την παράλυση του εχθρού στο στρατηγικό επίπεδο, καθιστώντας τον ανίκανο να αντισταθεί. Η αεροπορική ισχύς, είναι αυτή που σύμφωνα με τους υπέρμαχούς της μπορεί να εκμεταλλευτεί πλήρως αυτήν την συνολική επανάσταση στα στρατιωτικά θέματα και να προκαλέσει μόνη της την παράλυση του αντιπάλου με ελάχιστο κόστος¹³.

Η στρατηγική παράλυση από αέρος, έχει συζητηθεί εκτενώς και έχει επηρεάσει τις Ένοπλες Δυνάμεις όλων των χωρών, κάτι φυσικό άλλωστε, αφού αναμφισβήτητα οι ΗΠΑ κυριαρχούν αυτήν τη στιγμή στην δημιουργία

¹² William Cohen «Report of the Quadrennial Defense Review» (Washington, DC: Department of Defense, 1997). <http://www.dod.mil/pubs/qdr/sec7.html>,

¹³ Barlow Jason B. Major «Strategic Paralysis: An Airpower Theory for the Present» Air University Press Maxwell AFB, May 1992 pp.4,5

εξειδικευμένων στρατηγικών και στρατιωτικών δογμάτων για την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη και οικονομικότερη χρήση των Ενόπλων Δυνάμεων. Είναι όμως μια θεωρία που αναπτύχθηκε για να χρησιμοποιηθεί από τις Ένοπλες Δυνάμεις μια υπερδύναμης και μάλιστα τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή που αυτή βρίσκεται στο απόγειο της δύναμής της, κατάλληλη για όλες τις χώρες; Απαντά στα σκληρά ερωτήματα που θέτει το υπέρτατο μέσο επίλυσης διαφορών στην διεθνή πολιτική ή είναι απλά μια φενάκη που αδυνατεί να αποκρύψει τη χαμαιλέοντια φύση του πολέμου; Κύρια θέση της παρούσας εργασίας είναι ότι η θεωρία της στρατηγικής παράλυσης, αδυνατεί να προσφέρει όσα υπόσχεται και μικρές ιδίως χώρες με περιορισμένα μέσα θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές απέναντι σε θεωρίες που υπόσχονται να αλλάξουν την πραγματική φύση του πολέμου υποσχόμενες άκοπη και αναίμακτη επικράτηση.

Για την υποστήριξη της κύριας θέσης, η εργασία είναι οργανωμένη ως εξής: Στο 1^ο κεφάλαιο εξετάζουμε την ιστορική προέλευση της έννοιας της στρατηγικής παράλυσης και αναλύουμε το περιεχόμενό της. Στο 2^ο κεφάλαιο αναλύουμε τη θεωρία της στρατηγικής παράλυσης του John Boyd. Στο 3ο κεφάλαιο αναλύουμε τη θεωρία των Πέντε Δακτυλίων του John Warden. Στα επόμενα δύο κεφάλαια (4^ο και 5^ο), αναλύουμε δύο πολέμους ορόσημα για τους υποστηρικτές της θεωρίας, τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου και τη Νατοϊκή Επιχείρηση στο Κόσσοβο, οι οποίοι θεωρούνται ως απτή απόδειξη της εγκυρότητας της προσέγγισης της στρατηγικής παράλυσης. Θα συνεχίσουμε με το 6^ο κεφάλαιο, όπου θα εξετάσουμε κριτικά το θεωρητικό υπόβαθρο των δύο θεωριών αλλά και την πρακτική εφαρμογή της θεωρίας ιδίως όταν επιδιώκεται να εφαρμοστεί από μικρές αεροπορικές δυνάμεις και θα κλείσουμε με μια σύνοψη των συμπερασμάτων της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΑΡΑΛΥΣΗ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ –Η ΘΕΩΡΙΑ

Ο πόλεμος αποτελούσε πάντοτε ένα βαθιά τραυματικό γεγονός για κάθε ανθρώπινη κοινωνία, έφερνε μαζί του απώλειες αγαπημένων προσώπων, κακουχίες, οικονομική καταστροφή, κατάρρευση των κοινωνικών δομών και αναδείκνυε τις χειρότερες πλευρές του ανθρώπινου όντος. «Άρη φονιά κι αιματοστάλαχτο και καστροκαταλύτη»,¹ τον ονομάζει ο Όμηρος. Είναι φυσικό λοιπόν όλες οι κοινωνίες, από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, να αναζητήσουν έναν τρόπο διεξαγωγής του που να μετριάξει όσο είναι δυνατό τα καταστρεπτικά αποτελέσματά του. Στον Όμηρο περιγράφεται ένας τέτοιος πανάρχαιος τρόπος, η μονομαχία μεταξύ των καλύτερων πολεμιστών των αντιπάλων στρατών και μεταξύ αυτών που υπήρξαν οι πρωταίτιοι του πολέμου. Ο Πάρις και ο Μενέλαος μονομαχούν για το ποιος θα κερδίσει την Ελένη για να σταματήσει έτσι η αιματοχυσία. Παρόμοιας φιλοσοφίας είναι η μονομαχία Δαβίδ –Γολιάθ που περιγράφεται στην Παλαιά Διαθήκη.²

Στην κλασσική περίοδο της Αρχαίας Ελλάδας αυτή η αναζήτηση οδήγησε στην ανάδειξη της έννοιας της αποφασιστικής μάχης. Οι διαφορές επιλύονταν στο πεδίο της μάχης, σε μια σκληρή και αιματηρή, σύντομη και μοναδική όμως αναμέτρηση, αφήνοντας σχεδόν ανέπαφες τις σοδειές, το αγροτικό κεφάλαιο, αλλά και το εργατικό δυναμικό, αφού οι απώλειες σε κάθε ένα από αυτά ανέρχονταν σε ένα ποσοστό που μπορούσε να διαχειριστεί ο κοινωνικός ιστός κάθε πόλης.³ Η σύντομη και σκληρή αρχαιοελληνική μάχη αποτελεί το αρχέτυπο της άμεσης προσέγγισης και την μήτρα του δυτικού τρόπου πολέμου.

Αργότερα, στον Πελοποννησιακό πόλεμο, η Αθήνα υιοθέτησε μια νέα στρατηγική, η οποία ήταν σχεδιασμένη για να εξουθενώσει τον αντίπαλο, πλήττοντας την οικονομική του βάση και θέτοντας σε δεύτερη μοίρα τη σύγκρουση των ενόπλων δυνάμεων, την οποία ουσιαστικά απέφυγε. Ήταν ίσως η πρώτη εφαρμογή της έμμεσης στρατηγικής, της στρατηγικής δηλαδή η οποία αποφεύγει την αντιπαράθεση με τις Ένοπλες Δυνάμεις του αντιπάλου, τις παρακάμπτει και πλήττει απευθείας την

¹ Ιλιάδα, Ε' Ραψωδία, μετάφραση Καζαντζάκη -Πάλλη

² Αγία Γραφή, Α' Βασιλειών , κεφάλαιο ΙΖ

³ Hanson Victor Davis «Ο Δυτικός τρόπος πολέμου: η Αποφασιστική Μάχη στην Αρχαία Ελλάδα» σελ.68,69

υψηλή στρατηγική του αντιπάλου, επιδιώκοντας είτε να τον εξουθενώσει είτε να τον παραλύσει.⁴

Σύγχρονος σχεδόν του Θουκυδίδη, ο κινέζος στρατηγός Σουν Τζου, περιέγραψε τα κύρια σημεία μιας στρατηγικής η οποία ως στόχο έχει την εξάρθρωση και την παράλυση και όχι την καταστροφή του αντιπάλου. Η έμφαση δίνεται όχι στη μάχη και στην εκμηδένιση του εχθρού, αλλά στην εξουδετέρωση της στρατηγικής του, στην ήττα του σε πνευματικό και ηθικό επίπεδο.⁵

Στην συνέχεια η Βυζαντινή στρατιωτική στρατηγική⁶, κατόρθωσε να δημιουργήσει μια αυτοκρατορία που διήρκεσε αιώνες και να αφήσει μια υπέροχη πολιτιστική κληρονομιά σε μια ευρύτερη γεωγραφική περιοχή που υπερέβαινε κατά πολύ τα όρια της επικράτειάς της. Το επίτευγμα αυτό, βασίστηκε ακριβώς στη στρατιωτική στρατηγική που απέφευγε τις μετωπικές στρατιωτικές συγκρούσεις και χρησιμοποιούσε τη στρατηγική της εξουθένωσης και της έμμεσης προσέγγισης για την αποδυνάμωση και τον έλεγχο των αντιπάλων.

Διαχρονικά λοιπόν, οι ιδέες (στρατηγική) περί χρησιμοποιήσεως των μέσων χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, στις στρατηγικές άμεσης και έμμεσης προσέγγισης, οι οποίες ήδη αναλύθηκαν κατά την προηγούμενη ιστορική αναδρομή.

Ένα ακόμα σημαντικό εργαλείο για περαιτέρω κατανόηση των χρησιμοποιούμενων εννοιών αποτελεί και η τυπολογία υψηλής στρατηγικής του Γερμανού ιστορικού Hans Delbruck ο οποίος αναγνωρίζει δύο βασικές μορφές. Τη στρατηγική της εκμηδένισης (annihilation) και τη στρατηγική της εξουθένωσης (attrition)⁷. Με τη στρατηγική της εκμηδένισης επιδιώκουμε τον πλήρη αφανισμό των εχθρικών δυνάμεων, την ολοκληρωτική καταστροφή τους. Στην στρατηγική της εξουθένωσης επιδιώκουμε να εξαντλήσουμε τον εχθρό υποβάλλοντάς τον σε μια συνεχή, κοπιαστική και αιματηρή προσπάθεια. Έτσι, η στρατηγική της εκμηδένισης επιλέγεται συνήθως από τον ισχυρότερο εμπόλεμο, ο οποίος επιθυμεί μια ταχεία έκβαση του πολέμου δια της ολοκληρωτικής καταστροφής των αντιπάλων εχθρικών δυνάμεων διαμέσου μιας αποφασιστικής μάχης. Η στρατηγική της εξουθένωσης παράγει αποτελέσματα σε βάθος χρόνου, εμπλέκοντας τον αντίπαλο σε μια

⁴ Koliopoulos Constantinos & Platias Athanassios G. «*Thucydides on strategy : Athenian and Spartan grand strategies in the Peloponnesian War and their relevance today*» Αθήνα: Ευρασία, 2006 pp.57,58

⁵ Σουν Τζου «*Η Τέχνη του Πολέμου*» Αθήνα Φόρμιγξ 1992 σελ.29

⁶ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «*Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική (6^{ος}-11^{ος} αιώνας)*», Αθήνα, 2000. pp.94

⁷ Hans Delbruck, «*History of the Art of War Within the Framework of Political History*», vol.1, trans. W. J. Renfroe, Jr. (Lincoln, Nebr.: University of Nebraska Press, 1986) pp. 136.

αργόσυρτη, χρονοβόρα διαμάχη με στόχο την αργή αλλά σταθερή διάβρωση της θέλησής του για μάχη.

Όσον αφορά ειδικότερα στην χρήση της αεροπορικής ισχύος σε επιχειρήσεις επιβολής, η ακριβέστερη τυπολογία δίνεται από τον R. Pape⁸. Η επιβολή αφορά στη χρήση της αεροπορικής ισχύος για να εξαναγκάσουμε ένα εχθρό να αλλάξει τον τρόπο ενεργείας του, χειραγωγώντας τον δια του ισοζυγίου κόστους – οφέλους της εκάστοτε επιλογής του. Η επιβολή για να είναι επιτυχημένη θα πρέπει να έχει οδηγήσει στην αλλαγή πολιτικής του εχθρού ενόσω αυτός διαθέτει μια κάποια έστω αμυντική ικανότητα. Εάν αναγκαστούμε να εμπλακούμε σε μια σύγκρουση μέχρις εσχάτων, είναι φανερό ότι η στρατηγική της επιβολής έχει αποτύχει. Σύμφωνα με τον Pape, οι κύριοι μηχανισμοί αεροπορικής επιβολής είναι τέσσερις :

Η απαγόρευση (Denial), η οποία στηρίζεται στην υποβάθμιση ή και την τέλεια καταστροφή της αμυντικής ικανότητας του εχθρού καταστρέφοντας τις ένοπλες δυνάμεις του στο πεδίο της μάχης. Η απαγόρευση οδηγεί στην αλλαγή πολιτικής προκαλώντας την ανικανότητα του εχθρού να συνεχίζει να την υποστηρίζει. Οι στόχοι μιας εκστρατείας απαγόρευσης είναι κυρίως στρατιωτικοί.

Η τιμωρία (punishment), η οποία στηρίζεται στην καταστροφή όλων αυτών που ο εχθρός θεωρεί πολύτιμα. Αυτά μπορεί να είναι, είτε η ευμάρεια και η ζωή του εχθρικού πληθυσμού ο οποίος στοχοποιείται, είτε η καταστροφή σημαντικών βιομηχανικών μονάδων που μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευση της οικονομίας του κράτους, επιφέροντας σημαντικότερα πλήγματα στη στρατιωτική ισχύ και στη διαβίωση του πληθυσμού. Μετά από μια επιτυχημένη αεροπορική τιμωρητική εκστρατεία, αναμένεται είτε η αλλαγή της κυβερνητικής πολιτικής είτε η επανάσταση του λαού και η ανατροπή της κυβέρνησης.

Η στρατηγική του ρίσκου είναι μια παραλλαγή της στρατηγικής της τιμωρίας με την οποία διαφέρει στον ρυθμό και τον χρόνο εφαρμογής της στρατιωτικής πίεσης επί του αντιπάλου. Ο κύριος μηχανισμός πίσω από τη θεωρία του ρίσκου είναι η απειλή ακόμα μεγαλύτερης τιμωρίας του αντιπάλου, αυξάνοντας σταδιακά τα καταστρεπτικά αποτελέσματα μέχρι την τελική συμμόρφωση και υποχώρησή του. Μια από τις σπουδαιότερες περιπτώσεις εφαρμογής της στρατηγικής του ρίσκου ήταν η επιχείρηση βομβαρδισμού του Βορείου Βιετνάμ από τις ΗΠΑ, από το 1965 μέχρι το

⁸ Robert A. Pape Jr., «*Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*» (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1996).pp.18,19

1968, στα πλαίσια της προσπάθειας των Αμερικανών να αναγκάσουν το Βόρειο Βιετνάμ να σταματήσει να υποστηρίζει τους επαναστάτες στο Νότιο Βιετνάμ.

Η στρατηγική του αποκεφαλισμού, την οποία ο Pape, θεωρεί ως μια στρατηγική που αποβλέπει απλά στη στοχοποίηση της αντίπαλης ηγεσίας και των μέσων επικοινωνίας της, συνίσταται στην μείξη στρατηγικών τιμωρίας και άρνησης, η οποία απλά επεκτείνει την έννοια της επιχειρησιακής παράλυσης σε στρατηγικό επίπεδο.⁹

Στη σύγχρονη στρατιωτική ιστορία, με τους Ναπολέοντειους Πολέμους και τους πολέμους που οδήγησαν στην ένωση της Γερμανίας, υιοθετήθηκε η στρατηγική της άμεσης προσέγγισης. Σκοπός ήταν η καταστροφή των εχθρικών ενόπλων δυνάμεων στο πεδίο της μάχης, ως το προσφορότερο μέσο για την επίτευξη των πολιτικών σκοπών του πολέμου. Αυτή η αντίληψη συνδυασμένη με μια ανάγνωση του Κλαούζεβιτς, ως υπέρμαχου των αιματηρών αποφασιστικών μαχών, -η οποία έχει αμφισβητηθεί από πολλούς μελετητές του- ερχόταν να συμπληρώσει την γενικότερη πεποίθηση που επικρατούσε τότε στους στρατιωτικούς κύκλους και που πρέσβευε ότι η ισχυρότερη μορφή αγώνα ήταν η επίθεση,¹⁰ παραγνωρίζοντας τη θέση, επίσης του Κλαούζεβιτς, για τα πρωτεία της άμυνας. Η έλευση όμως νέων τεχνολογιών, οι οποίες προσέδιδαν τρομακτικό πλεονέκτημα στον αμυνόμενο (π.χ. πολυβόλα, επαναληπτικά τυφέκια, αγκαθωτό συρματοπλέγμα) οδήγησαν στην τραυματική εμπειρία του Α' Παγκοσμίου Πολέμου με τις δεκάδες χιλιάδες των νεκρών σε μία και μόνη ημέρα.

Η πρωτοφανούς μεγέθους σφαγή και η καταστροφή μιας ολόκληρης γενιάς νέων Ευρωπαίων, που από πολλούς χαρακτηρίζονταν ως η «χρυσή γενιά» συγκλόνισε τη γηραιά ήπειρο και οδήγησε στην αναζήτηση νέων τρόπων επίτευξης των πολιτικών σκοπών του πολέμου, με όσο το δυνατόν λιγότερες ανθρώπινες απώλειες και πόνο.

Ιδιαίτερα, δύο Βρετανοί βετεράνοι, οι οποίοι υπηρέτησαν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και έζησαν την φρίκη και την οδύνη του πολέμου φθοράς στα χαρακώματα της Κεντρικής Ευρώπης, ο J. F. C. Fuller και ο Basil H. Liddell Hart αμφισβήτησαν την άμεση προσέγγιση και πρότειναν μια νέα στρατηγική, της παράλυσης του εχθρού.

⁹ Στο ίδιο σελ.79

¹⁰Evera Stephen Van «*The Cult of the Offensive and the Origins of the First World War*» International Security, Vol. 9, No. 1 (Summer, 1984), pp. 58-107

Ο J.F.C. Fuller, είναι ο πατέρας του κεραυνοβόλου πολέμου¹¹, υπέρμαχος των τεθωρακισμένων και δημιουργός του πρώτου μοντέρνου επιχειρησιακού σχεδίου που σκόπευε να παραλύσει τον εχθρό. Ο J.F.C. Fuller πίστευε ότι οι Ευρωπαίοι επηρεασμένοι από τον Κλαούζεβιτς και από τις πρωσικές νίκες του 1866 και του 1870, είχαν βασίσει τη στρατιωτική στρατηγική τους σε δύο λανθασμένες υποθέσεις. Η μία ήταν ότι η στρατιωτική υπεροχή εξαρτώνταν απόλυτα από την αριθμητική υπεροχή στο πεδίο της μάχης και η άλλη ότι ο πολιτικός σκοπός επιτυγχάνεται ευκολότερα με την καταστροφή του εχθρού. Ο J. F. C. Fuller, πίστευε ότι τα βιομηχανικά και τεχνολογικά επιτεύγματα είχαν καταστήσει απαρχαιωμένους τους μεγάλους στρατούς. Η εποχή της φυσικής δύναμης είχε παρέλθει και στο προσκήνιο ανέρχονταν οι ηθικές δυνάμεις. Δεν υπήρχε πλέον η ανάγκη καταστροφής των εχθρικών δυνάμεων στο πεδίο της μάχης. Κεραυνοβόλες επιθέσεις αρμάτων θα παρέλυαν, αποδιοργάνωναν και εξάρθρωναν τις εχθρικές δυνάμεις καταβαρυνόμενες το ηθικό τους και καταστρέφοντας την αλυσίδα διοίκησης και ελέγχου. Η κατάρρευση και η παράλυση είναι τα κύρια θέματα του έργου του Fuller.

Παρομοίως ο συμπατριώτης του Liddell Hart, με το έργο του «Strategy», υποστήριξε την ιδέα της στρατηγικής παράλυσης του εχθρού. Ο Liddell Hart πίστευε ότι πίσω από κάθε μεγάλη στρατιωτική επιτυχία στο πεδίο της μάχης κρύβεται η προϋπάρχουσα ψυχολογική αλλά και φυσική «εξάρθρωση» του αντιπάλου. Πίστευε ότι καμία νίκη δεν έχει σημασία αν ένα έθνος αιμορραγήσει μέχρι θανάτου για να την κερδίσει. Όπως χαρακτηριστικά γράφει

«ένας στρατηγός πρέπει να σκέφτεται με όρους παράλυσης και όχι εξόντωσης»¹².

Θυμίζοντας τα γραπτά του Σουν Τζου, ο οποίος συμβουλεύει να ασκούμε τη στρατηγική του νερού και να αποφεύγουμε τα εμπόδια, ο Liddell Hart υιοθετεί μια παρόμοια προσέγγιση, βάσει της οποίας οι εχθρικές στρατιωτικές δυνάμεις πρέπει να παρακάμπτονται στα πλαίσια ενός κεραυνοβόλου πολέμου, που σκοπό έχει την φυσική απομόνωση του εχθρού εξαλείφοντας τη δυνατότητά του για αντίσταση και εξάρθρωση και αποδιοργανώνοντας τη σκέψη της αντίπαλης ηγεσίας. Και οι δύο αυτοί θεωρητικοί, είδαν το νέο τότε αεροπορικό όπλο να μάχεται στο πεδίο της

¹¹ Fuller J.F.C., «*The Foundations of the Science of War*» (London: Hutchinson and Company, 1925), 314. <http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/download/csipubs/FoundationsofScienceofWar.pdf> assessed 27/8/2013

¹² Hart Liddell Basil H, «*Strategy*», 2d revised edition (New York: Meridian, 1991), 213.

μάχης, αναγνώρισαν τις δυνατότητές του και το ενέταξαν στο στρατηγικό τους όραμα.

Παράλληλα με τους δύο αυτούς Βρετανούς στρατηγιστές, την περίοδο που ακολούθησε τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εμφανίζονται και οι πρώτοι θεωρητικοί και υπέρμαχοι του αεροπορικού όπλου. Επηρεασμένοι από τις θεωρίες των Fuller και Liddell Hart, αλλά και από την αεροπορική εμπειρία τους στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όπου ενώ στο έδαφος, οι συμπολεμιστές τους θυσιάζονταν κατά χιλιάδες για να κερδίσουν λίγα μέτρα εδάφους, αυτοί εφορούσαν ανενόχλητοι, όσο τους επέτρεπαν τα τεχνικά χαρακτηριστικά των πρωτόγονων αεροπλάνων τους, βαθιά μέσα στο έδαφος του αντιπάλου και μετέφεραν τον πόλεμο στην δική του ενδοχώρα. Η ελευθερία κινήσεων του αεροπορικού όπλου, η ταχύτητά του, η δυνατότητα αποφυγής των εχθρικών ισχυρών σημείων και της προσβολής του εχθρού, με σχετικά μικρές φίλιες απώλειες, εκεί όπου πραγματικά βρισκόταν η πηγή της δύναμής του επηρέασε βαθιά τους πρώτους θεωρητικούς του αεροπορικού όπλου. Η ελευθερία αυτή, σε σχέση με την εντελώς αντίθετη εικόνα των χερσαίων δυνάμεων οι οποίες καθηλωμένες σε μια στατική μάχη χαρακωμάτων αιμορραγούσαν μέχρι θανάτου, διαμόρφωσε την σκέψη τους και υπήρξε ίσως η γενεσιουργός αιτία του ελιτισμού¹³ που χαρακτηρίζει μέχρι και σήμερα το αεροπορικό όπλο.

Ο Giulio Douhet¹⁴, ιταλός θεωρητικός και υπέρμαχος της αεροπορικής ισχύος πίστευε ότι ο πλέον αδύναμος κρίκος στην πολεμική προσπάθεια μιας χώρας ήταν το ηθικό των πολιτών της. Συνεπώς, υποστήριζε ότι εάν ο άμαχος πληθυσμός μιας χώρας προσβληθεί από αέρος με ένα συνδυασμό, ισχυρών εκρηκτικών, εμπρηστικών βομβών και αερίων, εξαιτίας των κακουχιών, της ταλαιπωρίας και του τρόμου που θα προκαλούσε μια τέτοια επίθεση, ουσιαστικά θα αναγκαζόταν να αποσύρει την υποστήριξη του από την πολεμική προσπάθεια και να επιβάλλει είτε την παύση των εχθροπραξιών και την αλλαγή της ακολουθούμενης πολιτικής, είτε ακόμα και την αλλαγή συνολικά της ηγεσίας.

Στη Μεγάλη Βρετανία και στις ΗΠΑ, οι δύο πλέον εξέχοντες υποστηρικτές του αεροπορικού όπλου, ο λόρδος Hugh Trenchard¹⁵ και ο ταξίαρχος "Billy" Mitchell

¹³ Paris Michael «*The Rise of the Airmen: The Origins of Air Force Elitism, c. 1890-1918*» Journal of Contemporary History, Vol. 28, No. 1 (Jan., 1993), pp. 123-141

¹⁴ Gray Colin S. «*Airpower for Strategic Effect*» Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama February 2012 pp.104

¹⁵ Meilinger Phillip S. «*Trenchard and "Morale Bombing": The Evolution of Royal Air Force Doctrine Before WorldWar II*» The Journal of Military History, Vol. 60, No. 2 (Apr., 1996), pp. 243-270

αντίστοιχα, θεωρούσαν ότι η λύση στον αιματηρό πόλεμο χαρακωμάτων θα προερχόταν από μια στρατηγική αεροπορική επίθεση εναντίον, όχι του πληθυσμού, αλλά της βιομηχανικής και παραγωγικής ικανότητας του αντιπάλου. Συγκεκριμένα, ο Hugh Trenchard, θεωρούσε ότι η επίθεση εναντίον των εργοστασίων θα προκαλούσε την κατάρρευση του ηθικού των εργατών, οι οποίοι θα ζητούσαν την αλλαγή πολιτικής και το τέλος του πολέμου, ενώ ο "Billy" Mitchell, αλλά και οι επηρεασμένοι από αυτόν θεωρητικοί του Air Corps Tactical School, (ACTS)¹⁶ επικεντρώθηκαν στη φυσική καταστροφή των υλικών προϋποθέσεων του πολέμου και συγκεκριμένα της απαραίτητης βιομηχανικής και παραγωγικής βάσης του εχθρού. Είναι η γνωστή θεωρία του «βιομηχανικού ιστού», η οποία ουσιαστικά δοκιμάστηκε κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση όλων αυτών των στρατηγικών έπαιξε και η πεποίθηση της τεχνικής ανωτερότητας των βομβαρδιστικών αεροσκαφών που συμπυκνώνεται στη γνωστή φράση «τα βομβαρδιστικά πάντα θα περνάνε»¹⁷, η οποία ειπώθηκε στη Βρετανική Βουλή των Κοινοτήτων από τον υπουργό Stanley Baldwin. Κοινό θέμα όλων, η παράλυση σε στρατηγικό επίπεδο του εχθρού και η αποφυγή μιας αιματηρής χερσαίας μάχης. Εκτοτε η πίστη στο στρατηγικό χαρακτήρα του αεροπορικού όπλου αποτελεί το βασικό αξίωμα όλων των θεωριών περί της αεροπορικής ισχύος.

Αρκετές από τις προφητείες αυτών των οραματιστών όντως δικαιώθηκαν, πολλές ευρωπαϊκές και ιαπωνικές πόλεις ισοπεδώθηκαν από τις αεροπορικές επιθέσεις και η αεροπορική ισχύς αποτέλεσε στη θάλασσα με την έλευση του αεροπλανοφόρου και στη στεριά με την ανάδειξη αποστολών, όπως η εγγύς αεροπορική υποστήριξη, η απομόνωση του πεδίου μάχης και οι αερομεταφορές, την κυρίαρχη δύναμη του πολέμου. Ωστόσο οι κυριότερες των προφητειών τους παρέμειναν ανεκπλήρωτες, η έλευση νέων τεχνολογιών όπως το radar σήμαινε ότι τα βομβαρδιστικά σε αποστολές βομβαρδισμού χωρίς τη συνοδεία μαχητικών υφίσταντο μεγάλες απώλειες, μετατρέποντας ουσιαστικά τη στρατηγική αεροπορική εκστρατεία σε μια εκστρατεία φθοράς στον αέρα. Ως το τέλος του πολέμου, τόσο η Μ. Βρετανία όσο και οι ΗΠΑ, είχαν απωλέσει 40.000 αεροπόρους η κάθε μια.¹⁸ Παράλληλα η αεροπορική ισχύς δεν μπόρεσε να κάμψει το ηθικό των πολιτών, ενώ απέτυχε μόνη

¹⁶ Finney Robert T. «*History of the Air Corps Tactical School 1920 – 1940*» Original imprint 1955, Air Force History and Museums Program imprint 1998 pp.65,66

¹⁷ Tonnel Brian W. Major «*Will the Bomber Always Get Through? The Air Force and its Reliance on Technology*», USAF JUNE 2002 pp.1,2

¹⁸ Mueller Karl P. «*Air Power*» RAND Corporation pp.4

της να στραγγαλίσει τη βιομηχανική και οικονομική ζωή τόσο της Γερμανίας όσο και της Μ. Βρετανίας.

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα πυρηνικά όπλα, μονοπώλησαν την αποστολή της στρατηγικής επίθεσης, ενώ η τακτική αεροπορία είδε το ρόλο της να υποβαθμίζεται σε αυτόν της υποστήριξης των χερσαίων δυνάμεων σε συρράξεις με περιορισμένους αντικειμενικούς σκοπούς, όπως αυτός της Κορέας. Στην τότε πυρηνική εποχή ο πόλεμος της Κορέας θεωρήθηκε μια παρέκκλιση η οποία δεν υπήρχε περίπτωση να ξανασυμβεί. Ωστόσο η εξέλιξη της ιστορίας υπήρξε διαφορετική και ένας παρόμοιος περιορισμένος πόλεμος ξέσπασε πάλι στην Ασία και συγκεκριμένα στο Βιετνάμ.

Μετά το Βιετνάμ, αναπτύχθηκαν δύο σχολές σκέψης¹⁹ όσον αφορά την συμβατική αεροπορική δύναμη. Η πρώτη, εξέχουσα κυρίως στο στρατό ξηράς, εξέλιξε το δόγμα της συνδυασμένης μάχης στρατού - αεροπορίας (AirLand Battle), μια σύγχρονη μορφή του γερμανικού Blitzkrieg. Η δεύτερη σχολή σκέψης, η οποία δημιουργήθηκε από πιλότους μαχητικών αεροσκαφών, οι οποίοι έφεραν το κύριο βάρος του πολέμου του Βιετνάμ, υιοθέτησε μια τελείως διαφορετική προσέγγιση και με βάση τις τεχνολογικές εξελίξεις επανέφερε τη στρατηγική σκέψη στην τακτική αεροπορία. Πίστευαν ότι η πολεμική αεροπορία, ένα φύσει επιθετικό και στρατηγικό όπλο, θα πρέπει αντί να ασχολείται με τις χερσαίες δυνάμεις του αντιπάλου, να στραφεί εναντίον των κέντρων βάρους του και ιδιαίτερα εναντίον της ηγεσίας του.

Οι θεωρητικοί της στρατηγικής παράλυσης, με προεξάρχοντες τους δύο αμερικανούς Σμηνάρχους John Boyd και John Warden, θεωρούν ότι η σύγχρονη τεχνολογία επέτρεψε στο αεροπορικό όπλο την πλήρη εκμετάλλευση της στρατηγικής και επιθετικής του φύσης, με τη διενέργεια μιας στρατηγικής επίθεσης με σκοπό την παράλυση του εχθρού σε στρατηγικό επίπεδο. Στην θεωρία του ο Boyd, τονίζει την πνευματική, ηθική και ψυχολογική πλευρά του πολέμου και υποστηρίζει ότι μπορούμε να παραλύσουμε τον αντίπαλο, λειτουργώντας εντός του κύκλου «ΠΠΑΔ – OODA», (Παρατήρηση, Προσανατολισμός, Απόφαση ,Δράση/ Observation-Orientation-Decision-Action). Αυτό μπορούμε να το επιτύχουμε είτε αυξάνοντας το δικό μας ρυθμό δράσης, είτε μειώνοντας αυτόν του αντιπάλου. Τελικός σκοπός είναι ο αποπροσανατολισμός, η σύγχυση, η αποκοπή του αντιπάλου από μια διαρκώς

¹⁹ Hamilton Robert J. Major «Green and Blue in the Wild Blue: An Examination of the Evolution of Army and Air Force Airpower Thinking and Doctrine Since the Vietnam War» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama June 1993

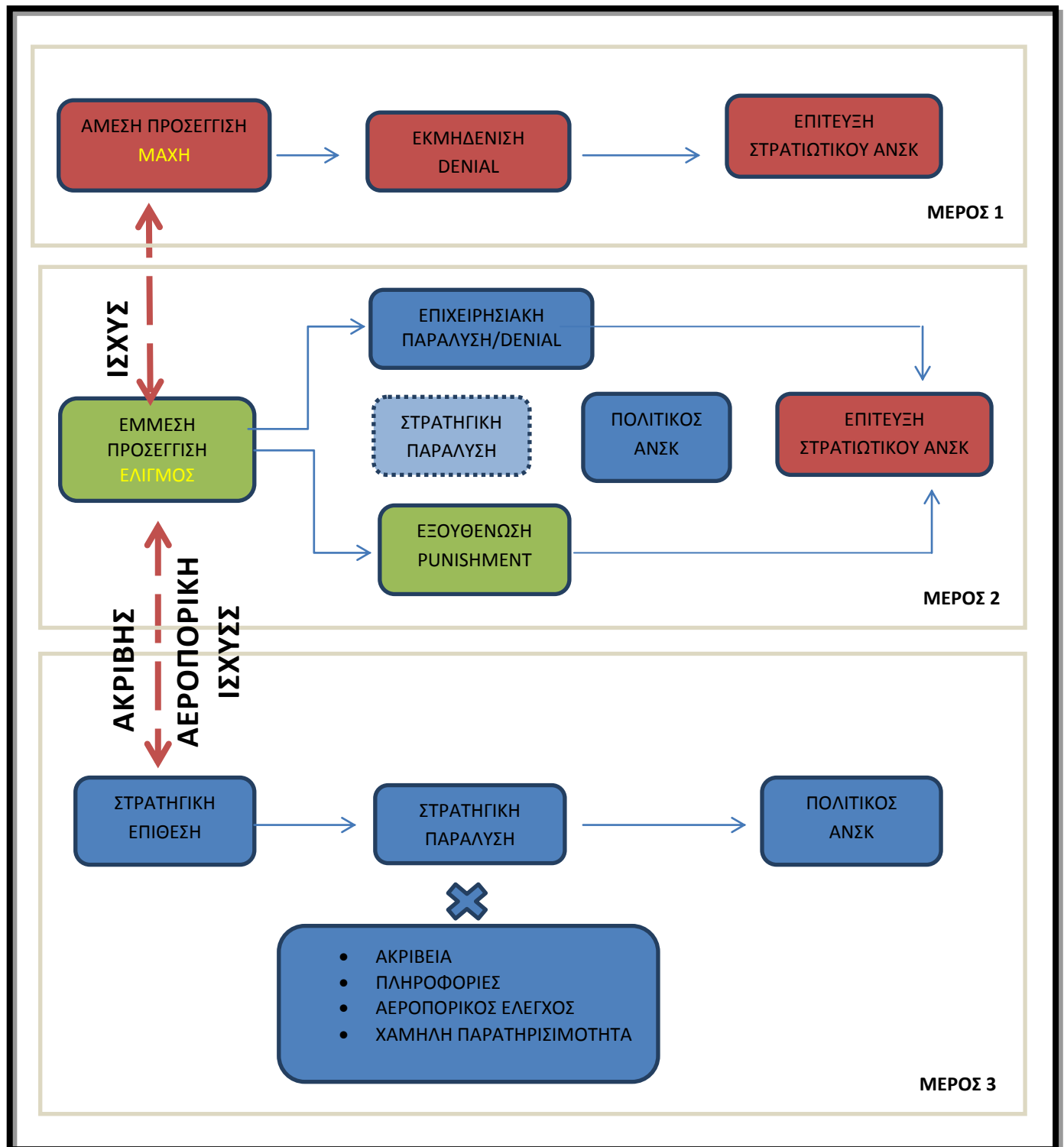
μεταβαλλόμενη πραγματικότητα και η αδυναμία του να προσαρμοστεί και να αντιδράσει.²⁰

Ο Warden αναλύει τον εχθρό συνολικά ως σύστημα, χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο πέντε δακτυλίων, στο κέντρο του οποίου τοποθετεί την ηγεσία, η οποία θεωρεί ότι θα πρέπει να αποτελεί τον κύριο στόχο σε ένα πόλεμο, διότι η εξουδετέρωσή της, θα παραλύσει τις λειτουργίες διοίκησης και ελέγχου. Εάν δεν μπορεί να στοχοποιηθεί η ηγεσία, παράλληλες επιθέσεις στους άλλους κύκλους θα επιφέρουν την φυσική παράλυση του συστήματος. Σύμφωνα με τον Warden, το ιδανικό όπλο για τέτοιου είδους πόλεμο είναι η αεροπορία, η οποία μπορεί να εξουδετερώσει παράλληλα τα κέντρα βάρους όλων των δακτυλίων. Ο Warden τονίζει περισσότερο την καταστροφή της υλικής ικανότητας του αντιπάλου να ελέγχει αποτελεσματικά τα κέντρα βάρους του.

Ετσι, σύμφωνα με τους θεωρητικούς της, η στρατηγική της παράλυσης, αποτελεί μια εξολοκλήρου νέα στρατηγική σύλληψη, της οποίας κάποιες αρχές ενυπήρχαν μεν, αλλά οργανώθηκαν σε μια λογική στρατηγική πρόταση πρόσφατα, διότι τότε η τεχνολογία και οι εξελίξεις της κατέστησαν εφικτή την πραγματοποίησή της. Επιζητά την νίκη αναμειγνύοντας την μάχη και τον ελιγμό σε ένα αδιαίρετο και εξαιρετικά αποτελεσματικό σύνολο και όχι εναλλάσσοντας το ένα με το άλλο. Δεν επιζητά τη νίκη μέσω της εξουθένωσης του αντιπάλου μετά από μια μακρά και αιματηρή σύρραξη, στην οποία χρησιμοποιούνται κατά περίπτωση, τόσο η μάχη όσο και ο ελιγμός, ούτε και τη γρήγορη νίκη δια της ολοκληρωτικής καταστροφής του αντιπάλου, χρησιμοποιώντας απροκάλυπτα τη δυνατότητα για απεριόριστη και ανεξέλεγκτη χρήση της υπέρτερης δύναμης, αλλά αντίθετα αναμειγνύει σε ένα αρμονικό σύνολο με δυσδιάκριτα τα αρχικά συστατικά, μάχη και ελιγμό²¹. Κύριο συστατικό της, αποτελεί η ακριβής χρήση της αεροπορικής ισχύος, η οποία αντιμετωπίζεται ως ένα λεπτό και ακριβές εργαλείο, το οποίο δεν έχει καμία σχέση, με τις χερσαίες και ναυτικές δυνάμεις και με τον αδιάκριτο τρόπο που χρησιμοποιούσαν την ισχύ πυρός τους.

²⁰ Ήδη οι έννοιες που κυριαρχούν στην προσέγγιση της στρατηγικής παράλυσης, έχουν περάσει στο δόγμα της Αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας. Βλ. USAF Doctrine Document 3-09 «*Operations and Planning*» αλλά κυρίως Air Force Doctrine Document 3-70 «*Strategic Attack*» 12 June 2007 Interim Change 2 (Last Review), 1 November 2011

²¹ Fadok David S., Major «*John Boyd and John Warden :Air Power's Quest for Strategic Paralysis*» Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama February 1995 pp.9,10

Εικόνα 1. Η σχέση ισχύος και στρατηγικής

Οι παλαιότερες στρατηγικές, εστίαζαν αποκλειστικά στην ποσότητα της απαιτούμενης βίας και δύναμης -άρα και στην ύπαρξη των ανάλογων μέσων- που πρέπει να χρησιμοποιήσουμε για να επιτύχουμε τους εθνικούς αντικειμενικούς σκοπούς μας. Αντιθέτως, η στρατηγική παράλυση εστιάζεται κυρίως στο αποτέλεσμα

που θέλουμε να επιτύχουμε και οι αεροπορικές επιθέσεις με σκοπό την επίτευξη της στρατηγικής αλλαγής του εχθρού ως συστήματος και την ταχεία επίτευξη των πολιτικών αντικειμενικών σκοπών.

Η εικόνα,²² αναπαριστά τη σχέση μεταξύ των διαφόρων στρατηγικών, καθώς και την σχέση μεταξύ της ισχύος και της ακολουθούμενης κάθε φορά στρατηγικής. Στο πρώτο μέρος της, απεικονίζεται η σχέση άμεσης στρατηγικής, μάχης και εκμηδένισης. Το δεύτερο μέρος της, απεικονίζει τη στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης και την ταύτισή της με μια εκστρατεία ελιγμών. Αυτό που διαχωρίζει τις στρατηγικές και καθορίζει ποια θα εφαρμοστεί, είναι η «ποσότητα» ισχύος που διαθέτουμε κάθε φορά. Οι υπέρμαχοι της στρατηγικής παράλυσης τονίζουν ότι πριν την έλευση της ακριβούς αεροπορικής ισχύος που μας οδηγεί στο τρίτο μέρος της εικόνας, η έμμεση προσέγγιση μπορούσε είτε να οδηγήσει στην επιχειρησιακή παράλυση, είτε να εκφυλισθεί σε ένα πόλεμο φθοράς και σε στρατηγικές τιμωρίας. Στο τρίτο μέρος της εικόνας, απεικονίζεται η στρατηγική της παράλυσης διαμέσου της ακριβούς εφαρμογής της αεροπορικής ισχύος και οι απαιτούμενες προϋποθέσεις της. Σύμφωνα με τους υπέρμαχους της στρατηγικής παράλυσης αυτή πλέον προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για μια γρήγορη, αναίμακτη και λιγότερο ακριβή νίκη, για όποιον μπορεί να την ακολουθήσει.²³ Συμπερασματικά η στρατηγική παράλυση ορίζεται ως:

«μια στρατιωτική επιλογή με φυσική, πνευματική και ηθική διάσταση, η οποία σκοπεύει να εξαρθρώσει τον αντίπαλο και όχι να τον καταστρέψει. Αναζητά το μέγιστο πολιτικό όφελος με το μικρότερο δυνατό στρατιωτικό κόστος. Σκοπεύει στην ταχεία έκβαση του πολέμου δια μέσου μιας «μάχης μετ' ελιγμών», η οποία ως στόχο έχει τη φυσική, πνευματική και ηθική ικανότητα του αντιπάλου να συνεχίζει και να κατευθύνει την πολεμική του προσπάθεια .»²⁴

Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε αναλυτικότερα την μια από τις δύο μεγάλες συνιστώσες της στρατηγικής παράλυσης, τη γενική θεωρία περί συγκρούσεων του Σμηνάρχου J. Boyd.

²² Η εικόνα έχει σχεδιαστεί από τον συγγραφέα, βασισμένη σε αντίστοιχες από το Barlow Jason B. «Strategic Paralysis: An Airpower Theory for the Present» pp.15,19

²³ Στο ίδιο, pp.23

²⁴ Fadok David S. «John Boyd and John Warden :Air Power's Quest for Strategic Paralysis» pp. 10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο JOHN BOYD ΚΑΙ Ο ΚΥΚΛΟΣ OODA

Ο John Boyd (1927-1997), ήταν ιπτάμενος αξιωματικός της αμερικανικής πολεμικής αεροπορίας από την οποία αποστρατεύθηκε με τον βαθμό του Σμηνάρχου, το 1975. Υπηρέτησε για σύντομο χρονικό διάστημα στην Κορέα προς το τέλος του πολέμου, ως πιλότος των μαχητικών αεροσκαφών F-86 Sabre. Τα επόμενα έξι χρόνια υπηρέτησε ως εκπαιδευτής στο Σχολείο Όπλων Τακτικής (Fighter Weapons School) στην αεροπορική βάση Nellis. Βαθιά προβληματισμένος από τις μέχρι τότε χρησιμοποιούμενες τακτικές εναερίου μάχης, ανέπτυξε νέες και τις κατέγραψε στο πρώτο εγχειρίδιο εναερίου μάχης αεριωθούμενων αεροσκαφών το «Aerial Attack Study»¹. Η επόμενη μετάθεσή του ήταν στην αεροπορική βάση Eglin, στην Διοίκηση Συστημάτων (Systems Command), όπου σε συνεργασία με τον μαθηματικό Tom Christie, ανέπτυξε τη θεωρία της «Ενέργειας – Ευελιξίας/Energy – Maneuverability»², η οποία υπήρξε η βάση για την ενεργή εμπλοκή του στη σχεδίαση των νέων τότε μαχητικών F-15 και F-16.

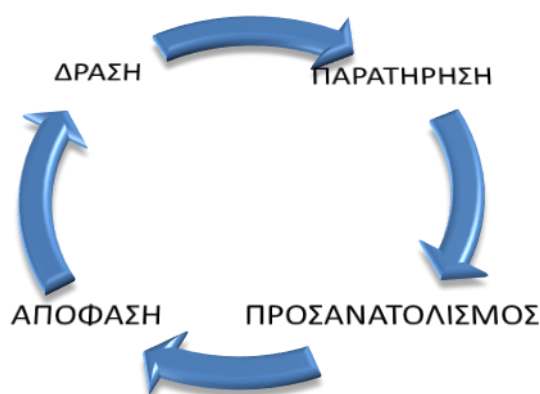
Ο John Boyd, όσο ήταν εν ενεργεία αξιωματικός, συνέγραψε μόνο τα δύο προαναφερθέντα δοκίμια, χωρίς να κάνει κάποια άλλη δημοσίευση, με την αποστρατεία όμως του συνέχισε με ακόμη μεγαλύτερη ένταση, την ήδη έντονη μελέτη επιστημονικών έργων από όλο το φάσμα τόσο των θετικών, όσο και των κοινωνικών επιστημών. Διάβασε κυρίως ιστορία, φιλοσοφία, ιστορία της επιστήμης και τον ενδιέφερε ιδιαίτερα η νέα τότε θεωρία του χάους. Επίσης διάβασε στρατιωτική ιστορία και πραγματείες στρατηγικής. Παρά ταύτα ο John Boyd, δεν άφησε κάποιο ιδιαίτερα μεγάλο σε όγκο γραπτό έργο ή πραγματεία περί της αεροπορικής στρατηγικής.

Η στρατηγική θεωρία που ανέπτυξε και το σύνολο των ιδεών του, βρίσκεται συγκεντρωμένα σε ένα τόμο που τιτλοφορείται «A discourse on Winning and Losing - Μια διάλεξη περί νίκης και ήττας». Ο τόμος αυτός αποτελείται από ένα μικρό δοκίμιο που τιτλοφορείται «Destruction and creation - Καταστροφή και δημιουργία» το οποίο γράφτηκε το 1976 και από τέσσερις διαλέξεις των οποίων υπάρχει ο

¹ Boyd John <http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/boydaerialattack.pdf> assessed 5/6/2013

² Boyd John http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/fast_transients.pdf assessed 5/6/2013

σκελετός υπό μορφή διαφανειών.³ Εκεί περιέχεται σύμφωνα με τα λόγια του Boyd «ένα σύνολο ιδεών και δράσεων περί νίκης και ήττας σε ένα ανταγωνιστικότατο κόσμο». Περιέχει επίσης και μια πρώτη συμπυκνωμένη θα λέγαμε μορφή της κεντρικής ιδέας του έργου του Boyd, τον κύκλο του Boyd ή αλλιώς τον βρόχο «OODA/ ΠΠΑΔ», (Observation / Orientation / Decision / Act, ή Παρατήρηση / Προσανατολισμός / Απόφαση / Δράση). Εξηγώντας τον σύντομα, η Παρατήρηση σημαίνει την αίσθηση και κατανόηση τόσο του εαυτού μας όσο και του περιβάλλοντός μας. Ο Προσανατολισμός σημαίνει το πολύπλοκο φίλτρο που διαθέτουμε και που αποτελείται από τη γενετική και πολιτισμική μας κληρονομιά, τις γνώσεις, τις εμπειρίες για να αναλύσουμε ότι παρατηρούμε. Η Απόφαση είναι μια γρήγορη επισκόπηση των εναλλακτικών επιλογών δράσης και η επιλογή της καταλληλότερης, ως υπόθεσης όμως για έλεγχο αρχικά. Τέλος η Δράση αποτελεί τον έλεγχο της απόφασης που επιλέχθηκε και εφαρμόστηκε. Η έννοια του βρόχου ή του κύκλου σημαίνει ότι αυτή διαδικασία επαναλαμβάνεται συνεχώς και αενάως. Για να το πούμε εντελώς απλοϊκά, ο Boyd υποστηρίζει ότι η νίκη στον πόλεμο αλλά και σε οποιαδήποτε σύγκρουση, ακόμα και στη μάχη για επιβίωση, εξαρτάται από την ποιότητα και το ρυθμό αυτής της νοητικής διαδικασίας που εκτελείται από την ηγεσία κάθε οργανισμού. Ο πόλεμος από αυτό το πρίσμα μπορεί να ειπωθεί ως μια σύγκρουση οργανισμών που ο καθένας διαθέτει το δικό του κύκλο ΠΠΑΔ.

Εικόνα 1. Η απλή μορφή του κύκλου ΠΠΑΔ

³ Το σύνολο των διαλέξεων του John Boyd (*John Boyd Compendium*) είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο <http://dnipogo.org/john-r-boyd/> assessed 13/6/2013

Η αφετηρία της σκέψης του Boyd βρίσκεται στο αρχικό του δοκίμιο το «Destruction and creation - Καταστροφή και δημιουργία». Εκεί βρίσκονται για πρώτη φορά συνδυασμένοι όλοι οι παράγοντες που διαμόρφωσαν τη σκέψη του, διατυπώνονται τα βασικά αξιώματα της θεωρίας του και μορφοποιείται η διαλεκτική διαδικασία την οποία χρησιμοποιεί ο Boyd, για να συνθέσει μια γενική θεωρία στρατηγικής και επικράτησης σε μια σύγκρουση.

Ο Boyd ξεκινά κάνοντας μια δική του εκτίμηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς βάσει της οποίας συμπεραίνει ότι το βαθύτερο κίνητρο των ενεργειών μας είναι η ανάγκη για επιβίωση και ελευθερία. Συνεργαζόμαστε ή ανταγωνιζόμαστε με σκοπό να ικανοποιήσουμε αυτή την υπέρτατη ανάγκη. Σε ένα τέτοιο κόσμο, όπου τα άτομα είναι αναγκασμένα να συνεργαστούν και ταυτόχρονα να ανταγωνιστούν για περιορισμένους φυσικούς πόρους, οι έγκαιρες αποφάσεις και δράσεις είναι κρίσιμες για την επιβίωση και την ανεξαρτησία μας.

Ο Boyd θεωρεί ότι η έγκαιρη και σωστή λήψη αποφάσεων απαιτεί τόσο την ικανότητα σχηματισμού νοητικών παραστάσεων -ιδεών-, οι οποίες απεικονίζουν την παρατηρούμενη πραγματικότητα όσο και την ικανότητα να μεταλλάσουμε αυτές τις νοητικές παραστάσεις σύμφωνα με το ρυθμό μετάλλαξης της παρατηρούμενης πραγματικότητας.

Αυτές οι νοητικές παραστάσεις δημιουργούνται με δύο τρόπους με την αποδόμηση, την καταστροφή των παρατηρούμενων γεγονότων στα βασικά δομικά τους στοιχεία, στις βασικές ιδέες που συνθέτουν μια παρατηρούμενη δομή και στη συνέχεια τη χρησιμοποίηση αυτών των βασικών ιδεών και γεγονότων για τη δημιουργία νέων νοητικών παραστάσεων, για την κατανόηση μιας διαρκώς μεταβαλλόμενης πραγματικότητας. Αυτή η διαδικασία της καταστροφής και της δημιουργίας είναι η βασική προϋπόθεση επιτυχίας σε έναν χαοτικό και ανταγωνιστικό κόσμο. Ουσιαστικά ήδη περιγράφεται αν και δεν αναφέρεται ρητά ο κύκλος ΠΠΑΔ. Ο Fadok , περιγράφει αυτή τη διαδικασία της καταστροφής και της δημιουργίας ως

«Μια διαδικασία που αντλεί από πολλαπλές προοπτικές, διαλύοντας κάθε μια στα συστατικά της (ανάλυση) και ταυτόχρονα διαισθητικά αναζητεί μέσα στα χαλάσματα

εκείνα τα συστατικά τα οποία ενώνονται φυσικά μεταξύ τους για να σχηματίσουν μια ανώτερη προοπτική, πιο περίπλοκη (σύνθεση) της εξελισσόμενης πραγματικότητας»⁴

Προχωρώντας, ο Boyd συνθέτει :

- την αρχή της αβεβαιότητας του Heisenberg σύμφωνα με την οποία είναι αδύνατο να μετρηθεί ταυτόχρονα και με ακρίβεια, είτε πρακτικά, είτε θεωρητικά, η θέση και η ταχύτητα, ενός σωματιδίου,

- τα θεωρήματα μη πληρότητας του Gödel, σύμφωνα με τα οποία κανένα λογικό σύστημα δεν μπορεί να είναι ταυτόχρονα συνεπές και πλήρες αλλά ακόμα και αν υπάρχει ένα τέτοιο συνεπές σύστημα, η συνέπειά του δεν μπορεί να αποδειχθεί εντός αυτού,

- και τέλος το δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής περί εντροπίας, σύμφωνα με τον οποίο, η εντροπία, δηλαδή η αταξία ενός συστήματος τείνει, αν αφεθεί μόνο του, να αυξηθεί, δηλαδή δεν μπορεί από μόνο του ένα σύστημα να πάει σε κατάσταση μεγαλύτερης τάξης, αλλά τείνει σε κατάσταση μεγαλύτερης αταξίας, για να εντοπίσει τον κρυμμένο κίνδυνο πίσω από αυτή την κυκλική διαδικασία καταστροφής και δημιουργίας.

Ο κίνδυνος αυτός έγκειται στο ότι πολλές φορές οι άνθρωποι επικεντρώνονται αποκλειστικά στη δική τους προσωπική προοπτική των πραγμάτων και έτσι απομονώνονται από την πραγματικότητα. Αυτή η απομόνωση οδηγεί τελικά σε αναντιστοιχία μεταξύ της πραγματικότητας και των νοητικών παραστάσεων -ιδεών- που δημιουργούμε για να την απεικονίσουμε, να προσαρμοστούμε σε αυτήν και να την αντιμετωπίσουμε.

Ο μόνος τρόπος για να λύσουμε το πρόβλημα της απομόνωσης είναι να επαναλαμβάνουμε συνεχώς αυτόν τον κύκλο της καταστροφής και της δημιουργίας και να σχηματίζουμε υψηλότερες και γενικότερες ιδέες για να απεικονίσουμε την πραγματικότητα. Ο Boyd συμπέρανε ότι η εσωστρέφεια οδηγεί στην αποτυχία, διότι «κανείς δεν μπορεί να προσδιορίσει την φύση και τον χαρακτήρα ενός συστήματος, όσο βρίσκεται εντός του και επιπλέον, κάθε προσπάθεια να το επιτύχει οδηγεί σε μεγαλύτερη σύγχυση και αταξία». Αυτό το τελικό συμπέρασμα του δοκιμίου, θα αποτελέσει τη βάση της θεωρίας που θα αναπτύξει αργότερα και η οποία συνδέει τη νίκη στον πόλεμο με την επιτυχή επιβολή στον αντίπαλο μιας εσωστρεφούς

⁴ Fadok David S., «John Boyd and John Warden :Air Power's Quest for Strategic Paralysis» pp. 16,17

θεώρησης, την οποία επιτυγχάνουμε λειτουργώντας εντός του δικού του κύκλου ΠΠΑΔ.

Σύμφωνα με τον Fadok⁵ ο Boyd χρησιμοποίησε ακριβώς αυτόν τον μηχανισμό δημιουργίας και καταστροφής για να δημιουργήσει τη δική του στρατηγική θεωρία και να αποκαλύψει ένα διαχρονικό μυστικό νίκης, την οποία ανέπτυξε σε μια σειρά διαλέξεων. Τα «υλικά» που «κατέστρεψε» ήταν η προσωπική του εμπειρία, τα διδάγματα της στρατιωτικής ιστορίας, αλλά και διάφορες επιστημονικές θεωρίες, τόσο από το χώρο των κοινωνικών όσο και των θετικών επιστημών.

Ο καθοριστικότερος ίσως παράγοντας, ο οποίος του προσέφερε τα πρώτα ερεθίσματα για την ανάπτυξη της στρατηγικής του θεωρίας, ήταν η εμπειρία του ως πιλότος μαχητικών και ιδιαίτερα η θητεία του στον πόλεμο της Κορέας. Εκεί ο Boyd, διαπίστωσε ότι παρότι το MIG-15 δεν υστερούσε ως πτητική μηχανή σε σχέση με το F-86 Sabre, αλλά αντίθετα υπερετερούσε και μάλιστα συντριπτικά σε κάποιους τομείς, η αναλογία καταρρίψεων ήταν 10: 1 υπέρ του δεύτερου. Αναλογιζόμενος επ' αυτού, ο Boyd κατέληξε ότι το κύριο πλεονέκτημα του F-86, που συνέβαλλε σημαντικά σε αυτήν την καταπληκτική αναλογία, ήταν η ύπαρξη υδραυλικού συστήματος ελέγχου των πηδαλίων του αεροσκάφους. Τα υδραυλικά συστήματα ελέγχου επέτρεπαν στον πιλότο να αλλάζει γρηγορότερα και ακριβέστερα τις παραμέτρους πτήσης του αεροσκάφους του σε σχέση με τον αντίπαλο σε μια αερομαχία. Ο Boyd, κατέληξε ότι για να επικρατήσει κανείς σε μια εναέρια μάχη χρειάζεται ένα μαχητικό που να εκτελεί άριστα «ελιγμούς ταχείας μετάβασης», δηλαδή να κερδίζει και να χάνει ενέργεια ταχύτατα - άρα και να αλλάζει ταχύτατα τη θέση του στο χώρο σε σχέση με τον αντίπαλό του - άρα ο χειριστής του να επιλέγει αυτός τον τρόπο, τον τόπο και το χρόνο που θα εμπλακεί σε μάχη. Ένα τέτοιο μαχητικό μας κάνει να επιχειρούμε με γρηγορότερους ρυθμούς από τον αντίπαλο, μειώνοντας την ικανότητά του να κάνει σωστή εκτίμηση της κατάστασης δημιουργώντας του σύγχυση, αταξία και αδυναμία να δημιουργήσει μια νοητική παράσταση της αερομαχίας που να αντιστοιχεί σε ό,τι πραγματικά εξελίσσεται στον αέρα, με συνακόλουθο την παράλυσή του και την ήττα του.

Στην συνέχεια, συνδυάζοντας την θεωρία της εξέλιξης του Δαρβίνου, την πολιτική ανάλυση του Hobbes, αλλά και τις ιδέες του J.F.C. Fuller υποστηρίζει ότι

⁵Στο ίδιο σελ. 14

-Ο κύριος σκοπός των ανθρώπων (αλλά και των διάφορων κοινωνικών συσσωματώσεων και οργανισμών), είναι η επιβίωση και η ελευθερία δράσης ανεξάρτητα από τη θέληση των άλλων.

-Η ζωή είναι μια μάχη επιβίωσης και κατάκτησης.

-Για να επιβιώσουμε ως ελεύθερες και ανεξάρτητες οντότητες πρέπει να έχουμε την ικανότητα να συνεργαζόμαστε αρμονικά με τους άλλους και να δρούμε ταχέως και ποικιλότροπα, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες. Ετσι, η **ποικιλία**, η **ταχύτητα δράσης**, η **αρμονία** και η **πρωτοβουλία** αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά που επιτρέπουν σε ένα οργανισμό να προσαρμόζεται σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.⁶

Βασισμένος σε μια βαθιά γνώση και επισκόπηση του φαινομένου του πολέμου σε όλη την καταγεγραμμένη ιστορία ο Boyd δημιουργεί τη δική του τυπολογία του πολέμου. Διακρίνει τον πόλεμο φθοράς όπως εφαρμόστηκε από το Ναπολέοντα και τις Ευρωπαϊκές Δυνάμεις όλο τον 19^ο αιώνα, με αποκορύφωμά του τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από την πλευρά των Συμμάχων και όπως σχεδιάζεται ένας πυρηνικός πόλεμος. Τον πόλεμο ελιγμών, όπως εφαρμόστηκε από τους Μογγόλους, από το Ναπολέοντα ως στρατηγό της Γαλλικής Δημοκρατίας, από τους Γερμανούς στρατηγούς στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και από τους Αμερικανούς στρατηγούς Patton και Mac Arthur. Ως εδώ ο Boyd ακολουθεί μια ήδη εντοπισμένη από πολλούς αναλυτές τυπολογία, αναλύοντας ίσως περισσότερο κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δύο τύπων πολέμου.

Ωστόσο, αν μέχρι τώρα κατέστρεφε και αποδομούσε στα βασικά τους συστατικά έννοιες και ιδέες, ο Boyd πλέον χρησιμοποιεί τα υλικά αυτά για να δημιουργήσει και να εισάγει ένα νέο είδος πολέμου, τον ηθικό πόλεμο⁷ με προπάτορα τον Sun Ju και που στηρίζεται στον Μογγολικό Πόλεμο, τον ανταρτοπόλεμο και τον επαναστατικό πόλεμο, τους οποίους όμως υπερβαίνει. Η ιδέα του ηθικού πολέμου εδράζεται σε πέντε στοιχεία :

Την Ηθική Δύναμη, την πνευματική δηλαδή ικανότητα να ανταπεξέρχεται κανείς στα αισθήματα απειλής, αβεβαιότητας και δυσπιστίας.

Την Ηθική Νίκη, την επικράτηση δηλαδή του θάρρους, της εμπιστοσύνης και

⁶ Osinga Frans, «*Science, Strategy and War, The Strategic Theory of John Boyd*» Eburon Academic Publishers Delft 2005 π.230 <http://opmexperts.com/OsingaBoydThesis.pdf> assessed 27/8/2013

⁷ Boyd John «*Patterns of Conflict*» διαφ. 122

του πνεύματος μονάδος επί του φόβου, του άγχους και της αποξένωσης όταν αντιμετωπίζουμε απειλές, αβεβαιότητα και δυσπιστία.

Την Ηθική Ήττα, την επικράτηση δηλαδή του άγχους, του φόβου και της αποξένωσης επί του θάρρους, της εμπιστοσύνης και του πνεύματος μονάδας, όταν αντιμετωπίζουμε απειλές, αβεβαιότητα και δυσπιστία

Τις Ηθικές Αξίες, οι ανθρώπινες αξίες οι οποίες μας επιτρέπουν να συνεχίζουμε να δρούμε παρά τις απειλές, την αβεβαιότητα και την δυσπιστία .

Την Ηθική Εξουσία, ο άνθρωπος ή ο θεσμός που μπορεί να εμπνεύσει θάρρος, εμπιστοσύνη και πνεύμα μονάδος για να αντιμετωπιστούν οι απειλές, η αβεβαιότητα και η δυσπιστία.

Κατόπιν ο Boyd προχωρά σε μια πιο αναλυτική περιγραφή του ηθικού πολέμου και υποστηρίζει ότι η ουσία του βρίσκεται στην δημιουργία, εκμετάλλευση και μεγιστοποίηση της απειλής ενάντια στην ευημερία και την επιβίωση του αντιπάλου, στην αβεβαιότητα που προκαλείται από δράσεις διφορούμενες, φαινομενικά τυχαίες, αντικρουόμενες, νέες, χαοτικές κλπ., στη δυσπιστία και την αμφιβολία που διαλύει τους δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων που συγκροτούν ένα οργανωμένο σύνολο ή των δεσμών μεταξύ τέτοιων συνόλων. Μια τέτοιας μορφής προσέγγιση αποβλέπει στην ανάδυση εντός του εχθρού του φόβου, του άγχους και της αποξένωσης, έτσι ώστε να δημιουργήσουμε πολλά ασυντόνιστα, μη συνεργαζόμενα κέντρα βαρύτητας και παράλληλα να υπονομεύσουμε τα πραγματικά κέντρα βαρύτητας του εχθρού, στα οποία στηρίζει την άμυνά του, μεγιστοποιώντας έτσι την εχθρική τριβή. Ο σκοπός μας στον ηθικό πόλεμο είναι η καταστροφή των ηθικών δεσμών που συντηρούν την ύπαρξη ενός ζώντος οργανισμού⁸.

Με βάση αυτόν το νέο τύπο πολέμου, ο Boyd προχωρεί σταδιακά στο χτίσιμο, μιας γενικότερης στρατηγικής θεωρίας και στον προσδιορισμό με μεγαλύτερη ακρίβεια του κύκλου ΠΠΑΔ. Ο Boyd θεωρεί ότι κάθε ζωντανός οργανισμός είναι στην ουσία μια τρισυπόστατη οντότητα αποτελούμενη από τη φυσική διάσταση την οποία αντιπροσωπεύει ο φυσικός κόσμος εντός του οποίου ζούμε και από τον οποίο εξαρτιόμαστε για την τροφή μας, από τη συναισθηματική/διανοητική διάσταση με την οποία δημιουργούμε τα νοητικά σχήματα για να ερμηνεύσουμε και να κατανοήσουμε το φυσικό κόσμο και από την ηθική διάσταση η οποία αποτελείται από τους αξιακούς και πολιτισμικούς κώδικες, οι οποίοι δημιουργούν τα πρότυπα

⁸ Osinga Frans, «*Science, Strategy and War, The Strategic Theory of John Boyd*» pp.215

συμπεριφοράς μας βάσει των οποίων αναπτύσσουμε, διατηρούμε ή αλλάζουμε τα νοητικά σχήματα που δημιουργούμε για να ερμηνεύσουμε τον κόσμο.

Ουσιαστικά λοιπόν, για τον Boyd η στρατηγική είναι ένα παιχνίδι απομόνωσης και αλληλεπίδρασης⁹, στο οποίο θα κερδίσουμε εάν αναγκάσουμε τον εχθρό να κλειστεί στον εαυτό του και να απομονωθεί. Φυσικά, απομονώνουμε τον αντίπαλο καταστρέφοντας την υλικοτεχνική υποδομή από την οποία προμηθεύεται ενέργεια, τροφή και πληροφορίες και την οποία χρησιμοποιεί για να επικοινωνεί τόσο με τους συμμάχους του, όσο και με τα διάφορα φίλια υποσυστήματα. Διανοητικά /πνευματικά απομονώνουμε τον αντίπαλο από την πραγματικότητα, φέρνοντας τον αντιμέτωπο με πολλαπλές φίλιες ενέργειες άλλες όντως απειλητικές, άλλες απλά παραπλανητικές, πάντοτε διφορούμενες, έτσι ώστε να του δημιουργήσουμε ένα κλίμα αμφιβολίας, σύγχυσης, χάους και αδυναμίας. Ηθικά απομονώνουμε τον εχθρό, τόσο από τους συμμάχους του, όσο και από τον πληθυσμό του, απαξιώνοντάς τον ηθικά, αποκαλύπτοντας τυχόν παραβιάσεις των ηθικών αξιών που πρεσβεύει και στηλιτεύοντας ανήθικες και παράνομες συμπεριφορές του.

Η αλληλεπίδραση/απομόνωση κάθε οντότητας με το περιβάλλον της, γίνεται στη βάση μιας κυκλικής διαδικασίας του κύκλου ΠΠΑΔ. Ο Boyd παρουσιάζει την τελική μορφή του κύκλου ΠΠΑΔ, ο οποίος όπως φαίνεται στην εικόνα 2, είναι μια συνεχής διαδικασία πολλών παράπλευρων, έμμεσων και διασταυρούμενων διεργασιών, υπολογισμού, προβολής λύσεων στο μέλλον, απόρριψης και επανασυσχέτισης. Είναι μια διαδικασία, εξέτασης του κόσμου από ένα μεγάλο αριθμό προοπτικών και δημιουργίας των κατάλληλων νοητικών σχημάτων, ιδεών και εικόνων που να αναπαριστούν σωστά τον κόσμο αυτό. Εάν εκτελείται σωστά είναι το κλειδί για την νίκη ή την ήττα.

Η Παρατήρηση είναι η φάση κατά την οποία ένα άτομο ή οργανισμός αναλύει το περιβάλλον του και τις αλλαγές (ή την έλλειψή τους) σε αυτό. Παρότι η Δράση δεν στηρίζεται αποκλειστικά στην Παρατήρηση, είναι η κύρια πηγή πληροφοριών όλης της διαδικασίας.

Το κέντρο βάρους όλης της διαδικασίας είναι το στάδιο του Προσανατολισμού, το μεγάλο «Ο» κατά τον Boyd, το οποίο αποτελεί την καρδιά της πνευματικής διεργασίας καταστροφής των εννοιών και δημιουργίας νέων, διότι εκεί διαμορφώνονται βάσει των γενετικών χαρακτηριστικών μας, των προσωπικών μας

⁹ Boyd John «*Strategic Game of ? and ?*» διαφ.33

εμπειριών καθώς και των πολιτισμικών μας καταβολών, εκείνα τα νοητικά σχήματα με τα οποία κατανοούμε και απεικονίζουμε τον κόσμο. Το μυστικό της κατανόησης της θεωρίας του Boyd, είναι το να καταλάβει κανείς ότι ο προσανατολισμός λειτουργεί ως η είσοδος από την οποία μπορούμε να εισέλθουμε στον κύκλο απόφασης του αντίπαλου.

Οι Παρατηρήσεις που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα νοητικά σχήματα προκαλούν και συγκεκριμένες Αποφάσεις και Δράσεις. Στις φάσεις Απόφασης και Δράσης, ουσιαστικά ελέγχουμε, αξιολογούμε και δοκιμάζουμε νοητικά κάποια Δράση, πριν την εκτελέσουμε πραγματικά, αλλάζουμε δια αυτής το περιβάλλον και ξεκινήσουμε τον κύκλο εξαρχής. Ουσιαστικά δηλαδή, ο κύκλος ΠΠΑΔ είναι διπλός υπόθεσης και πράξης. Οι Δράσεις μας σύμφωνα με τον Boyd πρέπει να είναι ταχείες, αιφνιδιαστικές, ποικίλες, αμφίσημες και απειλητικές. Ο κύκλος ΠΠΑΔ, αποτελεί τη διαδικασία προσαρμοστικότητας και επιβίωσης και όχι μόνο μια απεικόνιση της διαδικασίας διοίκησης και ελέγχου. Για να νικήσουμε λοιπόν, θα πρέπει να εισέλθουμε εντός του εχθρικού κύκλου ΠΠΑΔ και είτε να εκτελούμε το φύλλο ΠΠΑΔ ταχύτερα από τον αντίπαλο, είτε να επιβραδύνουμε τον εχθρικό ΠΠΑΔ. Και οι δύο αυτοί τρόποι επιτυγχάνονται με τη χρήση της τριβής.

Έχοντας την πρωτοβουλία των κινήσεων και εναρμονίζοντας τους διαφορετικούς φύλλους κύκλους ΠΠΑΔ, μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης (τακτικό, επιχειρησιακό, τακτικό) με την χρήση της έννοιας του *schwerpunkt*¹⁰ (δέσμευση όλων των επιπέδων διοίκησης στην επικέντρωση των προσπαθειών τους για την επίτευξη των στόχων που θέτει ο αρχιστράτηγος, με παράλληλη ελευθερία κινήσεων ώστε να μπορούν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες στο πεδίο της μάχης), μειώνουμε τη φύλλα τριβή, τα κενά μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης και εκτελούμε εντέλει γρηγορότερα το φύλλο κύκλο ΠΠΑΔ.

Ταυτόχρονα, εάν οι δράσεις μας χαρακτηρίζονται από ταχύτητα και ποικιλία, ουσιαστικά δεν επιτρέπουμε στον αντίπαλο να διαβάσει σωστά ένα δυναμικά εξελισσόμενο περιβάλλον. Επιτυγχάνουμε έτσι την αύξηση της εχθρικής τριβής, την δημιουργία αναντιστοιχιών μεταξύ πραγματικότητας και των δράσεων που αναλαμβάνει ο εχθρός, με συνέπεια την πρόκληση σύγχυσης, χάους και αταξίας. Αυτά τα αγχωτικά στοιχεία θα δημιουργήσουν πολλαπλά μη συνεργαζόμενα κέντρα

¹⁰ Osinga Frans, «*Science, Strategy and War, The Strategic Theory of John Boyd*» pp.201, 209

βάρους, θα μεγιστοποιήσουν την τριβή και θα καταστρέψουν τους ηθικούς δεσμούς που επιτρέπουν σε όλο το σύνολο να υπάρχει. Το τελικό αποτέλεσμα όλων αυτών θα είναι να καταρρεύσει το πνεύμα και η θέληση του αντίπαλου διοικητή, δημιουργώντας επικίνδυνες και απρόβλεπτες επιχειρησιακές και στρατηγικές καταστάσεις

Η θεωρία του Boyd λοιπόν, αποτελεί μια παραλλαγή ενός πολέμου ελιγμών, ο οποίος όμως είναι περισσότερο ψυχολογικός και χρονικός και όχι φυσικός και χωρικός. Σε αντίθεση με τον Κλαούζεβιτς, δεν εστιάζεται στην καταστροφή του κέντρου βάρους του εχθρού αλλά στη δημιουργία πολλών μη συνεργαζόμενων κέντρων βάρους, τα οποία εμποδίζουν τον εχθρό να δράσει γρήγορα και μεγιστοποιούν την εχθρική τριβή. Η γενική ιδέα είναι να συμπίεσουμε τον δικό μας χρόνο και να επεκτείνουμε τον εχθρικό χρόνο ώστε να δημιουργήσουμε μια θετική για μας ανισορροπία στην ικανότητα προσαρμογής, διαμόρφωσης του περιβάλλοντος και εκμετάλλευσης του διαθέσιμου χρόνου. Ο απώτατος σκοπός της δημιουργίας ενός ταχέως φίλιου κύκλου ΠΠΑΔ, με την ταυτόχρονη επιβράδυνση του αντίστοιχου εχθρικού, είναι να αυξήσουμε την ικανότητά μας να προσαρμοζόμαστε στο χάος του πολέμου, ενώ παράλληλα μειώνουμε την αντίστοιχη εχθρική. Η ουσία της στρατηγικής κατά τον Boyd

«συνίσταται αφενός στην εκπόρθηση της ηθικής, πνευματικής και φυσικής οντότητας του αντιπάλου για την διάλυση του ηθικού ιστού, τον αποπροσανατολισμό των νοητικών εικόνων του, την αποδιάθρωση των επιχειρήσεων του και την υπερφόρτωση του συστήματος του και αφετέρου στη υπονόμευση, καταστροφή, κατάκτηση ή με άλλο τρόπο καθυπόταξη των συγκεκριμένων ηθικών, νοητικών και φυσικών ερεισμάτων, συνδέσεων ή δραστηριοτήτων από τις οποίες εξαρτάται, ώστε να καταστρέψουμε την εσωτερική αρμονία, και να προκαλέσουμε την παράλυση και την κατάρρευση της θέλησης του αντιπάλου να αντισταθεί και να αγωνιστεί»¹¹

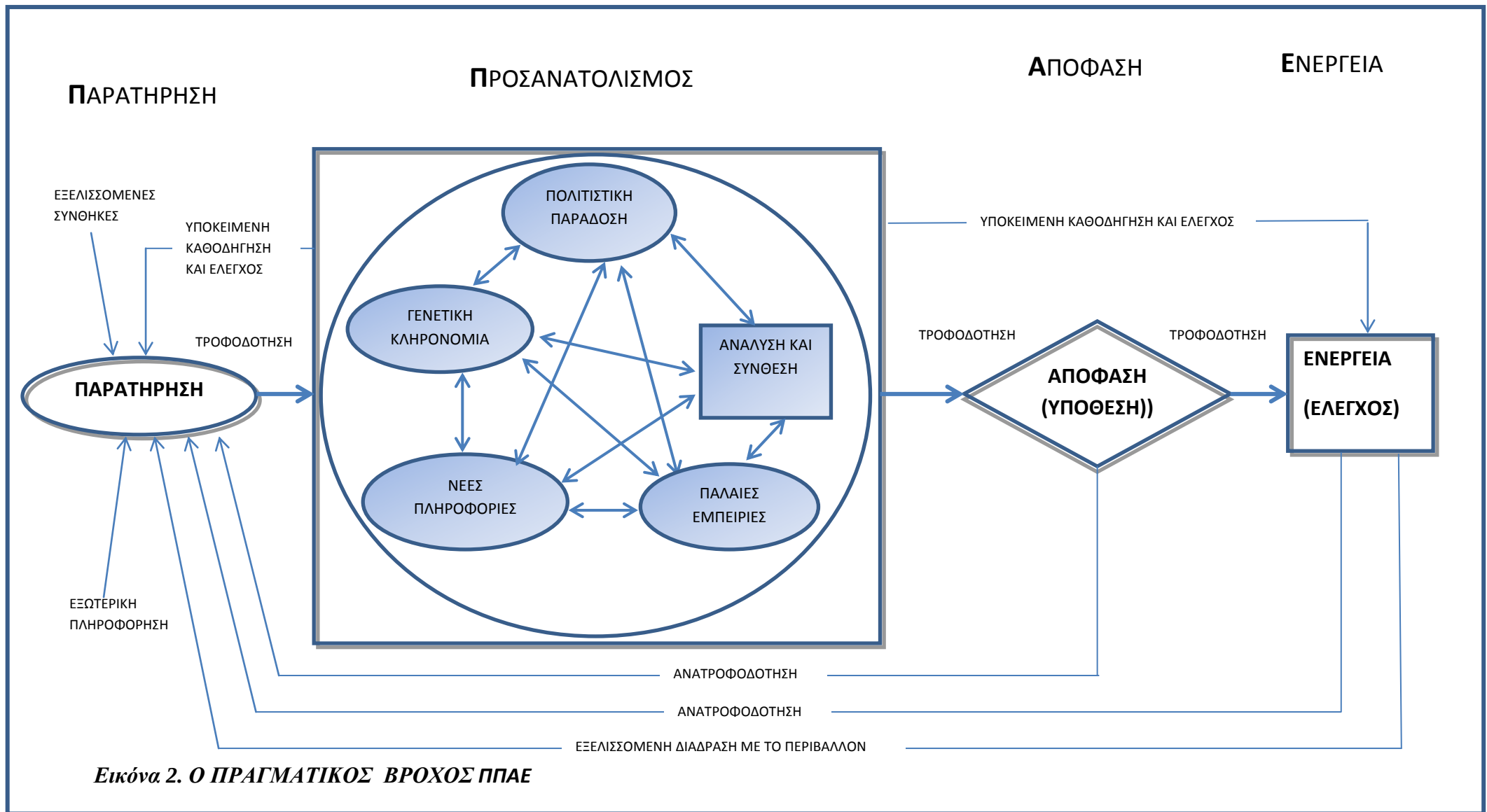
Σύμφωνα με τον Colin Gray,

«Ο κύκλος ΠΠΑΔ, μπορεί να φαίνεται πολύ απλός για να ενταχθεί στον κύκλο των υψηλών στρατηγικών, ωστόσο είναι ακριβώς αυτό. Διαθέτει μια κομψή απλότητα, ένα εκτεταμένο πεδίο εφαρμογής του και περιέχει μια υψηλής ποιότητα ανάλυση σχετικά με τη στρατηγική»¹²

¹¹ Boyd John «Patterns of Conflict» διαφ.134

¹² Colin S. Gray «Modern Strategy» Oxford University Press, 1999 pp.91

Στο επόμενο κεφάλαιο, θα αναλύσουμε την άλλη συνιστώσα επί της οποίας εδράζεται η σύγχρονη θεώρηση της στρατηγικής παράλυσης από αέρος, την θεωρία του «άρχοντα των δακτυλιδιών», του Σμηνάρχου John Warden III.

Εικόνα 2. Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΒΡΟΧΟΣ ΠΠΑΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

JOHN WARDEN - Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΚΤΥΛΙΔΙΩΝ

Ο John Warden γεννήθηκε στο Τέξας το 1943. Αποφοίτησε από την Αμερικανική Αεροπορική Ακαδημία (USAFA) το 1965. Εκπαιδεύτηκε ως πιλότος στα α/φ OV-10, με τα οποία απέκτησε και την πρώτη του πολεμική εμπειρία στον πόλεμο του Βιετνάμ. Αργότερα πέταξε πάλι σε πολεμικές αποστολές στο Βιετνάμ αυτήν την φορά όμως με αεροσκάφη F-4Ds. Ο Warden απέκτησε πτυχίο στις Πολιτικές Επιστήμες από το Texas Tech University και είναι απόφοιτος του National War College, μετά το οποίο τοποθετήθηκε ως διοικητής πτέρυγας μαχητικών F-15 στο Bitburg της Γερμανίας. Ως σπουδαστής του National War College, η πτυχιακή του με τίτλο «The Air Campaign: Planning for Combat»¹, αφορούσε τη σχεδίαση της αεροπορικής μάχης στο επιχειρησιακό επίπεδο του πολέμου. Εκδόθηκε από τις πανεπιστημιακές εκδόσεις του υπουργείου Άμυνας και γνώρισε πολλές επανεκδόσεις.

Μετά την υπηρεσία του ως διοικητής πτέρυγας αεροσκαφών στην Γερμανία, τοποθετήθηκε επικεφαλής του Checkmate, ενός γραφείου που υπαγόταν στον υπαρχηγό της USAF υπεύθυνο για την κατάστρωση επιχειρησιακών σχεδίων και για τις επιχειρήσεις. Ο Warden υπηρετούσε εκεί κατά το ξέσπασμα του πρώτου Πολέμου στον Κόλπο και μαζί με το επιτελείο του ανέπτυξε το σχέδιο στρατηγικής επίθεσης «Instant Thunder», το οποίο βασιζόταν στην ιδέα του εχθρού ως σύστημα το οποίο μπορεί να αναπαρασταθεί, αξιολογηθεί και αναλυθεί με πέντε ομόκεντρους κύκλους. Παρά την αντίθεση στο σχέδιο του πετάρχου Horner, διοικητή των αεροπορικών δυνάμεων στον Πόλεμο του Κόλπου, όταν ο Warden τον ενημέρωσε σχετικά στο Ριάντ και παρότι ο ίδιος επέστρεψε στην Αμερική, οι επιτελείς του έμειναν στον Κόλπο. Εκεί, και παρά τις πολλές τροποποιήσεις που δέχθηκαν να ενσωματωθούν στο σχέδιό του, κατάφεραν να κρατήσουν αναλλοίωτη την κεντρική ιδέα και το πνεύμα του. Μετά τον πόλεμο του Κόλπου, ο Warden μετατέθηκε και ανέλαβε την διοίκηση του Air Command and Staff College (ACSC). Εκεί αναδιοργάνωσε το Κολλέγιο και ανακατεύθυνε τις σπουδές δίνοντας έμφαση στη σχεδίαση αεροπορικών επιχειρήσεων σε επιχειρησιακό επίπεδο. Ο Warden αποστρατεύθηκε το 1995 και στην τελετή αποστράτευσής του παρευρέθηκε ο αμερικανός Α/ΓΕΑ. Εκτοτε ζει στην Αλαμπάμα.

¹John A. Warden III, *Col «The Air Campaign Planning for Combat»* National Defense University Press Publication, 1988 <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/warden/ward-toc.htm> assessed 7/5/2013

Ο Warden έγραψε το πρώτο του βιβλίο «The Air Campaign: Planning for Combat» πριν την πτώση του τείχους του Βερολίνου και την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και σίγουρα είχε κατά νου μια μεγάλη πολεμική σύρραξη μεταξύ δύο περίπου ισοδύναμων αντιπάλων, όπως ήταν η ΕΣΣΔ και οι ΗΠΑ. Η έμφαση στην αναγκαιότητα της αεροπορική υπεροχής που διατρέχει όλο το βιβλίο, πέρα βέβαια από το γεγονός ότι αυτό αποτελεί κοινό τόπο για όλους τους θεωρητικούς του αεροπορικού πολέμου, φανερώνει ότι κατά την στιγμή της συγγραφής ο Warden δεν θεωρούσε, ακόμα και για τις ΗΠΑ, εύκολη υπόθεση την απόκτησή της. Εκείνη την χρονική περίοδο ωστόσο κανείς δεν είχε κατανοήσει και αναλύσει σε βάθος την τεχνολογική υπεροχή και ασυμμετρία που απολάμβαναν οι ΗΠΑ σε σχέση με όλους τους πιθανούς αντιπάλους τους. Πέραν της αεροπορικής υπεροχής, η βασική ιδέα του βιβλίου είναι η χρησιμοποίηση της πολεμικής αεροπορίας ως το κύριο όπλο για την επίτευξη των πολιτικών σκοπών της φίλιας πλευράς, χωρίς αυτή να χρειαστεί να δώσει μια σκληρή χερσαία μάχη με έναν υπέρτερο αντίπαλο. Και εδώ φαίνεται η έμμεση αναφορά στο ψυχροπολεμικό θέατρο επιχειρήσεων της Ευρώπης όπου το Σύμφωνο της Βαρσοβίας υπερετερούσε συντριπτικά στις χερσαίες δυνάμεις και παρότι τα μετέπειτα θέματα που απασχόλησαν τη στρατηγική σκέψη του Warden, όπως οι πληροφορίες και η επίδραση των όπλων ακριβείας δεν καταγράφονται ξεκάθαρα, ωστόσο υπονοούνται σε αρκετά σημεία πολύ πριν αποτελέσουν το κεντρικό θέμα συζήτησης.

Αυτό που προτείνει ο Warden είναι η χρήση της πολεμικής αεροπορίας για να αποδιάρθρωσει τον αντίπαλο μέσω ενός αεροπορικού «ελιγμού», ο οποίος θα αποφύγει τις χερσαίες δυνάμεις και διαμέσου αεροπορικών επιχειρήσεων βαθιάς απομόνωσης και στρατηγικών επιθέσεων θα παρέλκε τελικά και τις εχθρικές μαχόμενες στο μέτωπο δυνάμεις. Ήδη λοιπόν στο πρώτο του βιβλίο διακρίνεται ευκρινώς η θέση του για την υπεροχή του αεροπορικού όπλου το οποίο μπορεί να κερδίσει πολέμους σε στρατηγικό επίπεδο. Κατά την ανάλυση δε του πολέμου στον Ειρηνικό περιγράφει σαφώς μια αντιστροφή των παραδοσιακών ρόλων των Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων με την ανάθεση της υποστήριξης των αεροπορικών επιχειρήσεων στις χερσαίες δυνάμεις, περιορίζοντας και υποβαθμίζοντας κατά κάποιο τρόπο τον ρόλο τους.²

² John A. Warden III, Col «The Air Campaign Planning for Combat» pp.121

Μετά τον πόλεμο του Κόλπου, ο Warden γράφει το δοκίμιο «The Enemy as a System»³ που θα επηρεάσει βαθιά την αμερικανική στρατηγική σκέψη, όσον αφορά στην χρήση του αεροπορικού όπλου. Εκεί και με βάση τα διδάγματα του πολέμου, ο Warden συστηματοποίησε τις απόψεις του, παρουσιάζοντας ένα θεωρητικό μοντέλο ανάλυσης και εξέτασης του εχθρού ως σύστημα και παρουσιάζοντας τον βέλτιστο τρόπο για την χρήση της αεροπορικής ισχύος σε μια σύρραξη.

Καταρχήν ξεκινά με δύο Κλαουζεβιτσιανές θέσεις, στις οποίες στηρίζει τη θεωρία του. Ασπάζεται την κεντρική Κλαουσεβιτσιανή άποψη ότι όλοι οι πόλεμοι είναι ουσιαστικά πολιτικές αποφάσεις, γίνονται για την επίτευξη πολιτικών αποτελεσμάτων και παρότι οι πόλεμοι έχουν τις δικές τους ξεχωριστές δυνατότητες και περιορισμούς σε σχέση με άλλα εργαλεία που διαθέτουν οι αρχηγοί των Κρατών, είναι από τη φύση τους πολιτικά εργαλεία. Ειδωμένες υπ' αυτό το πρίσμα οι πολεμικές συρράξεις – εντάσεις - κρίσεις είναι ουσιαστικά ένας «διάλογος» μεταξύ των πολιτικών ηγετών κάθε πλευράς. Ο ουσιαστικός σκοπός δηλαδή μιας ένοπλης σύρραξης δεν είναι η καταστροφή των Ενόπλων Δυνάμεων του αντιπάλου αλλά η χειραγώγηση, ο εκφοβισμός και η παράλυση της αντίπαλης ηγεσίας. Ασπάζεται αυτή την εμβληματική Κλαουζεβιτσιανή θέση για να αμφισβητήσει κατόπιν την κεντρική θέση που κατέχει η μάχη στα γραπτά του Κλαούζεβιτς. Για τον Warden,

-Κύριο χαρακτηριστικό ενός πολέμου δεν είναι η σύγκρουση των στρατιωτικών δυνάμεων. Βεβαίως μια τέτοια σύγκρουση μπορεί να συμβεί, αλλά δεν είναι πάντα απαραίτητη, θα πρέπει αν είναι δυνατόν να αποφεύγεται και είναι σχεδόν πάντα το μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού και όχι σκοπός αφ' εαυτού. ⁴

Η θεώρηση των ΕΔ ως μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού και όχι απαραίτητα καθαυτό αναγκαίες απέχει από τη θεώρηση των κλασσικών στρατιωτικών θεωρητικών. Κυρίως επειδή αυτή έχει προκύψει από τις εμπειρίες στρατιωτικών των χερσαίων δυνάμεων που δεν είχαν άλλη επιλογή πέρα από το να αντιμετωπίσουν τις δυνάμεις του αντιπάλου στο πεδίο της μάχης. Οι Ένοπλες Δυνάμεις υπάρχουν για να προστατεύουν τα ουσιαστικά κέντρα βαρύτητας (ηγέτης, υποδομή κ.α.), είναι από τη φύση τους σκληροί στόχοι, απειλούν με τις δυνατότητες τους τα φίλια κέντρα βαρύτητας και σε πολλές περιπτώσεις είναι όντως απαραίτητο να εξουδετερώσουμε

³ Warden John A. III, Col USAF, "The Enemy as a System," *Airpower Journal* 9 (Spring 1995): 40–55 <http://www.au.af.mil/au/cadre/aspj/airchronicles/apj/apj95/spr95.htm> assessed 27/8/2013

⁴ Στο ίδιο.

σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον τις αντίπαλες Ένοπλες Δυνάμεις, ώστε να μπορέσουμε να επικεντρωθούμε στην επίτευξη του πολιτικού σκοπού μας.

Η δεύτερη Κλαουζεβιτσιανή ιδέα στην οποία στηρίζεται Warden και κατέχει κεντρική θέση στο θεωρητικό του εποικοδόμημα, είναι η ιδέα των Κέντρων Βάρους. Σύμφωνα με τον Κλαούζεβιτς κέντρο βάρους του αντιπάλου είναι το σημείο από το οποίο εκπορεύεται η δύναμη του εχθρού και η δυνατότητά του να κινείται. Το κέντρο βάρους μπορεί να είναι κάτι χειροπιαστό όπως μια συγκεκριμένη ομάδα στόχων ή κάτι αόριστο όπως η θέληση ενός έθνους να συνεχίσει τον πολεμικό αγώνα. Ένα κέντρο βάρους μπορεί να συνίσταται από ένα μόνο στόχο (π.χ. από τον ηγέτη ενός κράτους) ή από πολλούς όπως το σύνολο των πυρηνικών εγκαταστάσεων ενός έθνους. Ο Warden και εδώ διαφοροποιείται αισθητά από τον Πρώσο θεωρητικό περιγράφοντας τα κέντρα βάρους και ως εστίες αδυναμίας, ως «*τα σημεία όπου ο εχθρός είναι περισσότερο ευάλωτος και όπου μια επίθεση θα έχει τις περισσότερες πιθανότητες να αποβεί αποφασιστική*». Στην θεώρησή του αναφέρει χαρακτηριστικά το παράδειγμα του Σαμψών και της Δαλιδά, (τα μαλλιά του Σαμψών ήταν το κέντρο της δύναμής του, αλλά ταυτόχρονα και το πλέον ευάλωτο σημείο του).

Εκεί όμως που ο Warden, διαφοροποιείται εντελώς από τον Κλαούζεβιτς είναι στις έννοιες της τριβής, του τυχαίου, της ομίχλης του πολέμου και των ηθικών δυνάμεων των Ενόπλων Δυνάμεων. Η περίφημη εξίσωση με την οποία δίνει το αποτέλεσμα ενός πολέμου είναι ξεκάθαρη :

$$\text{(Υλικά Μέσα)} \times \text{(Ηθικό)} = \text{Αποτέλεσμα Πολέμου}^5$$

Ο Warden αναλογιζόμενος τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις, θεωρεί ότι αν στην εποχή του Κλαούζεβιτς η υλική πλευρά του πολέμου, έκρυβε εκπλήξεις, τυχειότητα, τριβή, καθιστώντας έτσι το ηθικό το σημαντικότερο κομμάτι της εξίσωσης, η σημερινή τεχνολογία μας επιτρέπει να γνωρίζουμε άριστα τη φύση του αντιπάλου, να περιορίσουμε στο ελάχιστο τη τριβή και τη τυχειότητα, ενώ η αεροπορική ισχύς μπορεί να πλήξει και να καταστρέψει το πολεμικό υλικό και τα μέσα του αντιπάλου. Ένας σύγχρονος στρατός είναι τόσο καλός όσο και ο εξοπλισμός του. Το καλύτερο ηθικό του κόσμου δεν μπορεί να κερδίσει έναν πόλεμο απέναντι σε τεχνολογικά και εξοπλιστικά υπέρτερους αντιπάλους. Έτσι ο ευκολότερος δρόμος προς τη νίκη είναι να καταστρέψουμε το υλικό με το οποίο ο

⁵ Στο ίδιο. http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj95/spr95_files/warden.htm

αντίπαλος θα δώσει τη μάχη, καθιστώντας τον ανίκανο να πολεμήσει όσο υψηλό και αν είναι το ηθικό του.

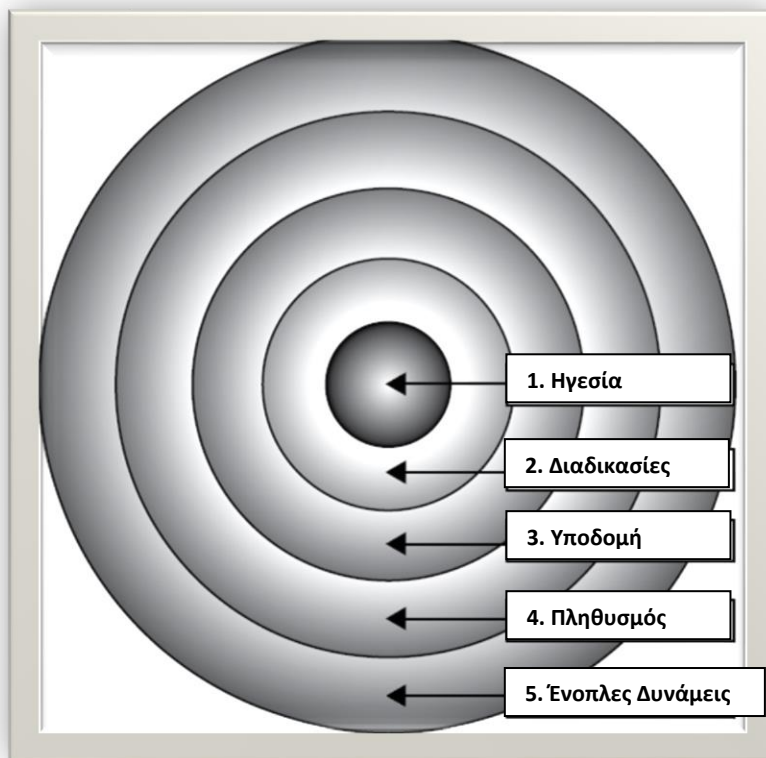
Με βάση τις παραπάνω υποθέσεις ο Warden προχωρεί στο επόμενο μεγάλο βήμα στην δημιουργία της θεωρίας του και υποστηρίζει ότι ο εχθρός πρέπει να εξετάζεται συνολικά ως ένα πολύπλοκο σύστημα, χρησιμοποιώντας τον παραγωγικό τρόπο σκέψης, (εκκίνηση από γενικές αρχές και εξαγωγή συμπερασμάτων τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν και σε ειδικότερα θέματα). Με αυτήν την προσέγγιση ο Warden θεωρεί ότι πρέπει να σχεδιάζεται κάθε πόλεμος στο στρατηγικό επίπεδο. Η σχεδίαση θα πρέπει να γίνεται όχι με όρους, μεμονωμένων πλοίων, αεροσκαφών και στρατοπέδων διότι τότε είναι απίθανο να καταφέρουμε να εκπονήσουμε ένα λογικό και σωστό σχέδιο. Αντιθέτως η προσέγγισή μας θα πρέπει να βασιστεί σε γενικές ιδέες σχετικά με τους επιθυμητούς Αντικειμενικούς Σκοπούς και την φύση του αντιπάλου μας οπότε πιθανότατα θα δημιουργήσουμε ένα σχέδιο με μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας. Δεν σκεφτόμαστε λοιπόν στρατηγικά αν ξεκινήσουμε την σχεδίαση μας βασιζόμενοι σε μεμονωμένα αεροσκάφη, εξόδους και όπλα ή και

	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΣΩΜΑ	ΚΡΑΤΟΣ	ΚΑΡΤΕΛ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΗΓΕΣΙΑ	ΜΥΑΛΟ, ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΗΓΕΤΗΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ
ΖΩΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ/ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΤΡΟΦΗ - ΟΞΥΓΟΝΟ	ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ	ΚΟΚΑΙΝΗ	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ – ΝΕΡΟ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	ΜΥΕΣ, ΑΓΓΕΙΑ	ΔΡΟΜΟΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ, ΛΙΜΑΝΙΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	ΔΡΟΜΟΙ ΛΙΜΑΝΙΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	ΓΡΑΜΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΚΥΤΤΑΡΑ	ΑΝΘΡΩΠΟΙ	ΑΓΡΟΤΕΣ ΔΙΑΚΙΝΗΤΕΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ
ΑΜΥΝΑ	ΛΕΥΚΟΚΥΤΤΑΡΑ	ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ , ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ ΛΙΜΕΝΙΚΟ	ΜΠΡΑΒΟΙ	ΣΥΝΤΗΡΗΤΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Στρατηγικές οντότητες κατά τον WARDEN

ακόμα αν λαμβάνουμε υπόψη το σύνολο των ΕΔ του αντιπάλου. Απεναντίας πρέπει αρχικά να εστιάσουμε στην ολοκληρωμένη οντότητα του αντιπάλου, έπειτα στους Αντικειμενικούς Σκοπούς που θέλουμε να επιτύχουμε και τέλος στο τι θα πρέπει να επιτύχουμε εναντίον του αντιπάλου ώστε να υποκύψει στη θέλησή μας.

Όταν μελετηθούν επισταμένως όλα αυτά μπορούμε πλέον να επικεντρωθούμε στο πώς θα χρησιμοποιήσουμε τα διαθέσιμα μέσα και όπλα μας για την επίτευξη τους.

Εικόνα 1. Ο Εχθρός ως σύστημα : Οι πέντε δακτύλιοι

Με βάση τα παραπάνω ο Warden, αναλύοντας τον εχθρό ως σύστημα, κατέληξε ότι όλες οι στρατηγικές οντότητες (κράτη, ανθρώπινο σώμα, καρτέλ ναρκωτικών κ.α Πίνακας 1) μπορούν να αναλυθούν σε πέντε κύρια συστατικά τα οποία παραστατικά απεικόνισε με τη μορφή πέντε ομόκεντρων δακτυλίων). Το πρώτο και πλέον κρίσιμο στοιχείο κάθε συστήματος είναι :

η ηγεσία η οποία κατευθύνει και συντονίζει όλο το σύστημα και βρίσκεται στο κέντρο αυτών των πέντε ομόκεντρων κύκλων,. Προχωρώντας προς τα έξω κατά σειρά φθίνουσας σπουδαιότητας οι υπόλοιποι δακτύλιοι είναι :

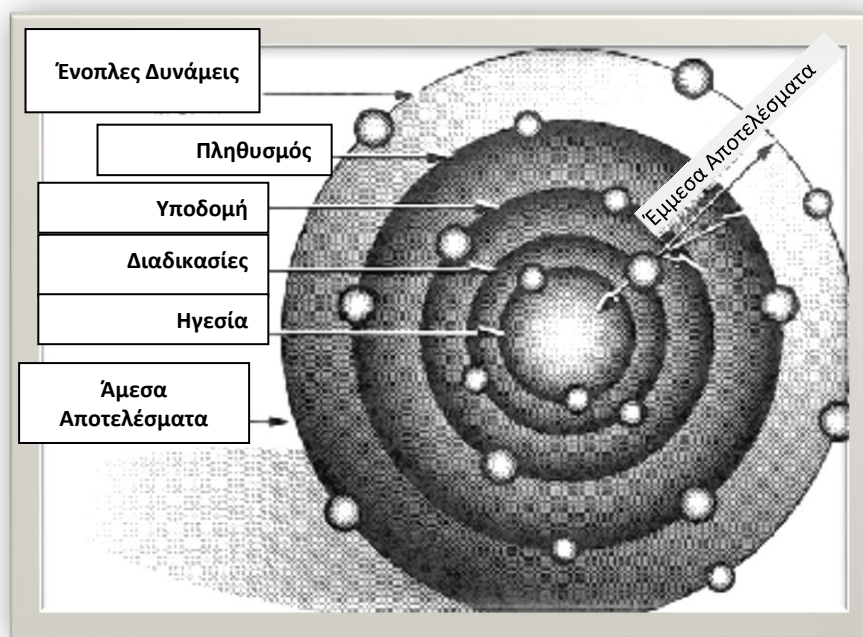
Ο δακτύλιος της ζωτικής υποδομής/λειτουργιών,⁶ ο οποίος περιλαμβάνει το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας και το δίκτυο καυσίμων και διατηρεί το όλο σύστημα σε λειτουργία.

⁶ Είναι χαρακτηριστικό, ότι η ονομασία αυτού του δακτυλίου αλλάζει, στα πρώτα στάδια δημιουργίας της θεωρίας των Πέντε Δακτυλίων, κατά τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου, αναφερόταν ως «key production – ζωτική παραγωγή» στα επόμενα άρθρα που έχει συγγράψει ο John Warden καθώς και σε συνεισφορές σε συλλογικούς τόμους αναφέρεται ως «Organic essential, system essential». Στο τελευταίο του άρθρο το 2011 στο περιοδικό της Αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας “ Air and Space

Ο δακτύλιος της γενικής υποδομής, ο οποίος περιλαμβάνει τις υπόλοιπες βιομηχανίες, την συγκοινωνιακή υποδομή κ.α και που υποβοηθά την επίτευξη των σκοπών του οργανισμού.

Ο δακτύλιος του πλυθυσμού, ο οποίος παρέχει το εργατικό δυναμικό.

Ο δακτύλιος της άμυνας, ο οποίος προστατεύει το σύστημα από τις εξωτερικές απειλές.⁷

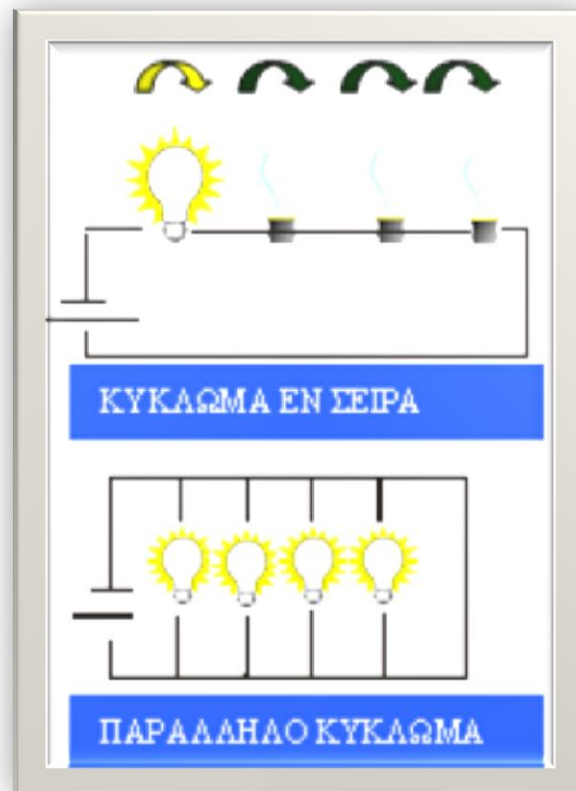

Εικόνα 2. Κέντρα Βάρους εντός των Πέντε Δακτυλίων

Power Journal” αναφέρεται ως “διαδικασίες - processes.” Κατά την γνώμη μας αυτό οφείλεται στην χρονική ωρίμανση της θεωρίας και στην επιθυμία του Warden, να την κάνει πιο ευέλικτη και λιγότερο ντετερμινιστική.

⁷ Η εικόνα1, αναπαράγωγή από το άρθρο *Strategy and Airpower»* Air and Space Power Journal Spring 2011, η εικόνα 2 και ο πίνακας 1, αναπαράγωγή από το άρθρο “The Enemy as a System,” . Οι εικόνες 3 και 4 βασίζονται σε αντίστοιχες εικόνες από το Deptula David A. «*Effects-Based Operations: Change In the Nature of Warfare*»,

Με άλλα λόγια έχουμε ένα απλό μοντέλο που χρησιμεύει ως οδηγός για να κατανοήσουμε πολύπλοκα συστήματα και διαδικασίες. Μέσα σε κάθε δακτύλιο υπάρχει ένα κέντρο βάρους ή ένα σύνολο κέντρων βάρους από τα οποία εκπορεύεται κάθε δύναμη και ικανότητα κίνησης για το συγκεκριμένο δακτύλιο. Εάν αυτά

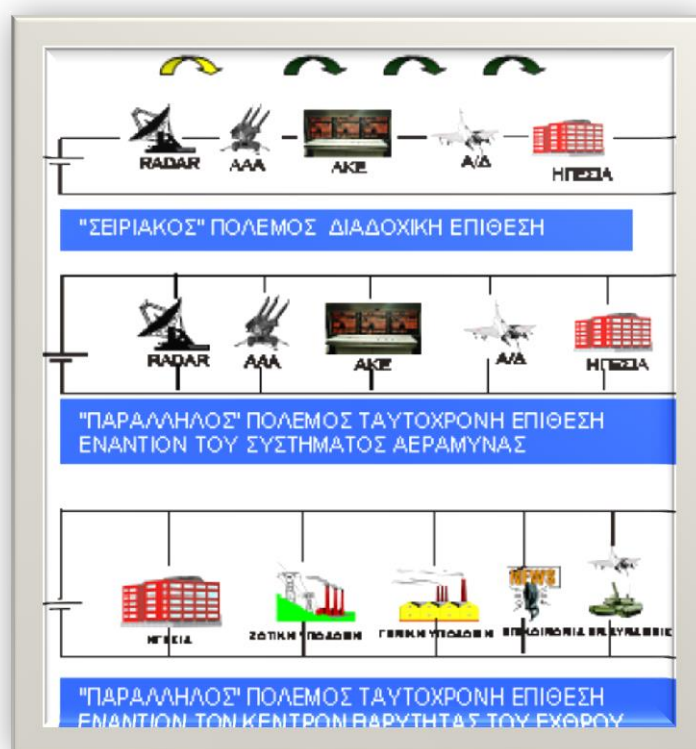

Εικόνα 3. Παράλληλο ηλεκτρικό κύκλωμα

καταστραφούν ή αποδυναμωθούν παύει ο δακτύλιος να λειτουργεί αποτελεσματικά και αυτό με την σειρά του θα επηρεάσει συνολικά το σύστημα σε σημαντικό βαθμό. Για τον ακριβή καθορισμό αυτών των κέντρων βάρους ο Warden προτείνει την περαιτέρω ανάλυση κάθε δακτυλίου σε πέντε υπο-δακτυλίους (ηγεσίας, ζωτικών λειτουργιών κ.λ.π.) και αυτούς σε πέντε άλλους δακτυλίους αν αυτό είναι απαραίτητο, ώσπου το επίπεδο ανάλυσης του εχθρού να είναι ικανοποιητικό και τα πραγματικά κέντρα βάρους του να αποκαλυφθούν. Οι υπό-δακτύλιοι καλούνται συστήματα στόχων και αναλύονται σε ομάδες στόχων .

Η κεντρική ιδέα της θεωρίας των πέντε δακτυλίων είναι ότι η πλέον αποτελεσματική στρατηγική είναι να εστιάσουμε τη δράση μας στην αντίπαλη ηγεσία και να προσπαθήσουμε να την επηρεάσουμε με μια στρατηγική αεροπορική επίθεση ώστε να την παραλύσουμε. Ακόμα και αν η αντίπαλη ηγεσία δεν είναι δυνατόν να

πληγεί φυσικά, θα πρέπει να εστιάσουμε στις αξίες της και στο τρόπο δράσης και σκέψης της, όταν επιλέγουμε στόχους μεταξύ των άλλων δακτυλίων⁸. Μέσα στους υπόλοιπους δακτυλίους υπάρχουν κέντρα βάρους που όταν προσβληθούν, επιβάλλουν μια μορφή φυσικής παράλυσης στο όλο σύστημα και συνακόλουθα αυξάνουν το κόστος περαιτέρω συνέχισης των εχθροπραξιών από την αντίπαλη ηγεσία. Συμπερασματικά, η καταστροφή ή αδρανοποίηση της αντίπαλης ηγεσίας θα προκαλέσει ολική φυσική παράλυση του συστήματος, ενώ παράλληλες επιτυχείς επιθέσεις στα κέντρα βάρους των άλλων δακτυλίων θα προκαλέσουν μερική φυσική

Εικόνα 4. Παράλληλες Αεροπορικές Επιχειρήσεις

παράλυση αυξάνοντας δυσβάσταχτα όμως το ψυχολογικό κόστος και την πίεση στην αντίπαλη ηγεσία.

Ο Warden πιστεύει ότι το πλέον κρίσιμο στοιχείο για τη σχεδίαση πολεμικών επιχειρήσεων στο στρατηγικό επίπεδο είναι η κατανόηση του εχθρού ως σύστημα. και ότι αφού κατανοήσουμε τον εχθρό, το επόμενο πρόβλημα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε είναι το πώς θα επιτύχουμε την ολική ή μερική παράλυσή του. Η

⁸ Warden John A. III «Air Theory for the Twenty-first Century» in «Challenge and response: anticipating US military security concerns» / Karl P. Magyar, editor-in-chief; associate editors, Maris McCrabb, Albert Mitchum, Lewis B. Ware. pp.360

παράλληλη επίθεση⁹ κανονικά θα πρέπει να είναι η προτιμητέα προσέγγιση, εκτός και αν επιθυμούμε την παράταση του πολέμου. Ο όρος παράλληλη επίθεση προέρχεται από τα βασικά ηλεκτρικά κυκλώματα. (Εικόνα 3). Στα ηλεκτρικά κυκλώματα «εν σειρά» το ηλεκτρικό ρεύμα πρέπει να περάσει υποχρεωτικά μέσα από τον προηγούμενο λαμπτήρα για να μπορέσει να ανάψει ο επόμενος. Στα παράλληλα ηλεκτρικά κυκλώματα το ηλεκτρικό ρεύμα φτάνει κυριολεκτικά την ίδια στιγμή σε όλους τους λαμπτήρες. Εφαρμόζοντας την ίδια αρχή στις αεροπορικές επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν οι όροι σειριακός και παράλληλος πόλεμος.

Ο Warden υποστηρίζει ότι τα κράτη έχουν έναν μικρό αριθμό ζωτικών στόχων που μετριούνται το πολύ σε λίγες εκατοντάδες. Αυτοί οι στόχοι συνήθως είναι μικροί σε μέγεθος, ακριβοί στην κατασκευή και στη συντήρησή τους και δεν αναπληρώνονται εύκολα. Αν ένα σημαντικό ποσοστό αυτών πληγεί ταυτόχρονα, το συνολικό αποτέλεσμα θα είναι καταλυτικό. Σε αντίθεση, στη σειριακή επίθεση όπου πλήττονται λίγοι στόχοι μόνο ενός δακτυλίου, ο εχθρός μπορεί να αναπληρώσει τις απώλειές του, να θωρακίσει αποτελεσματικά τους υπόλοιπους στόχους και να εφαρμόσει σχέδια επιβίωσης και διασποράς των δυνάμεών του. Η παράλληλη επίθεση του αποστερεί τη δυνατότητα να αντιδράσει αποτελεσματικά και όσο περισσότερους στόχους προσβάλλουμε σε μια επίθεση, τόσο πιο αδύναμη και αναποτελεσματική θα είναι η αντίδρασή του.

Η παράλληλη¹⁰ επίθεση δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο παρελθόν λόγω των τεχνολογικών περιορισμών, ωστόσο οι νέες τεχνολογίες όπως τα κατευθυνόμενα όπλα, οι πύραυλοι μεγάλης εμβέλειας, τα χαρακτηριστικά stealth των νέων αεροσκαφών και η αύξηση των δυνατοτήτων τους όπως η εμβέλεια, η ευελιξία, ο φόρτος βομβών κλπ., οδήγησε στην υπέρβαση του παλαιού σειριακού τρόπου πολέμου.

Στο πάνω μέρος της εικόνας 4 «Σειριακός πόλεμος – διαδοχική επίθεση», έχουν στοχοποιηθεί όλα τα στοιχεία ενός συστήματος αεράμυνας. Κάθε στόχος ανοίγει την πρόσβαση για τον επόμενο, μέχρι που τελικά, ο στόχος υψηλής αξίας (ηγεσία),

⁹ Warden John A. III, Col USAF, Retired «*Strategy and Airpower*» Air and Space Power Journal Spring 2011 Volume XXV, No. 1, pp.71

¹⁰ Αυτός ο παράλληλος τρόπος επίθεσης και πολέμου απαντάται και ως hyperwar. Βλέπε Warden John, "Employing Air Power in the Twenty-first Century," in *The Future of Air Power in the Aftermath of the Gulf War*, eds. Richard H. Shultz Jr., and Robert L. Pflanzgraff Jr. (Maxwell AFB, Ala.: Air University Press, 1992), pp.80.

μπορεί να προσβληθεί.¹¹ Το μεσαίο τμήμα της εικόνας απεικονίζει την παράλληλη προσβολή εναντίον στόχων του ίδιου συστήματος και εν προκειμένω του συστήματος αεράμυνας. Αυτό δίνει μεν την δυνατότητα για ευκολότερη προσβολή των στόχων υψηλής αξίας, ωστόσο δεν παύει να είναι μια μάλλον σειριακή θεώρηση του πολέμου. Το κατώτερο μέρος της εικόνας απεικονίζει ταυτόχρονη επίθεση εναντίον στόχων διαφόρων κατηγοριών σε σχέση με τις προηγούμενες περιπτώσεις. Η ηγεσία, στόχοι ζωτικής υποδομής, γενικής υποδομής, επικοινωνιών και στρατιωτικοί στόχοι προσβάλλονται την ίδια στιγμή. Η πιθανότητα να έχουμε αδρανοποιήσει την ικανότητα του εχθρού να ενεργεί όπως επιθυμεί, ελαχιστοποιώντας τις επιλογές του είναι πολύ μεγαλύτερη σε αυτή την περίπτωση από ότι στις δύο προηγούμενες. Η δυνατότητα ταυτόχρονης προσβολής στόχων υψηλής αξίας σε όλη την επικράτεια του αντιπάλου, χωρίς την ανάγκη προηγούμενης εξουδετέρωσης της εχθρικής αεράμυνας ανοίγει το δρόμο για μνημειώδη αλλαγή στο τρόπο διεξαγωγής των πολεμικών επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τον Warden ο ακριβής και σωστός εντοπισμός αυτών των κέντρων βαρύτητας είναι το πρώτο και σημαντικότερο βήμα στη σχεδίαση και διεξαγωγή ενός πολέμου. Παράλληλα η διττή φύση των κέντρων βάρους έχει σημασία κατά το σχεδιασμό μιας πολεμικής επιχείρησης κυρίως όταν πρέπει να επιλεγεί ποιος κλάδος των Ενόπλων Δυνάμεων θα αποτελέσει τη κύρια δύναμη επίθεσης. Κατά τον Warden, η αεροπορία λόγω της φύσης της μπορεί να προσεγγίσει και να πλήξει τα περισσότερα από τα στρατηγικά κέντρα βάρους του αντιπάλου σε σχέση με τις χερσαίες και θαλάσσιες δυνάμεις, κάνοντάς την το όπλο με τη μεγαλύτερη στρατηγική αξία και σημασία. Δεν υπάρχει καμιά πολεμική αποστολή που να μην μπορεί να εκτελέσει η πολεμική αεροπορία. Η εγγενής ταχύτητα, ακρίβεια και ευελιξία της επιτρέπει να προσπεράσει τις χερσαίες και θαλάσσιες δυνάμεις, αποφεύγοντας τις αιματηρές μάχες για να προσβάλει όλο το φάσμα των εχθρικών δυνατοτήτων με ταχύ και αποφασιστικό τρόπο.

Συμπερασματικά, ο Warden πιστεύει πως πρέπει αρχικά να εστιάζουμε στη «μεγάλη εικόνα» στο στρατηγικό επίπεδο, στο τι θέλουμε να επιτύχουμε. Έπειτα, να αναλύσουμε τον εχθρό ως σύστημα, αναγνωρίζοντας τα κέντρα βάρους του και τέλος να τα προσβάλλουμε παράλληλα (ταυτόχρονα), χρησιμοποιώντας την αεροπορική ισχύ η οποία με τη νέα τεχνολογία έχει καταστεί το κυρίαρχο όπλο στο πεδίο της

¹¹ Deptula David A. «*Effects-Based Operations: Change In the Nature of Warfare*» pp.3

μάχης, ενώ κύριος στόχος πρέπει να είναι η ηγεσία του αντιπάλου την οποία θα πρέπει να παραλύσουμε στο στρατηγικό επίπεδο. Στο επόμενο κεφάλαιο, θα μελετήσουμε την πρώτη κατά πολλούς, εφαρμογή της θεωρίας του Warden, τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ –ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ DESERT STORM

Ο Πόλεμος του Κόλπου ουσιαστικά ξεκίνησε τη 2α Αυγούστου του 1990 με την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ. Παρότι υπήρχαν συνοριακές και οικονομικές διαφωνίες μεταξύ των δύο χωρών και πρόσφατα είχαν διακοπεί οι σχετικές διαπραγματεύσεις που διεξάγονταν σε διμερές επίπεδο, κανένας δεν περίμενε μια χερσαία εισβολή και κατοχή του Κουβέιτ από το Ιράκ. Η μετακίνηση μεραρχιών της Ρεπουμπλικανικής Φρουράς του Ιράκ στα σύνορα με το Κουβέιτ ήδη από τον Ιούλιο, είχε εκληφθεί ως μια απόπειρα άσκησης πίεσης κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων και όχι ως προοίμιο πολέμου. Ακόμα και όταν οι διαπραγματεύσεις έφτασαν σε αδιέξοδο την 1^η Αυγούστου, το Κουβέιτ δεν κινητοποίησε τις Ένοπλες Δυνάμεις του με αποτέλεσμα, οι Ιρακινές δυνάμεις εισβολής να συναντήσουν ελάχιστη αντίσταση, να κυριεύσουν ολόκληρο το Κουβέιτ σε μια ημέρα και να σταματήσουν στα σύνορα της Σαουδικής Αραβίας την επόμενη ημέρα στις 3 Αυγούστου.¹

Εδώ θα πρέπει να θυμίσουμε το διεθνές περιβάλλον της εποχής εκείνης. Ο τερματισμός του Ψυχρού Πολέμου άφηνε μόνη υπερδύναμη τις ΗΠΑ, στο απόγειο της ισχύος τους, χωρίς ουσιαστικό αντίπαλο με πλήρη πρωτοβουλία κινήσεων στο διπλωματικό πεδίο. Έγινε έτσι δυνατή η συγκρότηση μιας πολυεθνικής συμμαχίας για την απελευθέρωση του Κουβέιτ, στην οποία συμμετείχε ακόμα και η μόλις πρόσφατα εχθρική Ρωσία, αφήνοντας το Ιράκ, ουσιαστικά μόνο και αβοήθητο, χωρίς κανένα ουσιαστικό σύμμαχο, ακόμα και ανάμεσα στις Ισλαμικές χώρες, οι οποίες φοβόντουσαν μια γενικότερη αναταραχή και ανατροπή του status quo και των καθεστώτων τους στην Μέση Ανατολή. Ως αποτέλεσμα στις 29 Νοεμβρίου του 1990, το Συμβούλιο Ασφαλείας, με το ψήφισμα 678, διέταξε το Ιράκ να απομακρύνει όλες τις δυνάμεις του από το Κουβέιτ έως τις 15 Ιανουαρίου 1991 και εξουσιοδότησε την Συμμαχία να χρησιμοποιήσει «όλα τα απαραίτητα μέσα» για την εκδίωξή τους, εάν το Ιράκ δεν είχε συμμορφωθεί μέχρι τότε.

Τα γεγονότα στον Κόλπο, προσέφεραν στον Warden μια εξαιρετική ευκαιρία να δοκιμάσει την θεωρία του για την στρατηγική παράλυση σε έναν πραγματικό πόλεμο. Μετά την υπηρεσία του ως διοικητής στην Γερμανία, τοποθετήθηκε

¹ Cohen Eliot A., Keaney Thomas A. «*Gulf War Air Power Survey Summary Report*» (GWAPS), pp.1,2

επικεφαλής του «Checkmate», ενός γραφείου που υπαγόταν στον υπαρχηγό της USAF, υπεύθυνο για την κατάστρωση επιχειρησιακών σχεδίων. Ο αεροπορικός διοικητής αντιπτέραρχος Charles Horner, έχοντας το τιτάνιο έργο να συντονίσει την αεροπορική άφιξη όλων των δυνάμεων όλων των Κλάδων στο θέατρο επιχειρήσεων και να οργανώσει την αεροπορική άμυνα σε περίπτωση Ιρακινής προέλασης, ζήτησε την βοήθεια του Γενικού Επιτελείου για την ανάπτυξη του επιθετικού σχεδίου των αεροπορικών επιχειρήσεων. Η αίτηση λόγω απουσίας του Αρχηγού της USAF την συγκεκριμένη ημέρα απαντήθηκε από τον Υπαρχηγό USAF, ο οποίος ανέθεσε την σχεδίαση των επιθετικών αεροπορικών επιχειρήσεων στο γραφείο «Checkmate», το οποίο δεν είχε την τυπική αρμοδιότητα για αυτού του είδους την σχεδίαση. Ο Warden και οι επιτελείς του παρήγαγαν ένα επιθετικό σχέδιο βασισμένο σε μια αρχική σύλληψη της ιδέας των πέντε δακτυλίων ² το οποίο αφού παρουσίασαν στον Αμερικανό Α/ΓΕΕΘΑ, μετέβησαν στο Ριάντ και το παρουσίασαν στον αεροπορικό διοικητή του θεάτρου επιχειρήσεων πτέραρχο Horner.

Το σχέδιο του Warden ελάχιστα ασχολούνταν με το πρόβλημα των χερσαίων δυνάμεων στο Κουβέιτ. Αντίθετα σχεδίαζε «τη διεξαγωγή ισχυρών και επικεντρωμένων αεροπορικών προσβολών στα στρατηγικά κέντρα βάρους». Η στρατηγική αεροπορική επίθεση θα περιελάμβανε επιχειρήσεις όλο το 24ωρο, εναντίον της ηγεσίας, της στρατηγικής αεράμυνας και του ηλεκτρικού δικτύου, με σκοπό να επιτύχει στρατηγική παράλυση και απόκτηση αεροπορικής υπεροχής.

Είναι χαρακτηριστική η απάντηση που έδωσε ο ίδιος ο Warden σε ερώτηση του Αμερικανού Α/ΓΕΕΘΑ Collin Powell

*«Η στρατηγική αεροπορική εκστρατεία θα απομονώσει τον Σαντάμ Χουσεΐν διασφαλίζοντας έτσι ότι οι χερσαίες δυνάμεις θα οπισθοχωρήσουν».*³

Ο πτέραρχος Horner, αξιολογώντας τόσο την κατάσταση στο θέατρο επιχειρήσεων όσο και τους πολιτικοστρατιωτικούς αντικειμενικούς σκοπούς τόσο της συμμαχίας όσο και του Ιράκ, ανέθεσε την σχεδίαση των αεροπορικών επιχειρήσεων και την ηγεσία της ομάδας σχεδίασης στον ταξίαρχο Glosson. Βασικό ρόλο στην σχεδίαση έπαιξαν και μέλη της ομάδας του Σμηνάρχου Warden, τα οποία κλήθηκαν από τον Πτέραρχο Horner να παραμείνουν στο θέατρο επιχειρήσεων και να

² Mann Edward C. III, USAF Colonel, *«Thunder and Lightning Desert Storm and the Airpower Debates»*, Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama April 1995 pp.35

³ Reynolds Richard T. Colonel, USAF *«Heart of the Storm The Genesis of the Air Campaign against Iraq»*, Volume one of a two-volume series Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama January 1995 pp.71,72

συμμετάσχουν στην σχεδίαση των αεροπορικών επιχειρήσεων, όχι όμως και ο ίδιος ο Warden, ο οποίος τελικά επέστρεψε στην Ουάσινγκτον. Ο κύριος Αντικειμενικός Σκοπός των ΗΠΑ, ήταν η αποκατάσταση του status quo ante και η καταστροφή της επιθετικής ικανότητας του Ιράκ, όχι όμως η πλήρης στρατιωτική εξουδετέρωσή του, ώστε να αποτελεί έναν παράγοντα ισχύος στην Μέση Ανατολή. Υπήρχε ωστόσο και ένας περιοριστικός όρος, η επιθυμία να περιοριστούν οι απώλειες τόσο των Αμερικανών στρατιωτών όσο και των Ιρακινών πολιτών στο ελάχιστο δυνατό. Οι πολιτικοί αντικειμενικοί σκοποί αποτυπώθηκαν στο σχέδιο επιχειρήσεων το οποίο με τη σειρά του προσδιόρισε τους παρακάτω στρατιωτικούς Αντικειμενικούς Σκοπούς⁴:

- Την καταστροφή της επιθετικής στρατιωτικής ικανότητας του Ιράκ.
- Την απόκτηση και διατήρηση της αεροπορικής υπεροχής.
- Την αποκοπή των Ιρακινών γραμμών ανεφοδιασμού.
- Την καταστροφή των χημικών, βιολογικών και πυρηνικών, ικανοτήτων του Ιράκ.
- Την καταστροφή της Ρεπουμπλικανικής Φρουράς.
- Την απελευθέρωση του Κουβέιτ από Αραβικές Δυνάμεις.

Οι πολιτικοί Αντικειμενικοί Σκοποί του Σαντάμ Χουσεΐν ήταν να διατηρήσει υπό την κατοχή του το Κουβέιτ και βέβαια να παραμείνει στην εξουσία. Η στρατιωτική του στρατηγική στηριζόταν στην πρόκληση μαζικών απωλειών στα στρατεύματα της Συμμαχίας, σε περίπτωση χερσαίων επιχειρήσεων προκαλώντας έτσι τη διάλυσή της λόγω του πολιτικού και κοινωνικού κόστους. Ο Σαντάμ Χουσεΐν θεωρούσε ότι η Αμερικανική κοινωνία δεν μπορούσε να αντέξει απώλειες της τάξης των 10000 ανδρών σε μια μάχη⁵.

Για την επίτευξη των Αντικειμενικών Σκοπών της Συμμαχίας, οι σχεδιαστές των στρατιωτικών επιχειρήσεων δεν έμειναν απλά στο σχέδιο στρατηγικής παράλυσης της ομάδας Warden (που και αυτό επεκτάθηκε σημαντικά, περιλαμβάνοντας πολύ περισσότερους στόχους από ότι αρχικά προβλεπόταν), αλλά κατέστρωσαν μια αεροπορική εκστρατεία τεσσάρων φάσεων. Η Φάση I, αποτελούσε τη στρατηγική εκστρατεία, η οποία αποσκοπούσε στην παράλυση την Ιρακινής πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας. Κύριος στόχος ήταν το σύστημα διοίκησης και

⁴ *Gulf War Air Power Survey Vol II, Operations and Effects and Effectiveness* p. 30 <http://www.afhso.af.mil/shared/media/document/AFD-100927-067.pdf>

⁵ Freedman Lawrence and Karsh Efraim «*How Kuwait Was Won: Strategy in the Gulf War*» *International Security*, Vol. 16, No. 2 (Autumn, 1991), pp. 5- <http://www.jstor.org/stable/2539059> .Accessed: 22/04/2013 16:20

ελέγχου καθώς και το πρόγραμμα ανάπτυξης χημικών, βιολογικών και πυρηνικών όπλων του Ιράκ. Η Φάση II, αποσκοπούσε στην απόκτηση αεροπορικής κυριαρχίας άνωθεν του Κουβέιτ και συνεπώς διεξήχθη σχεδόν παράλληλα με τη Φάση I. Η Φάση III, αποσκοπούσε στην προετοιμασία του πεδίου μάχης και ο κύριος στόχος της ήταν οι γραμμές ανεφοδιασμού και οι ανεπτυγμένες χερσαίες δυνάμεις. Τέλος η Φάση IV, περιελάμβανε τη χερσαία επίθεση και επομένως την εγγύς αεροπορική υποστήριξη αυτής⁶. Τα αποτελέσματα της αεροπορικής επίθεσης είναι βέβαια γνωστά. Αυτό που θα πρέπει να τονιστεί είναι ότι ο Στρατηγός Schwarzkopf, εκτέλεσε ταυτόχρονα τις Φάσεις I, II και III, μειώνοντας σταδιακά την επίθεση εναντίον στρατηγικών στόχων και αυξάνοντας τις επιθέσεις εναντίον στόχων απαγόρευσης (Denial). Στην πραγματικότητα, το υπέρτερο αμερικανικό δυναμικό επέτρεψε τη διεξαγωγή ταυτόχρονα μιας αεροπορικής εκστρατείας βασιζόμενης τόσο στις ιδέες του Warden, όσο και αυτές του Pape⁷.

Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης «Desert Shield», (η φάση ανάπτυξης των Συμμαχικών Δυνάμεων) οι Αμερικανοί στρατιωτικοί διοικητές και σχεδιαστές επιχειρήσεων, είχαν όλο τον καιρό να σχεδιάσουν την επιχείρηση βασιζόμενοι και καθοδηγούμενοι κυρίως από τη τραυματική εμπειρία του πολέμου του Βιετνάμ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ονομασία που ο Warden έδωσε στο σχέδιο στρατηγικής επίθεσης που κατέστρωσε, «Instant Thunder», κατ' αντιδιαστολή με την επιχείρηση με κωδικό όνομα «Rolling Thunder», όπως ονομαζόταν οι αρχικές αεροπορικές επιχειρήσεις στο Βιετνάμ. Η επιχείρηση «Rolling Thunder», ήταν ουσιαστικά μια επιχείρηση ρίσκου⁸ η οποία αύξανε σταδιακά το κόστος αντίστασης για τον αντίπαλο, βασιζόταν σε ιδέες δανεισμένες από την πυρηνική στρατηγική και επιμήκυνε τη διάρκεια του πολέμου.

Οι αμερικανοί στρατιωτικοί ήθελαν πάση θυσία να αποφύγουν κάτι αντίστοιχο στον Κόλπο. Ήθελαν να καταφέρουν συντριπτικά και αποφασιστικά πλήγματα στον αντίπαλο και να τον εξουδετερώσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα σε διάστημα μερικών εβδομάδων. Παράλληλα, η σχεδίαση των πολεμικών επιχειρήσεων και της συνολικής στρατηγικής αφέθηκε εξ' ολοκλήρου στους στρατιωτικούς με την

⁶ *Gulf War Air Power Survey Vol II* pp.31

⁷ Bence Christopher Major, «*Warden Vs Pape*» *Air & Space Power Chronicles*, February 28, 2000,

⁸ Pape pp.19,20,36

πολιτική ηγεσία να καθορίζει ουσιαστικά μόνο τους εθνικούς πολιτικούς Αντικειμενικούς Σκοπούς, σε αντίθεση ⁹με ότι συνέβαινε στον Πόλεμο του Βιετνάμ.

Ετσι συγκεντρώθηκε μια εντυπωσιακή δύναμη στο θέατρο επιχειρήσεων. Μέχρι τα μέσα Ιανουαρίου, οι δυνάμεις της Συμμαχίας αριθμούσαν 1800 πολεμικά αεροσκάφη από δώδεκα χώρες, μια πολυεθνική αρμάδα πλοίων στον Κόλπο και την Ερυθρά Θάλασσα και μια χερσαία δύναμη περίπου 540.000 ανδρών από 31 χώρες. ¹⁰Μόνο το 27% των μάχινων αεροσκαφών της USAF, αναπτύχθηκε για την υποστήριξη των επιχειρήσεων. Ωστόσο αυτό το συνολικό ποσοστό είναι παραπλανητικό, διότι αναπτύχθηκε το 75% των αεροσκαφών F-4 Wild Weasel (εξειδικευμένα αεροσκάφη για την καταστολή της εχθρικής αεράμυνας), όλα σχεδόν τα αεροσκάφη τεχνολογίας stealth και στην κυριολεξία όλα τα αεροσκάφη ικανά να φέρουν και να χρησιμοποιούν όπλα ακριβείας. Πέραν των μαχητικών όμως για την υποστήριξη των επιχειρήσεων χρησιμοποιήθηκε το 46% των αεροσκαφών εναερίου ανεφοδιασμού καθώς και το 80% των στρατηγικών μεταφορικών αεροσκαφών. Όσον αφορά στα χρησιμοποιηθέντα όπλα, πέραν του τεράστιου αριθμού βομβών Γενικής Χρήσης, χρησιμοποιήθηκαν το 63% των βομβών Laser, το 43% των βομβών CBU (Cluster Bomb Units) καθώς και το 52% των βομβών HARM¹¹. Όλα αυτά υποδηλώνουν τόσο το μέγεθος της προσπάθειας, όσο και το γεγονός ότι όλη αυτή η προσπάθεια κατέστη δυνατή επειδή είχε καταρρεύσει η ΕΣΣΔ, ο ψυχρός πόλεμος είχε τελειώσει και η ΗΠΑ ήταν η μόνη υπερδύναμη.

Όσον αφορά το Ιράκ, και τη μαχητική του ισχύ τον Ιανουάριο η Αμερικανική Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών (Defence Intelligence Agency – DIA), σε εκτιμήσεις της ανέβαζε τον αριθμό των Ιρακινών μεραρχιών στο θέατρο επιχειρήσεων του Κουβέιτ σε 42 με 43 με συνολική δύναμη 540.000 ανδρών, οι οποίες διέθεταν 4.200 άρματα μάχης, 2.800 τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού και περίπου 3.100 πυροβόλα. Επιπρόσθετα ο αεροπορικός στόλος της Βαγδάτης αριθμούσε περίπου 700 αεροσκάφη διαφόρων τύπων καθώς και ένα

⁹[Στο Βιετνάμ, οι στρατιωτικοί διοικητές, ήταν εξοργισμένοι από την λεπτομερή καθοδήγηση (micromanagement), των επιχειρήσεων από τα στρατιωτικά επιτελεία και τους πολιτικούς στην Ουάσινγκτον. Στα πρώτα χρόνια του πολέμου οι στόχοι επιλέγονταν στον Λευκό Οίκο από τον Πρόεδρο Johnson και μια χούφτα έμπιστους επιτελείς του. Ο Πρόεδρος κάποτε καυχήθηκε στους δημοσιογράφους «Δεν θα αφήσω αυτούς τους πτεράρχους να βομβαρδίσουν ούτε μια καλύβα, χωρίς να το έχω πρώτα εγκρίνει»]. Αναφέρεται στο

"From Vietnam to Desert Storm By John D. Morrocco
<http://www.airforcemag.com/MagazineArchive/Pages/1992/January%201992/0192storm.aspx>
assessed 4/5/2013

¹⁰ GWAPS Summary report, pp.7

¹¹ Gulf War Air Power Survey Vol II pp.49

ενοποιημένο διαστρωματωμένο σύστημα αεράμυνας το επονομαζόμενο KARI (αντιστροφή της λέξης IRAK), ναυτικό πυραυλακάτων και πυραύλους επιφανείας – επιφανείας Silkworm για επάκτια άμυνα. Ωστόσο σύμφωνα με νεώτερα στοιχεία που αποκαλύφθηκαν, η Ιρακινή δύναμη στο Κουβέιτ κατά την έναρξη των επιχειρήσεων αριθμούσε περίπου 336.000 άνδρες. Άλλες μελέτες εκτιμούν ότι το φαινόμενο των λιποταξιών εντάθηκε κατά την διάρκεια των αεροπορικών επιχειρήσεων και ότι με την έναρξη των χερσαίων επιχειρήσεων η Ιρακινή χερσαία δύναμη αριθμούσε μόλις 240.000 άνδρες.¹² Παράλληλα, η Ιρακινή πολεμική αεροπορία παρά τα εντυπωσιακά μεγέθη της, δεν αποτελούσε σε καμιά περίπτωση μια συγκροτημένη αξιόμαχη πολεμική μηχανή, λόγω των περιορισμών που επέβαλε σε αυτήν η φύση του δικτατορικού Σανταμικού καθεστώτος. Συμπερασματικά η Ιρακινή πολεμική αεροπορία ήταν ανίκανη, απρόθυμη και το κυριότερο της επιβλήθηκε να μην πολεμήσει πραγματικά, διότι ο Σαντάμ περίμενε όταν τελειώσει ο πόλεμος να χρησιμοποιηθεί για την υποστήριξη του καθεστώτος του¹³.

Πρέπει να τονίσουμε ότι στον Πόλεμο του Κόλπου, σε αντίθεση με ότι γενικότερα πιστεύεται και ότι προβάλλεται οι στόχοι που αφορούσαν την Ιρακινή ηγεσία και η προσπάθεια που καταβλήθηκε για αυτούς ήταν μόνο ένα μικρό ποσοστό της συνολικής αεροπορικής εκστρατείας. Συνακόλουθα, παρά τις εντυπωσιακές τηλεοπτικές εικόνες ο αριθμός των όπλων ακριβείας που χρησιμοποιήθηκαν ήταν και αυτός πολύ μικρός σε σχέση με το σύνολο του οπλισμού που καταναλώθηκε.

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των αεροπορικών επιθέσεων εναντίον της Ιρακινής ηγεσίας και του συστήματος Διοίκησης Ελέγχου και Επικοινωνιών (C3 – Command , Control and Communications). Σύμφωνα με τη μελέτη διεξαγωγής του πολέμου του Κόλπου, διεξήχθησαν 260 προσβολές με κατευθυνόμενα και μη όπλα εναντίον στόχων ηγεσίας και άλλες 580 προσβολές εναντίον στόχων C3¹⁴. Ωστόσο στο τέλος του πολέμου, ο Σαντάμ ήταν ζωντανός και το Μπααθικό καθεστώς συνέχιζε να κυβερνά το Ιράκ. Επιπλέον, οι εκτοξεύσεις πυραύλων SCUD συνεχίστηκαν έως το τέλος του πολέμου. Αν και οι επικοινωνίες μεταξύ της Βαγδάτης και των στρατιωτικών της δυνάμεων στο Κουβέιτ , υποβαθμίστηκαν σε μεγάλο βαθμό από τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς, η δυνατότητα επικοινωνίας

¹² Johnson D.J, Niblack P, Winnefeld A., «A League Of Airmen: US Air Power in the Gulf War» Research prepared for the US Air Force MR-343-AF”

¹³ Hurley Matthew M., 1st Lt USAF «Saddam Hussein and Iraqi Air Power: Just Having an Air Force isn't Enough» *Airpower Journal* - Winter 1992

¹⁴ ¹⁴ *Gulf War Air Power Survey Vol V* pp.517

συνέχισε να υπάρχει διαμέσου διαφόρων τηλεπικοινωνιακών διαύλων που επιβίωσαν και διαμέσου αυτών μεταβιβάστηκαν οι εντολές οπισθοχώρησης και αναδιάταξης των δυνάμεων.

Κατά τη διάρκεια της μοναδικής χερσαίας εμπλοκής στην πόλη Al Khafji, που διεξήχθη μετά από επιθετική πρωτοβουλία των Ιρακινών, ώστε να προκαλέσουν υψηλές απώλειες στις Συμμαχικές Δυνάμεις, υποκλάπηκαν συνομιλίες μεταξύ του διοικητή των Ιρακινών δυνάμεων υποστρατήγου Salah Aboud Mahmoud και του Σαντάμ Χουσεΐν. Ο στρατηγός εκλιπαρούσε να δοθεί διαταγή υποχώρησης διότι οι δυνάμεις του είχαν αποδεκατιστεί από τις συμμαχικές αεροπορικές προσβολές. Όσον αφορά την υπονόμηση του καθεστώτος και την εξέγερση του πληθυσμού, όντως σημειώθηκαν εξεγέρσεις τόσο των Σιιτών όσο και των Κούρδων μετά όμως το τέλος του πολέμου και όχι κατά τη διάρκειά του και ο Σαντάμ παρέμενε τόσο ισχυρός και απόλυτος κυρίαρχος του Ιρακινού στρατού, ώστε τις συνέτριψε εύκολα και έπνιξε στο αίμα τους εξεγερμένους πληθυσμούς.

Είναι λοιπόν φανερό, ότι τα αποτελέσματα αυτών των αεροπορικών προσβολών δεν εκπλήρωσαν το αρχικό φιλόδοξο σχέδιο αποκεφαλισμού της ηγεσίας ή πρόκλησης εξέγερσης και ανατροπής του καθεστώτος. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι το αρχικό σχέδιο στρατηγικού βομβαρδισμού του Warden και του επιτελείου του, προέβλεπε την προσβολή πολύ λιγότερων στόχων (84), από όσους τελικά προσβλήθηκαν. Ακόμα όμως και με την κατά πολύ αυξημένη λίστα στόχων τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα.

Εδώ θα πρέπει εξαρχής να δηλώσουμε ότι θεωρούμε την αεροπορική ισχύ ως τον πλέον αποφασιστικό παράγοντα για την επικράτηση των Συμμαχικών Δυνάμεων και την εκδίωξη των Ιρακινών από το Κουβέιτ, παρότι πολλοί μελετητές ¹⁵προσπαθούν να υποβαθμίσουν τον ρόλο της. Η αεροπορική ισχύς μπορεί να μην παρέλυσε τον αντίπαλο σε στρατηγικό επίπεδο, αλλά κυριολεκτικά τον εξόντωσε στο πεδίο της μάχης. Τα γεγονότα στο Al Khafji, είναι αδιαμφισβήτητοι μάρτυρες. Οι αριθμοί δίνουν ξεκάθαρα το μέγεθος της καταστρεπτικής ισχύος της συμμαχικής αεροπορίας. Το σύνολο των εξόδων αεροσκαφών ήταν 118,661 εκ των οποίων 68.150 ήταν πολεμικές αποστολές. Από τις πολεμικές αποστολές οι 47.630 ήταν αποστολές βομβαρδισμού. Σε αυτές τις αποστολές μόνο από τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις

¹⁵ Daryl G. «*The Myth of Air Power in the Persian Gulf War and the Future of Warfare*» International Security, Vol. 26, No. 2 (Autumn, 2001), pp. 5-44 <http://www.jstor.org/stable/3092121> .Accessed: 30/11/2012 14:37

χρησιμοποιηθήκαν 69.000 τόνοι βομβών. Το σύνολο δε των βομβών που ρίχτηκαν σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις ανέρχεται στους 90.000 τόνους. Η Συμμαχική αεροπορία έπληξε την πρώτη ημέρα, περισσότερους στόχους από όσους έπληξε η 8^η Αμερικανική Αεροπορική Δύναμη όλο το 1943, κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Γερμανία.¹⁶ Κατά την πρώτη ημέρα των χειρσαίων επιχειρήσεων οι οποίες ξεκίνησαν στις 04:00, τοπική ώρα στις 24 Φεβρουαρίου, διεξήχθησαν περισσότερες από τρεις χιλιάδες έξοδοι μαχητικών αεροσκαφών, οι περισσότερες άνωθεν της χειρσαίας μάχης και προς υποστήριξη αυτής.

Στο τακτικό επίπεδο, η τακτική του «tank plinking», η στοχοποίηση δηλαδή και προσβολή μεμονωμένων αρμάτων με όπλα ακριβείας (βόμβες 500 λιβρών, κατευθυνόμενες με laser) η οποία εφαρμόστηκε για πρώτη φορά σε πεδίο μάχης-αιφνιδίασε και συγκλόνισε τους Ιρακινούς. Μέχρι τότε, θεωρούταν ότι καλυπτόμενες τεθωρακισμένες δυνάμεις μπορούσαν να επιβιώσουν από μια αεροπορική επίθεση, ιδίως την νύκτα. Ωστόσο τα αεροσκάφη F-111 και αργότερα και άλλοι τύποι οι οποίοι ήταν εξοπλισμένοι με ατρακτίδια σκόπευσης laser, κυριολεκτικά τίναξαν στον αέρα αυτή την υπόθεση, βοηθούμενα και από το περιβάλλον της ερήμου. Ο χώρος της ερήμου, (ανοικτός, ακάλυπτος, χωρίς βλάστηση η οποία μειώνει την επίδραση του ωστικού κύματος και της θραυσματοποίησης των βομβών) βοήθησε ώστε οι αεροπορικές προσβολές εναντίον των ανεπτυγμένων χειρσαίων Ιρακινών δυνάμεων να φτάσουν στο μέγιστο δυνατό της αποτελεσματικότητάς τους ακόμα και όταν εκτελούνταν από μεσαία και μεγάλα ύψη, με βόμβες γενικής χρήσης¹⁷. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το CEP¹⁸ του F-16 για βομβαρδισμό από αυτά τα ύψη είναι 200 πόδια, ενώ το αντίστοιχο για χαμηλές αφέσεις είναι 30 πόδια. Ακόμα, η χρήση των B-52 επέδρασε κυρίως στο ηθικό των στρατιωτών στην πρώτη γραμμή, διαλύοντας το φρόνημά τους και την ικανότητά τους για αντίσταση, παρά την υπερπληθώρα πολεμικών μέσων που είχαν στη διάθεσή τους. Παραθέτουμε ένα χαρακτηριστικό

¹⁶ Warden John A. III «Air Theory for the Twenty-first Century»

¹⁷ Οι αρχικές αεροπορικές προσβολές από χαμηλό ύψος και με μεγάλη ταχύτητα, χρησιμοποιώντας μη κατευθυνόμενες βόμβες γενικής χρήσης, οδήγησαν στην απώλεια αρκετών αεροσκαφών και στην συνακόλουθη απόφαση για βομβαρδισμό από μεσαία ύψη εκτός της εμβελείας των αντιαεροπορικών πυροβόλων και των φορητών πυραύλων. Ωστόσο η προσβολή στόχων από ύψη 10.000 με 15.000 ποδών μπορεί να αύξησε την επιβιωσιμότητα των αεροσκαφών, μείωσε όμως την ακρίβεια του βομβαρδισμού.

¹⁸ CEP – Circular Error Probability. Το CEP χρησιμοποιείται για την μέτρηση της ακρίβειας του βομβαρδισμού και αποτελεί την ακτίνα του κύκλου με κέντρο τον στόχο, εντός του οποίου μετράμε το 50% των βομβών που ερίφθησαν. <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a199190.pdf>.

απόσπασμα από την ανάκριση ενός Ιρακινού αξιωματικού μετά την παράδοσή του στις Αμερικανικές Δυνάμεις.

«Παραδόθηκα εξαιτίας των βομβαρδισμών από τα B-52, είπε ο Ιρακινός αξιωματικός.

Ο ανακριτής του επεσήμανε ότι η Μονάδα του δεν είχε προσβληθεί από τα B-52.

Σωστά, απάντησε ο Ιρακινός, είδα όμως μία που προσβλήθηκε»¹⁹

Ωστόσο, η αεροπορική ισχύ παρότι αναγκαία δεν ήταν ικανή από μόνη της να εκδιώξει τον αντίπαλο και μάλιστα σε τέσσερις ημέρες. Εδώ τον κυρίαρχο ρόλο έπαιζαν οι συμμαχικές χερσαίες δυνάμεις οι οποίες ήταν ανώτερες από κάθε άποψη στο πεδίο της μάχης. Το 1991, οι Ιρακινές δυνάμεις ακόμα και υιοθετώντας τα στάνταρντ του τρίτου κόσμου ήταν μια μέτρια μαχητική δύναμη, η οποία κατά τον πόλεμο του Κόλπου αντιμετώπισε την ισχυρότερη στρατιωτική μηχανή του κόσμου, η οποία ήταν άρτια εξοπλισμένη και εκπαιδευμένη για να αντιμετωπίσει αυτό ακριβώς το είδος των συμβατικών δυνάμεων που είχε αναπτύξει το Ιράκ. Παράλληλα, η χερσαία διαμόρφωση του πεδίου μάχης, ταίριαζε απόλυτα στην τεχνολογία και το δόγμα χρησιμοποίησης των στρατιωτικών δυνάμεων που είχε αναπτυχθεί στη Δύση για την αντιμετώπιση των υπέρτερων αριθμητικά, σοβιετικών τεθωρακισμένων μεραρχιών, στο θέατρο της Δυτικής Ευρώπης. Επίσης, ο Σαντάμ, θέλοντας να διαφυλάξει τις πολύτιμες και πιστές σε αυτόν αλλά και πλέον αξιόμαχες μονάδες της Ρεπουμπλικανικής Φρουράς τις τοποθέτησε στα μετόπισθεν και άφησε στην πρώτη γραμμή για να αντιμετωπίσουν τον όγκο της Συμμαχικής επίθεσης μεραρχίες κληρωτών Σιιτών και Κούρδων, ελάχιστα εκπαιδευμένες και εξοπλισμένες και με χαμηλό ηθικό.

Μετά από όλα αυτά τα στοιχεία δεν γνωρίζω εάν είναι σωστό να μιλάμε πια για στρατηγική παράλυση από αέρος²⁰. Η εικόνα που αναδύεται είναι αυτή που γλαφυρά περιγράφει τόσο ο Π. Κονδύλης²¹

[στα δύο θέατρα πολέμου, δηλαδή στον Περσικό Κόλπο και την Βοσνία, όπου επεδείχθησαν οι τεχνικές δυνατότητες της «νέας στρατιωτικής επανάστασης», η διαφορά τεχνικού επιπέδου και στρατιωτικού δυναμικού γενικότερα ήταν συντριπτική .

¹⁹ Hosmer Stephen T., «Psychological effects of us air operations in four wars 1941 – 1991 Lessons for US Commanders» RAND Project Air Force MR-576-AF pp. 165

²⁰ Biddle Stephen «Victory Misunderstood: What the Gulf War Tells Us about the Future of Conflict» International Security, Vol. 21, No. 2 (Autumn, 1996), pp. 139-179 <http://www.jstor.org/stable/2539073> .Accessed: 22/04/2013 16:18

²¹ Κονδύλης Παναγιώτης «Θεωρία του Πολέμου» Εκδόσεις Θεμέλιο 1998 σελ.360

Εδώ ένας πανίσχυρος Γολιάθ εξετέλεσε εν ψυχρώ έναν Δαβίδ καθηλωμένο στο έδαφος].

όσο και ο Colin S. Gray.²²

«Η οδηγούμενη από την αεροπορική ισχύ, επανάσταση στα στρατιωτικά θέματα.....ήταν έτοιμη.. να επιτύχει αποφασιστικά στρατηγικά αποτελέσματα εναντίον αντιπάλων ανίκανων να αποκρούσουν και να αντισταθούν στον εξαναγκασμό και τελικά να αποφύγουν τη στρατιωτική ήττα.»

Προς επίρρωση των ανωτέρω, έρχονται να συνηγορήσουν τα λεγόμενα του Collin Powell,²³ σε πλήρη συμφωνία βέβαια με τους τεθέντες πολιτικούς και στρατιωτικούς αντικειμενικούς σκοπούς.

«Εάν πάμε τόσο μακριά, θέλω να το τελειώσω. Να καταστρέψω τον Ιρακινό στρατό. Δεν θέλω να γυρίσουν σπίτια τους. Θέλω να αφήσουν φλεγόμενα τανκς από το Κουβέιτ ως την Βαγδάτη ως οδοδείκτες.»

Ετσι ήταν οι μαζικές αεροπορικές επιχειρήσεις εναντίον των χερσαίων δυνάμεων που ακύρωσαν τη στρατηγική φθοράς του εχθρού, η οποία όπως πίστευε θα του απέφερε την νίκη. Οι επιχειρήσεις άρνησης (denial) δηλαδή ήταν η πραγματικά στρατηγική αεροπορική επίθεση. Συμπερασματικά, η υπέρμετρη δύναμη των ΗΠΑ, η δυνατότητά τους να συγκροτήσουν μια ουσιαστικά πλανητική συμμαχία, ακυρώνοντας κάθε έννοια υψηλής στρατηγικής του Ιράκ, η εξαιρετική απόδοση των νέων όπλων, η συντριπτική ποιότητα των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, η συνέργεια χερσαίων και αεροπορικών δυνάμεων²⁴ αλλά και οι ξεκάθαροι αντικειμενικοί σκοποί οδήγησαν σε ένα αποτέλεσμα που απέχει πολύ από το να αποδοθεί μόνο στην εκστρατεία στρατηγικού αεροπορικού βομβαρδισμού.

²² Gray Colin S. «Airpower for Strategic Effect» p.204

²³ Reynolds Richard T. «Heart of the Storm The Genesis of the Air Campaign against Iraq» pp. 72,73

²⁴ Werrell, Kenneth P. «Air War Victorious: The Gulf War vs. Vietnam.» Summer 1992. pp. 41-54.<http://www.carlisle.army.mil/USAWC/parameters/Articles/1992/1992%20werrell.pdf>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟ ΚΟΣΟΒΟ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ «ALLIED FORCE»

Η επαρχία του Κόσσοβου, θεωρούνταν πάντοτε από τους Σέρβους αναπόσπαστο κομμάτι της εθνικής τους επικράτειας και στην εθνική τους αφήγηση καταλαμβάνει ένα ιδιαίτερα σημαντικό συναισθηματικό κομμάτι. Το 1389 οι Σέρβοι ηττήθηκαν από τους Οθωμανούς στη μάχη που δόθηκε εκεί και ξεκίνησε μια περίοδος δουλείας πέντε αιώνων. Για να κατανοήσουμε τη σημασία της ήττας στη μάχη του Κοσσυφοπεδίου για το σερβικό λαό, θα μπορούσαμε να την αντιστοιχίσουμε με τη σημασία που έχει η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Οθωμανούς για τον ελληνικό λαό. Η μάχη του Κοσσυφοπεδίου, αποτελεί κατ' αυτούς την απαρχή της νεώτερης ιστορίας τους, κατά την οποία οι Σέρβοι παρά τη σκληρή οθωμανική κατοχή διατήρησαν την πολιτισμική και εθνική τους ταυτότητα, ανέπτυξαν θύλακες αντίστασης και τελικά αποτίναξαν τον τουρκικό ζυγό.

Στα νεώτερα ωστόσο χρόνια, οι Αλβανοί Κοσοβάροι λόγω του υψηλού ρυθμού γεννήσεων που παρουσίαζαν έφτασαν να αποτελούν την πλειονότητα του πληθυσμού στην επαρχία και έτσι μπόρεσαν κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 να διεκδικήσουν και να αποσπάσουν αυξημένες ελευθερίες καθώς και το καθεστώς αυτόνομης επαρχίας για το Κόσσοβο.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και με διαφανόμενη τη διάλυση της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, ο Πρόεδρος Milosevic, κατήργησε το καθεστώς αυτονομίας του Κοσσόβου και το έθεσε υπό τον άμεσο έλεγχο του Βελιγραδίου.

Αντιδρώντας, οι Αλβανοί Κοσοβάροι με ηγέτη σε αυτή τη φάση το μετριοπαθή και φιλειρηνιστή Ιμπράημ Ρουγκόβα, υπέρμαχο μιας ειρηνικής προσέγγισης και οπαδό της παθητικής αντίστασης στις σερβικές βιαιότητες, αξίωσαν την παροχή καθεστώτος ομόσπονδης δημοκρατίας για το Κόσσοβο.¹ Ταυτόχρονα ιδρύθηκε και ο (UCK – απελευθερωτικός στρατός του Κοσσόβου), ένα μικρό και περιθωριακό εθνικοαπελευθερωτικό μέτωπο που υποστήριζε τον ένοπλο αγώνα και που προέβαινε σε μεμονωμένες και περιστασιακές τρομοκρατικές επιθέσεις.

Ωστόσο η φιλειρηνική πολιτική έμελε να τερματιστεί από δύο γεγονότα, την αδυναμία των μετριοπαθών Αλβανών να εντάξουν και να επιλύσουν το πρόβλημα του

¹ Papasotiriou Harry «The Kosovo war: Kosovar Insurrection, Serbian Retribution and NATO Intervention» The Journal of Strategic Studies Vol.25 No1 pp.39-62 March 2002

Κοσόβου εντός του πλαισίου των συμφωνιών του Dayton, οι οποίες διευθέτησαν τις συγκρούσεις σε Κροατία και Βοσνία και την κατάρρευση της Αλβανίας το 1997, της οποίας η λεηλασία των στρατιωτικών αποθηκών της βοήθησε στον εξοπλισμό του UCK και την αύξηση των επιχειρησιακών του δυνατοτήτων². Έτσι ο UCK το Φεβρουάριο του 1998, πέρασε από τη φάση των μεμονωμένων τρομοκρατικών χτυπημάτων στον ανοικτό και οργανωμένο ανταρτοπόλεμο. Οι Σέρβοι ανταπάντησαν με μια κλασσική εκστρατεία εναντίων ανταρτών που περιελάμβανε την απομάκρυνση περίπου 200.000 Αλβανών Κοσοβάρων από τις εστίες τους, για να αποστερήσουν τον UCK από τον υποστηρικτικό φιλικό πληθυσμό. Διαβλέποντας τον κίνδυνο αποσταθεροποίησης της περιοχής, το φθινόπωρο του 1998, το NATO υπό την απειλή αεροπορικών επιχειρήσεων επέβαλλε εκεχειρία, μεταξύ Σέρβων και Αλβανών και οι οποίοι επέστρεψαν σπίτια τους, υπό την επιτήρηση 2000 άοπλων διεθνών παρατηρητών της OSCE οι οποίοι επέβλεπαν την εφαρμογή της συμφωνίας.

Η εκεχειρία διακόπηκε μετά το τραγικό περιστατικό του Racak, όπου σερβικές δυνάμεις σφαγίασαν 44 Αλβανούς Κοσοβάρους. Το περιστατικό αυτό οδήγησε στις συνομιλίες του Rampouillet για εξεύρεση μόνιμης λύσης, οι οποίες απέτυχαν κυρίως λόγω των υπερβολικών νατοϊκών απαιτήσεων και οδήγησαν στην εντατικοποίηση των διωγμών των Αλβανών Κοσοβάρων.³

Έτσι στις 24 Μαρτίου το NATO, ξεκίνησε την επιχείρηση «Allied Force», ενώ είχε προηγηθεί κατά λίγα λεπτά της ώρας η επίσημη ανακοίνωσή της από τον πρόεδρο Κλίντον. Η επιχείρηση αυτή ήταν η πρώτη που αναλάμβανε το NATO, χωρίς την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, επειδή τόσο η Ρωσία όσο και η Κίνα προέβαλαν βέτο στη χρήση στρατιωτικής ισχύος.⁴

Εδώ θα πρέπει να θυμίσουμε τη διεθνή κατάσταση εντός της οποίας εξελίχθηκε η κρίση του Κοσόβου. Οι ΗΠΑ, συνέχιζαν να είναι η μοναδική υπερδύναμη, ο παγκόσμιος ηγεμόνας, μετά την ευτυχή για αυτές κατάληξη του ψυχρού πολέμου.⁵ Η Σερβία ήταν διεθνώς απομονωμένη, είχε δαιμονοποιηθεί από τα δυτικά ΜΜΕ κατά τη διάρκεια των σερβοκροατικών και βοσνιακών πολέμων, ενώ

² Papasotiriou Harry «The Kosovo war: Kosovar Insurrection, Serbian Retribution and NATO Intervention» pp.43

³ Nation R. Craig «War in the Balkans, 1991-2000» August 2003 Strategic Studies Institute, U.S. Army War College pp.240,241

⁴ Benjamin S. Lambeth «NATO's Air War For Kosovo A Strategic and Operational Assessment» RAND 2001 pp.8,14 <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/00117.pdf> assessed 8/9/2013

⁵ Colin S. Gray «Airpower for Strategic Effect» pp.190-192

και ο κυριότερος σύμμαχός της, η Ρωσία, προερχόταν από μια τρομακτική κατάρρευση της οικονομίας της το 1998⁶ και δεν ήθελε σε καμία περίπτωση η κρίση του Κοσόβου να μετατραπεί σε κρίση των σχέσεων της με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις ΗΠΑ και το NATO γεγονός που θα έθετε σε κίνδυνο το πρόγραμμα οικονομικής βοήθειας που απεγνωσμένα χρειαζόταν. Η ρητορική της Ρωσίας προς το NATO όσον αφορά στο Κόσοβο, υπονομευόταν τόσο από τη στρατιωτική της αδυναμία όσο και από τις συνεχείς εκκλήσεις της για οικονομική βοήθεια και τη διαγραφή χρεών.

Η Σερβία, είναι μια μικρή ορεινή χώρα, με πυκνή βλάστηση και ηπειρωτικό κλίμα (συχνές βροχές, χαμηλή νέφωση και ομίχλη), που θέτουν σοβαρά εμπόδια στην διεξαγωγή των αεροπορικών επιχειρήσεων. Το μικρό μέγεθος της χώρας και το πυκνό δίκτυο αεράμυνας που αποτελούνταν από 3 Σμηναρχίες SA-2, 16 Σμηναρχίες SA-3 και 25 πυροβολαρχίες κινητών συστημάτων SA-6 όλα σοβιετικής κατασκευής, έθεταν σοβαρά εμπόδια στην αποτελεσματική χρήση της αεροπορικής ισχύος. Τα κύρια αυτά συστήματα, μεγάλης και μεσαίας εμβελείας, υποστηριζόταν και από 100 περίπου αυτοκινούμενα συστήματα μικρής εμβελείας SA-9 και SA-13, πολυάριθμους φορητούς A/A πυραύλους καθώς και 1850 αντιαεροπορικά πυροβόλα. Το αντιαεροπορικό σύστημα επικοινωνούσε διαμέσου υπογείου δικτύου οπτικών ινών, ανθεκτικό σε αεροπορικές προσβολές. Η σερβική αεροπορία διέθετε επίσης 238 μαχητικά αεροσκάφη, εκ των οποίων όμως τα πλέον αξιόμαχα και ισάξια των αεροσκαφών της συμμαχίας ήταν μόνο τα 15 Mig -29. Οι Σέρβοι χειριστές, τόσο των αεροσκαφών όσο και των αντιαεροπορικών συστημάτων, γνώριζαν καλά το δόγμα επιχειρήσεων του NATO και των ΗΠΑ και είχαν εξασκηθεί επαρκώς στην αντιμετώπιση των δυτικών δυνάμεων κατά τις προηγηθείσες τέσσερις δεκαετίες του ψυχρού πολέμου. Επίσης πριν την έναρξη του πολέμου, Ιρακινοί αξιωματικοί είχαν μεταβεί στη Σερβία μεταφέροντας την εμπειρία τους από τον τρόπο δράσης της USAF στον Πόλεμο του Κόλπου. Κύριος σκοπός της σερβικής αεράμυνας ήταν η απαγόρευση των συμμαχικών πτήσεων σε ύψη κάτω των 10000' για να μειώσουν κατά το δυνατόν την αποτελεσματικότητά τους.⁷

Οι πολιτικοί αντικειμενικοί σκοποί του NATO ανακοινώθηκαν από τον πρόεδρο Κλίντον, ταυτόχρονα με την ανακοίνωση της έναρξης των αεροπορικών

⁶ Kharas Homi, Pinto Brian and Ulatov Sergei «An Analysis of Russia's 1998 Meltdown: Fundamentals and Market Signals» Brookings Papers on Economic Activity, Vol. 2001, No. 1 (2001), pp. 1-50
<http://www.jstor.org/stable/1209157> .Accessed: 08/08/2013 14:29

⁷ Benjamin S. Lambeth «NATO's Air War For Kosovo A Strategic and Operational Assessment» RAND 2001 pp.18

επιθέσεων. «Να επιδειχθεί η σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζει το NATO τη σερβική επιθετικότητα», να «αποτραπεί η συνέχιση και κλιμάκωση των επιθέσεων εναντίον αβοήθητων πολιτών από τον Μιλόσεβιτς» και «εάν χρειαστεί να υποβαθμιστεί η ικανότητα της Σερβίας να διεξάγει πολεμικές επιχειρήσεις στο Κόσοβο περιορίζοντας τις στρατιωτικές της δυνατότητες». Παράλληλα ο πρόεδρος Κλίντον απέκλεισε τη συμμετοχή χερσαίων δυνάμεων⁸.

Για την επίτευξη των πολιτικών του σκοπών, το NATO κατέληξε σε μια στρατιωτική στρατηγική αεροπορικού εξαναγκασμού που περιλάμβανε τρεις φάσεις. Στη Φάση I προβλεπόταν η προσβολή 51 στόχων αεράμυνας και επιπλέον 40 στόχων στρατιωτικής κυρίως φύσεως, από μια εγκεκριμένη λίστα 169 στόχων. Στη Φάση II, προβλεπόταν πέραν των στρατιωτικών και η προσβολή στρατηγικών στόχων, νοτίως όμως του 44^{ου} παραλλήλου και όχι εντός του Βελιγραδίου. Στη Φάση III, η αεροπορική εκστρατεία εξελισσόταν σε μια εκστρατεία στρατηγικής παράλυσης με προσβολή στρατηγικών στόχων σε όλη τη σερβική επικράτεια.⁹ Το NATO, στις 24 Μαρτίου 1999, για τη διεξαγωγή αεροπορικών επιχειρήσεων στο Κόσοβο διέθετε 214 Αμερικανικά και 130 αεροσκάφη των άλλων χωρών. Ωστόσο τον Ιούνιο του 1999, ο συνολικός αριθμός των αμερικανικών αεροσκαφών είχε αυξηθεί σε 731, ενώ και η συνεισφορά των συμμάχων είχε αυξηθεί ανάλογα και αριθμούσε περίπου 300 αεροσκάφη.¹⁰ Στην αρχή της επέμβασης του, η στρατιωτική στρατηγική του NATO, για την επίτευξη των πολιτικών αντικειμενικών του σκοπών ήταν η απλή η επίδειξη της υπέρτερης στρατιωτικής του ισχύος.

Το πρώτο κύμα των επιθέσεων αποτελούνταν από πυραύλους εκτοξευόμενους από πλοία και υποβρύχια του αμερικανικού και βρετανικού ναυτικού (TLAMs) καθώς και από αεροεκτοξευόμενους πυραύλους (AGM-86C CALCMs) εναντίον σκληρών στόχων, οι οποίοι βλήθηκαν από αεροσκάφη B-52 που επιχειρούσαν εκτός της Σερβικής επικράτειας. Τις πυραυλικές επιθέσεις ακολούθησαν προσβολές αεροσκαφών οι οποίες συνεχίστηκαν όλη τη νύκτα. Οι στόχοι που προσεβλήθησαν ήταν κυρίως στόχοι καταστολής της εχθρικής αεράμυνας, δηλαδή αεροπορικές βάσεις, βάσεις radar καθώς και συστήματα αντιαεροπορικής άμυνας. Ωστόσο

⁸ Gallis Paul E. CRS Report for Congress Congressional Research Service «Kosovo: Lessons Learned from Operation Allied Force» pp.2,3,6 November 19, 1999
<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rl30374.pdf> assessed 6/9/2013

⁹ Lambeth Benjamin S. «NATO's Air War For Kosovo A Strategic and Operational Assessment» pp.13,14 http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1365/MR1365.ch2.pdf

¹⁰ DOD Report to the Congress “Kosovo /Operation Allied Force After Action Report” 31 January 2000 pp. 32 <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/kosovoa/kaar02072000.pdf> assessed 6/9/2013

προσεβλήθη και το ηλεκτρικό δίκτυο της Πρίστινα βυθίζοντας την πόλη στο σκοτάδι, καθώς και εργοστάσια παραγωγής πολεμικού υλικού και πυρομαχικών, στρατόπεδα του σερβικού στρατού και της αστυνομίας, αποθήκες πυρομαχικών και άλλοι κυρίως στρατιωτικοί στόχοι. Οι πιλότοι των συμμαχικών αεροσκαφών είχαν διαταγές να μην πετούν κάτω των 15000' λόγω του φόβου των απωλειών από εχθρικά πυρά.

Κατά τις τρεις πρώτες ημέρες των επιχειρήσεων, η σερβική αεροπορία προσπάθησε να αντιδράσει χρησιμοποιώντας τα πλέον αξιόμαχα αεροσκάφη της όπως τα MIG -29 και το επίγειο σύστημα αεράμυνάς της, για να ανακαλύψει πολύ γρήγορα τη τεράστια διαφορά δυναμικότητας, εξοπλισμού και εμπειρίας μεταξύ αυτής και των συμμάχων. Ειδικότερα μετά από έξι καταρρίψεις σερβικών αεροσκαφών τις τρεις πρώτες ημέρες και την καταστροφή των περισσότερων σταθερών αντιαεροπορικών μονάδων, η σερβική αεροπορία προσπάθησε κυρίως να επιβιώσει, χρησιμοποιώντας τακτικές EMCON (Emission Control) και παραμένοντας μέχρι το τέλος του πολέμου μια μικρή μεν αλλά υπαρκτή απειλή, όπως απέδειξε η κατάρριψη του F-117.

Η ένταση των επιθέσεων αυξήθηκε κατά τις επόμενες τρεις ημέρες, ωστόσο η σερβική πλευρά φάνηκε να εξοικειώνεται με την κατάσταση και προχώρησε στο δικό της στρατηγικό σχέδιο. Έτσι εντατικοποίησε την εκστρατεία εθνοκάθαρσης στο Κόσοβο, ως την μόνη λύση για να διασφαλίσει τη σερβική κυριαρχία, η οποία οδήγησε στο μεγαλύτερο κύμα προσφύγων στην Ευρώπη, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Συνολικά, 863,000 Αλβανοί Κοσοβάροι διέφυγαν στην Αλβανία και την FYROM και 590,000 εκτοπίστηκαν εντός του Κοσσόβου,. Παράλληλα, προσπάθησε δια της διασποράς των σερβικών δυνάμεων να διασφαλίσει την επιβίωσή τους ελπίζοντας είτε στην διάσπαση της Νατοϊκής συμμαχίας λόγω πολιτικών διαφωνιών, είτε σε επέμβαση υπέρ της Σερβίας της Ρωσίας.

Την τέταρτη ημέρα και αφού είχε γίνει φανερό ότι ο Μιλόσεβιτς δεν επρόκειτο να υποχωρήσει, ο στρατηγός Clark έλαβε την άδεια να προχωρήσει στη Φάση II, η οποία περιελάμβανε ένα ευρύτερο σύνολο κατηγοριών στόχων , τόσο στο Κόσοβο εναντίον των 3^{ης} Σερβικής Στρατιάς που προχωρούσε στην υλοποίηση της πολιτικής της εθνοκάθαρσης στο Κόσοβο, όσο και στην κυρίως Σερβία. Έτσι πλέον δόθηκε έμφαση όχι σε στόχους καταστολής της εχθρικής αεράμυνας αλλά σε στόχους απομόνωσης (interdiction) των σερβικών δυνάμεων όπως γέφυρες και κέντρα επικοινωνιών, αποθήκες υλικού και πυρομαχικών, στρατόπεδα αλλά και συγκεντρώσεις αρμάτων, στρατευμάτων και οχημάτων επί του πεδίου της μάχης.

Οι αεροπορικές επιθέσεις του NATO δεν μπόρεσαν να σταματήσουν την εκστρατεία εθνοκάθαρσης, εν μέρει λόγω των κακών καιρικών συνθηκών και της γεωγραφίας της περιοχής (ορεινή και δασώδης). Ο κυριότερος λόγος όμως ήταν η έλλειψη χερσαίας δύναμης που θα ανάγκαζε τους Σέρβους να αφήσουν τις θέσεις διασποράς και απόκρυψης, να εγκαταλείψουν τις αντάρτικες τακτικές μάχης και να συγκεντρώσουν τις δυνάμεις τους, προσφέροντας έτσι ευδιάκριτους στόχους στην Πολεμική Αεροπορία. Η έλλειψη χερσαίας δύναμης φάνηκε και από τα αποτελέσματα που έφερε επίθεση μιας μικρής δύναμης 4000 ανδρών του UCK στις 26 Μαΐου εναντίον των σερβικών δυνάμεων στο Κόσοβο που τις ανάγκασε να συγκεντρωθούν και τις εξέθεσε σε προσβολές από αεροσκάφη A-10. Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι οι χερσαίες σερβικές δυνάμεις, επιβίωσαν της αεροπορικής εκστρατείας. Τα αποτελέσματα των αεροπορικών επιδρομών εναντίον τους που ανακοίνωνε το NATO, απείχαν πολύ της πραγματικότητας και αποτέλεσαν αντικείμενο σκληρής κριτικής¹¹.

Έτσι εκ των πραγμάτων το NATO οδηγήθηκε γρήγορα σε μια στρατηγική αεροπορική εκστρατεία, και στην έναρξη της φάσης III της επιχείρησης ήδη την 9^η ημέρα των επιχειρήσεων με προσβολή κέντρων επικοινωνιών, στόχους πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, αποθήκες οπλισμού και καυσίμων και άλλους στόχους ακόμα και μέσα στο Βελιγράδι, όπως η γέφυρα Petrovaradin στο Δούναβη αλλά και ο κύριος ταμιευτήρας νερού του Novi Sad. Βέβαια, ταυτόχρονα συνεχίστηκαν και οι προσβολές εναντίον των χερσαίων δυνάμεων στο Κόσοβο. Το κυριότερο πλήγμα αποτέλεσε η καταστροφή του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας της Σερβίας, το οποίο επλήγη την 24^η Μαΐου και για τις επόμενες τρεις ημέρες κυρίως σε στόχους στις τρεις μεγάλες πόλεις Βελιγράδι, Νόβι Σαντ και Νις, διακόπτοντας το ρεύμα στο 80% της Σερβικής επικράτειας και αφήνοντας εκατομμύρια πολίτες χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα αλλά και υπηρεσίες όπως παροχή ύδατος, τραπεζικές εργασίες και τηλεπικοινωνιακά δίκτυα.¹² Η αεροπορική εκστρατεία τερματίστηκε στις 10 Ιουνίου μετά από σχεδόν 11 εβδομάδες βομβαρδισμών, από την ενεργή διπλωματική εμπλοκή της Ρωσίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Σερβία δεν αποδέχθηκε όλους τους αρχικούς όρους του NATO, διασφάλισε με το ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου

¹¹ Anthony H. Cordesman, «*The Lessons and Non-Lessons of the Air and Missile Campaign in Kosovo*» Revised August, 2000 pp.146,147,148

¹² Hayward Joel «*NATO's War in the Balkans: A Preliminary Analysis*» *New Zealand Army Journal* No.21 July 1999, pp. 1-17

Ασφαλείας του ΟΗΕ, ότι η ανάπτυξη ειρηνευτικής δύναμης θα γίνει υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και όχι του ΝΑΤΟ ενώ παράλληλα το Κόσοβο παρέμενε τυπικά τμήμα της Σερβικής Επικράτειας.

Επιχειρησιακά η Allied Force ήταν αναμφισβήτητα μια στρατιωτική επιτυχία. Το ΝΑΤΟ εκτέλεσε αεροπορικές επιχειρήσεις επί 78 συνεχείς ημέρες, πραγματοποιήθηκαν 38.000 έξοδοι και απωλέσθηκαν μόνο δύο αεροσκάφη, χωρίς όμως καμία ανθρώπινη απώλεια. Οι έξοδοι αυτές περιελάμβαναν 23.300 αποστολές βομβαρδισμού εναντίον μιας πλειάδας στόχων διαφορετικών κατηγοριών εκ των οποίων προσεβλήθησαν 7.600 σημεία σκόπευσης σταθερών στόχων και 3.400 σημεία κινητών στόχων επί του πεδίου μάχης. Τα όπλα που χρησιμοποιήθηκαν επίσης ήταν ποικίλα και περιελάμβαναν από τις κλασσικές μη κατευθυνόμενες βόμβες ελεύθερης πτώσης μέχρι τους πλέον σύγχρονους πυραύλους πλεύσεως TLAM και CALCM¹³. Θα πρέπει εδώ να τονιστεί ότι τα σύγχρονα κατευθυνόμενα όπλα χρησιμοποιήθηκαν κυρίως τις πρώτες ημέρες των επιχειρήσεων. Η καλύτερευση του καιρού και η υποβάθμιση της Σερβικής αεράμυνας οδήγησαν στην αυξανόμενη στη συνέχεια χρήση και μη κατευθυνόμενων βομβών.

Εκφράστηκαν αρκετές διαφωνίες και αντιρρήσεις για τον τρόπο εφαρμογής της αεροπορικής ισχύος από πολλούς υπέρμαχους του αεροπορικού όπλου. Ωστόσο, η αεροπορική εκστρατεία, υπήρξε μια κλασσική περίπτωση εφαρμογής της θεωρίας της στρατηγικής παράλυσης.¹⁴ Οι όροι που χρησιμοποιήθηκαν τόσο από την πολιτική όσο και από τη στρατιωτική ηγεσία των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ όσον αφορά στη χρήση της αεροπορικής ισχύος, δηλώνουν ευθέως ότι πίστευαν πως ο Μιλόσεβιτς μετά από μια περιορισμένη αεροπορική επίθεση εναντίον στόχων κλειδιά θα παρέλυε και θα υποχωρούσε.¹⁵ Επίσης τόσο οι κατηγορίες όσο και ο αριθμός των στόχων που επλήγησαν (το αρχικό σχέδιο «Instant Thunder» περιελάμβανε 84 στόχους, το σχέδιο της «Allied Force» περιελάμβανε αρχικά 169 και κατέληξε να περιέχει 976 στόχους), δείχνουν ξεκάθαρα μια αεροπορική εκστρατεία βασισμένη στις αρχές της στρατηγικής παράλυσης. Ήδη από τις πρώτες ημέρες των επιχειρήσεων, οι στόχοι

¹³ DOD Report to the Congress "Kosovo /Operation Allied Force After Action Report" pp.87

¹⁴ Lambeth Benjamin S. «NATO's Air War For Kosovo A Strategic and Operational Assessment». pp. 231,234 Επίσης, πολλοί αεροπόροι ονόμαζαν ειρωνικά την επιχείρηση «Allied Force», "Constant Drizzle" σε αντίθεση με το σχέδιο "Instant Thunder" του John Warden's για την επιχείρηση Desert Storm βλέπε και

Tilford Earl H., Jr. «Operation Allied Force and the Role of Air Power» Parameters, Winter 1999-2000, pp. 24-38.

¹⁵ Tilford Earl H., Jr. «Operation Allied Force and the Role of Air Power», pp20

που προσβάλλονταν δεν αφορούσαν μόνο το Κόσσοβο, αλλά όλη τη σερβική επικράτεια. Χαρακτηριστικά, τη τρίτη νύκτα των επιχειρήσεων το 40% των στόχων βρισκόταν στο Κόσσοβο, ενώ τις δύο προηγούμενες μόνο το 20% των στόχων που προσεβλήθησαν βρισκόταν στο Κόσσοβο. Μόλις τη τρίτη νύκτα προσεβλήθησαν και στόχοι στα περίχωρα του Βελιγραδίου.

Η καταφυγή στην αεροπορική ισχύ για την επίλυση της κρίσης στο Κόσσοβο ήρθε σχεδόν φυσικά και σαν επακόλουθο των αδιαμφισβήτητων επιτυχιών της κατά την δεκαετία του 1990. Οι κυβερνήσεις Κλίντον ιδιαίτερα τη χρησιμοποιούσαν σαν υποκατάστατο της διπλωματίας σε αυτό που έχει αποκληθεί «διπλωματία των πυραύλων - cruise missile diplomacy».¹⁶ Ενδεικτικά αναφέρουμε την επιχείρηση Desert Fox εναντίον του Ιράκ το Δεκέμβριο του 1998. Ιδιαίτερα η επιτυχία της επιχείρησης Deliberate Force το 1995, κατά την οποία η αεροπορική ισχύς χρησιμοποιήθηκε για να εξαναγκαστούν οι σερβοβόσνιοι να αποδεχτούν τη συνθήκη του Dayton φαίνεται ότι συνέβαλε καθοριστικά στην απόφαση χρήσης της αεροπορικής ισχύος για την επιβολή των όρων του NATO στον Μιλόσεβιτς. Ωστόσο, κατά το 1995, οι Σέρβοι προερχόταν από μια σειρά στρατιωτικών αποτυχιών στην Βοσνία, η αεροπορική δύναμη λειτούργησε συνεργατικά με τις χερσαίες δυνάμεις τόσο του NATO όσο και των Βοσνίων, ενώ παράλληλα το διακύβευμα για τους Σέρβους δεν ήταν σε καμία περίπτωση ανάλογο του διακυβεύματος του Κόσσοβου. Επίσης το 1995, δεν βομβαρδίστηκε η Σερβία και έτσι δεν εμφανίστηκαν τα φαινόμενα έντονου εθνικισμού, όπως στους βομβαρδισμούς του 1999.¹⁷

Ο πόλεμος στο Κόσσοβο, διεξήχθη οκτώ έτη μετά από τον πόλεμο του Κόλπου, πολλά από τα διδάγματα του οποίου, κυρίως όσον αφορά στις δυνατότητες των όπλων ακριβείας χρησιμοποιήθηκαν εκτεταμένα σε αυτόν. Στο Κόσσοβο όμως, η αεροπορική ισχύς δεν είχε τις συνέργειες που δημιούργησε το περιβάλλον στον πόλεμο του Κόλπου ακυρώνοντας έτσι και πολλά από τα πλεονεκτήματα των σύγχρονων όπλων εναντίων των χερσαίων δυνάμεων (π.χ. τακτικές tank plinking δεν μπόρεσαν να εφαρμοστούν στο Κόσσοβο), δικαιώνοντας έτσι τον Luttwak¹⁸, που έγραψε για τον περιπτωσιακό (situational) χαρακτήρα της αεροπορικής ισχύς. Η ομίχλη του πολέμου την οποία οι θεωρητικοί της στρατηγικής παράλυσης θεωρούν ότι η έλευση των νέων

¹⁶ Hentriksen Dag. «NATO's Gamble: Combining Diplomacy and Airpower in the Kosovo Crisis», 1998-1999 pp.159,160 Anapolis, Naval Institute Press 2007

¹⁷ Lambeth, Benjamin S. «NATO's Air War for Kosovo : A Strategic and Operational Assessment» pp.182,183

¹⁸ Edward N. Luttwak «Strategy: The Logic of War and Peace, Revised and Enlarged Edition» Harvard University Press 2001, pp.188

τεχνολογιών την έχει κατανικήσει, στο Κόσοβο σε συνδυασμό με την φυσική ομίχλη της ορεινής αυτής χώρας, απέδειξε για μια ακόμη φορά την ακατανίκητη ύπαρξή της. Για να γίνουν τα πράγματα ακόμα δυσκολότερα, το NATO αντιμετώπισε μια Ευρωπαϊκή χώρα, η οποία αν και ανίσχυρη στρατιωτικά, μπόρεσε να εκπονήσει ένα συνεκτικό σχέδιο υψηλής στρατηγικής και να εφαρμόσει με επιτυχία τουλάχιστον εκείνο το σκέλος που αφορούσε τις ένοπλες δυνάμεις της¹⁹. Έτσι, σε αντίθεση με την επιχείρηση Desert Storm, η αεροπορική ισχύς δεν μπόρεσε να προσβάλλει αποτελεσματικά τις χερσαίες δυνάμεις του αντιπάλου. Με την υπογραφή της εκεχειρίας, η 3^η σερβική στρατιά μπροστά σε ένα έκπληκτο διεθνές τηλεοπτικό κοινό αποχώρησε με πλήρη τάξη από το Κόσοβο.

Η αεροπορική ισχύ πιστώνεται όχι με τη στρατηγική παράλυση της σερβικής πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας αλλά με το μετασχηματισμό της αεροπορικής εκστρατείας από εκστρατεία εξαναγκασμού σε εκστρατεία ολοκληρωτικής καταστροφής της Σερβίας. Στο τέλος του πολέμου, το NATO είχε καταστρέψει την ικανότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της Σερβίας, όλα τα διυλιστήρια πετρελαίου και είχε προκαλέσει ανεπανόρθωτες ζημιές στην πολεμική της βιομηχανία. Είχε επίσης καταστρέψει 59 γέφυρες, εννέα οδικούς κόμβους, και επτά αεροδρόμια. Οι ανθρώπινες απώλειες ανέρχονταν σε 500 νεκρούς πολίτες και 800 τραυματίες και σε 576 στρατιωτικούς κατά την σερβική εκδοχή (το NATO εκτιμά ότι σκοτώθηκαν 5000 στρατιώτες).²⁰ Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι λίγο πριν το τέλος του πολέμου, οι περισσότερες προσβολές αφορούσαν πλέον βομβαρδισμούς περιοχής και όχι ακριβείας, με μη κατευθυνόμενα όπλα γενικής χρήσης, εναντίον μεγάλων βιομηχανικών στόχων όπως διυλιστήρια, αυτοκινητοβιομηχανίες, πολεμικές βιομηχανίες κλπ.

Είναι όμως αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι τελικά ο Μιλόσεβιτς υπέκυψε. Σύμφωνα με τον Βρετανό Ιστορικό Sir John Keegan η επιχείρηση «Allied Force», αποτελεί ιστορικό γεγονός για την αεροπορική ισχύ, η οποία μόνη της χωρίς την συνέργεια των άλλων Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων, κατήγαγε μια λαμπρή νίκη, γεγονός το οποίο αποτελεί ένα σημείο καμπής στην ιστορία του πολέμου. Άποψη που

¹⁹ Posen Barry R. «*The War for Kosovo: Serbia's Political-Military Strategy*» International Security, Vol. 24, No. 4 (Spring, 2000), pp. 39-84 <http://www.jstor.org/stable/2539315> .Accessed: 08/08/2013 14:40

²⁰ Webber Mark «*The Kosovo war: a recapitulation*» International Affairs 85: 3, 2009

συμμερίζονται πολλοί αναλυτές και υπέρμαχοι του αεροπορικού όπλου²¹. Ίσως να είναι έτσι, πιθανόν όμως να αντιμετωπίζουμε μια περίπτωση *post hoc, ergo propter hoc*.²² Υπάρχουν και πολλοί άλλοι λόγοι που ο Μιλόσεβιτς μπορεί να έλαβε υπόψη του κατά τη στρατηγική αποτίμηση της κατάστασης και οι οποίοι μπορεί να έπαιξαν τον ίδιο ή και μεγαλύτερο ρόλο με την αεροπορική ισχύ στη τελική του απόφαση.²³ Ο κυριότερος από αυτούς ίσως είναι το ότι ο Μιλόσεβιτς δεν προέβλεψε πως η ακολουθούμενη από αυτόν υψηλή στρατηγική έθετε σε κίνδυνο, όχι μόνο τους Αλβανούς Κοσοβάρους αλλά την ίδια την ύπαρξη του NATO. Οι ηγέτες της συμμαχίας διαισθανόμενοι τον κίνδυνο, στη σύνοδο του NATO που διεξήχθη από τις 23 έως τις 25 Απριλίου στην Ουάσινγκτον, σύμφωνα με τα λόγια του Συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας του Προέδρου Κλίντον Samuel Berger, αποφάσισαν ότι «Δεν θα χάσουμε. Όποιο και αν είναι το κόστος δεν θα χάσουμε».²⁴

Ότι ξεκίνησε λοιπόν ως μια απλή εξαναγκαστική επίδειξη δύναμης κατέληξε σε μια σύγκρουση μέχρις εσχάτων. Παράλληλα, η εκστρατεία εθνοκάθαρσης, απονομιμοποίησε διεθνώς τη σερβική πολιτική, ενώ η διαφαινόμενη καταστροφή της χώρας, επηρέασε τόσο τη στάση των πολιτών όσο και τη στάση των ηγετικών ελίτ που σταδιακά απέσυραν την υποστήριξή τους από την πολιτική του Μιλόσεβιτς. Τέλος, η συμφωνία της 10ης Ιουνίου, επέτρεψε στον Μιλόσεβιτς να παραμείνει στην εξουσία με το γόητρό του ουσιαστικά άθικτο. Εν κατακλείδι, η αεροπορική ισχύς απέτυχε να παραλύσει τόσο επιχειρησιακά το σερβικό στρατό στο Κόσσοβο, όσο και τη σερβική ηγεσία στο Βελιγράδι. Η δυνατότητά της ωστόσο, να καταστρέψει κάθε σύγχρονη υποδομή στη Σερβία, χωρίς να υπάρχει καμία δύναμη στις συγκεκριμένες γεωπολιτικές συνθήκες που να μπορεί να τη σταματήσει, υπήρξε ο κυριότερος αλλά

²¹ Byman Daniel L.; Waxman Matthew C. «*Kosovo and the Great Air Power Debate*» *International Security*, Vol. 24, No. 4. (Spring, 2000), pp. 5-38.
<http://links.jstor.org/sici?sici=0162-9%28200021%2924%3A4%3C5%3AKATGAP%3E2.0.CO%3B2-P> Επίσης

Stigler Andrew L. «*A Clear Victory for Air Power: NATO's Empty Threat to Invade Kosovo*» *International Security*, Vol. 27, No. 3 (Winter, 2002-2003), pp. 124-157
<http://www.jstor.org/stable/3092116> .Accessed: 08/08/2013 14:41

²² Dr. Hammond Grant T. «*Myths of the Air War over Serbia Some "Lessons" Not to Learn*» *Aerospace Power Journal* – Winter 2000

²³ Horowitz Michael and Reiter Dan «*When Does Aerial Bombing Work?: Quantitative Empirical Tests, 1917-1999*» *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 45, No. 2 (Apr., 2001), pp. 147-173:
<http://www.jstor.org/stable/3176274> .Accessed: 20/10/2012 10:50
επίσης

Hosmer, Stephen T. «*The conflict over Kosovo : why Milosevic decided to settle when he did*» RAND MR-1351, 2001

²⁴ Lambeth, Benjamin S. «*NATO's Air War for Kosovo : A Strategic and Operational Assessment*» pp.38

όχι και ο μοναδικός λόγος εξαναγκασμού των Σέρβων και τερματισμού των συγκρούσεων. Μετά και τη δεύτερη περιπτωσιολογική μελέτη στο επόμενο κεφάλαιο, θα αναφερθούμε στα κρίσιμα σφάλματα της θεωρίας της στρατηγικής παράλυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΑΡΑΛΥΣΗ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ – Η ΚΡΙΤΙΚΗ

Η στρατηγική παράλυση από αέρος, συνιστά τη χρησιμοποίηση της αεροπορικής ισχύος στο πλαίσιο μιας στρατηγικής εξαναγκασμού του αντιπάλου, με σκοπό να υποκύψει ο αντίπαλος στις απαιτήσεις μας με όσο το δυνατόν λιγότερο κόστος για τις φίλιες δυνάμεις. Οι υπέρμαχοί της υποστηρίζουν ότι, παρότι μέχρι πρόσφατα κάτι τέτοιο δεν ήταν εφικτό λόγω των τεχνολογικών περιορισμών της αεροπορικής ισχύος, η τεχνολογική εξέλιξη του αεροπορικού όπλου, των διαθέσιμων όπλων και της τεχνολογίας της πληροφορίας, έκανε πλέον δυνατή μια τέτοια προσέγγιση. Η στρατηγική παράλυση βασίζεται στην επιτυχία των όπλων ακριβείας και των άλλων τεχνολογικών επιτευγμάτων, όπως η δυνατότητα «αορατότητας –stealth» των μαχητικών αεροσκαφών. Αυτές οι τεχνολογίες είναι απαραίτητες για την ανεμπόδιστη πρόσβαση σε όλο τον εναέριο χώρο του εχθρού και τη διεξαγωγή παραλλήλων επιθέσεων, από την πρώτη κιόλας στιγμή, χωρίς να χρειαστεί να επιτύχουμε πλήρη αεροπορική κυριαρχία. Ωστόσο, μια τέτοια προσέγγιση περιέχει λογικά σφάλματα, που θα πρέπει να αναδειχθούν και να ληφθούν σοβαρά υπόψη, κατά το σχεδιασμό των αεροπορικών επιχειρήσεων.

Μια πρώτη παρατήρηση, αποτελεί το γεγονός ότι ανατρέχοντας στην σχετική αμερικανική βιβλιογραφία παρατηρούμε ότι υιοθετείται ο κλασσικός ορισμός της στρατηγικής,

«Μια σοφή ιδέα ή σύνολο ιδεών για τη χρησιμοποίηση των εργαλείων της εθνικής ισχύος με ένα συγχρονισμένο και εναρμονισμένο τρόπο για την επίτευξη των στρατιωτικών, εθνικών ή/και των πολυεθνικών αντικειμενικών σκοπών»¹

από τον οποίο όμως απουσιάζει ο εχθρός και η επίδρασή του στις επιχειρήσεις. Εξετάζοντας παράλληλα, όσα έχουν γραφεί για τη στρατηγική παράλυση, υπάρχει η αίσθηση ότι ακόμα και αν κάποια στιγμή αναφέρονται και στον εχθρό και την αλληλεπίδραση που υπάρχει στο πεδίο της μάχης, αυτό γίνεται επιφανειακά. Ωστόσο σε ένα πόλεμο σύμφωνα με το αγγλοσαξωνικό ρητό «και ο εχθρός ψηφίζει».

Βέβαια μια τέτοια αντιμετώπιση στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή μπορεί να θεωρηθεί λογική. Η θεωρία της στρατηγικής παράλυσης αναπτύχθηκε στις αρχές της

¹ Joint Publication 1-02 Department of Defense «Dictionary of Military and Associated Terms» 8 November 2010 (As Amended Through 15 November 2012 (JP 3-0))

δεκαετίας του 1990, όταν οι ΗΠΑ βρέθηκαν στην κορυφή της παγκόσμιας ιεραρχίας, ως η μόνη υπερδύναμη χωρίς κανένα αξιόλογο αντίπαλο και ανταγωνιστή. Ωστόσο, πέραν του ότι ακόμη και για τις ΗΠΑ, αυτή η ιστορική στιγμή της μονοπολικότητας φαίνεται να περνά σταδιακά, για όλους τους άλλους επίδοξους μιμητές και υπέρμαχους της στρατηγικής παράλυσης σε άλλα κράτη, που δεν διαθέτουν την αμερικανική ισχύ, ο σωστότερος ορισμός της στρατηγικής ίσως να είναι αυτός του στρατηγού Baugre² που αναφέρεται ρητά και στην αντίπαλη θέληση.

Ήδη στον πόλεμο του Κοσόβου, πέραν του ότι ο αντίπαλος «ψήφισε» καταρρίπτοντας ένα F-117, το έκανε εφευρίσκοντας αντίμετρα στη νέα τεχνολογία. Τα ακριβή αίτια της κατάρριψης είναι ακόμα διαβαθμισμένα. Ωστόσο ο Σέρβος σμήναρχος Dani Zoltan, διοικητής της μονάδας που επέτυχε την κατάρριψη ισχυρίζεται ότι το κατάφερε αφού τροποποίησε τα radar της μονάδας του για την εκμετάλλευση των χαμηλών συχνοτήτων μετά από ανάλυση άρθρων σχετικά με τα χαμηλής παρατηρησιμότητας αεροσκάφη, παράλληλα με την αξιοποίηση επίγειων παρατηρητών, οι οποίοι τον ενημέρωναν για τις απογειώσεις των αεροσκαφών από την Ιταλία.

Πέραν αυτού βέβαια, τόσο η Ρωσία όσο και η Κίνα, βλέποντας την επιτυχία των νέων οπλικών συστημάτων, σε μια ακόμα εφαρμογή της παράδοξης λογικής της στρατηγικής³, αφιέρωσαν χρόνο και χρήμα στην ανάπτυξη αντιμέτρων, τα οποία είναι ήδη έτοιμα και αξιόμαχα.⁴ Ήδη, στις ΗΠΑ, έχουν αρχίσει να αναρωτιούνται εάν θα πρέπει να εξελίξουν περισσότερο τα οπικά συστήματα, ώστε αυτή η τεχνολογική ασυμμετρία που απολαμβάνουν να συνεχιστεί και ει δυνατόν να διευρυνθεί⁵ καθώς επίσης και αν θα πρέπει να εξαρτώνται τόσο πολύ από την τεχνολογική τους υπεροχή, η οποία θεωρούν ότι κρύβει και αρκετούς κινδύνους όπως η υπερεμπιστοσύνη στο «αλάθητο» της τεχνολογίας και των πληροφοριών και συνακόλουθα η λήψη

² Όπως αναφέρεται και αναλύεται από τον Παπασωτηρίου σελ. 16,17

³ Luttwak pp.16

⁴ Kopp Carlo «East versus West: Divergent paths in air power» <http://www.ausairpower.net/SP/DT-Air-Power-March-2011.pdf> assessed 6/9/2013

Επίσης, Kopp Carlo «Russian strategy to defeat US Air Power» <http://www.ausairpower.net/SP/DT-Rus-IADS-Jun-2008.pdf> assessed 6/9/2013

Kopp Carlo *Evolving Technological Strategy in Advanced Air Defense Systems* JFQ / issue 57, 2d quarter 2010

Επίσης Bartoli John V, «Bending the Eagle's Wing. How Advanced Air Defences Put the Enemy's Vital Centers Beyond the Reach of American Airpower» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama 4 June 2010 pp.5,45,73,74

⁵ Bartels Clay, Major «How the USAF Can Lose the Next War Losing Air Superiority» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama April 2009 pp.16,17

αποφάσεων από υπολογιστικά συστήματα και μηχανές, χωρίς την ανθρώπινη επέμβαση στη διαδικασία λήψης απόφασης. Τέτοια συστήματα, είναι οι βαλλιστικοί πύραυλοι, οι οποίοι μετά την εκτόξευσή τους λειτουργούν αυτόνομα. Τέτοια αυτονομία όμως χωρίς το συνεχή ανθρώπινο έλεγχο, ιδίως κατά τη τελική φάση της προσβολής μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα και παράπλευρες απώλειες, όπως ο βομβαρδισμός του καταφυγίου AL FIRDOS στο Ιράκ.⁶

Μια ακόμα παρατήρηση αφορά τον τρόπο που η θεωρία της στρατηγικής παράλυσης προσεγγίζει την έννοια της φθοράς. Μια από τις γενεσιουργές αιτίες της στρατηγικής παράλυσης, όπως ισχυρίζονται οι υπέρμαχοί της, είναι η ανθρωπιστική της πλευρά. Η στρατηγική παράλυση ισχυρίζονται, αποτελεί μια επιλογή, η οποία περιορίζει στο ελάχιστο τη φθορά όχι μόνο των φιλίων δυνάμεων αλλά και του εχθρού. Είναι αλήθεια, ότι μια τέτοια στρατηγική φαίνεται να συμβαδίζει με το πνεύμα των καιρών, τουλάχιστον όσον αφορά τις δυτικές κοινωνίες. Η απέχθεια για τον πόλεμο φθοράς οφείλεται κατά κύριο λόγο στις απίστευτες σφαγές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, στον οποίο και οι δύο πλευρές είχαν τεράστιες απώλειες σε έναν στατικό πόλεμο χαρακωμάτων. Εντάθηκε στην νεότερη εποχή, ιδίως μετά τον πόλεμο του Βιετνάμ, όπου οι αμερικανικές απώλειες σε ένα μακρινό και ακατανόητο για πολλούς αμερικανούς πόλεμο, οδήγησαν στην απονομιμοποίηση της αμερικανικής πλευράς⁷. Ωστόσο, η άποψη ότι η φθορά του εχθρού είναι ως εκ φύσεως κακή είναι απλά λάθος. Οι ένοπλες δυνάμεις υπάρχουν για να ασκούν βία στο μέγιστο βαθμό και βία στο μέγιστο βαθμό σημαίνει να σκοτώσεις, να εξοντώσεις και να φθείρεις τον αντίπαλο. Η δουλειά του στρατιώτη να κερδίζει πολέμους εξουδετερώνοντας τον εχθρό, σκοτώνοντάς τον και φθείροντας τον. Το να πιστεύουμε στην ανωτερότητα διαφόρων θεωριών που εξυμνούν τον «ελιγμό» ως απάντηση σε όλα τα δεινά του πολέμου ή ως αντιστάθμισμα της αριθμητικής και ποσοτικής μειονεξίας μας είναι εξαιρετικά επικίνδυνο. Ο ελιγμός δεν αποτελεί μια λύση αφ' εαυτού, πολλώ δε μάλλον η τεχνολογία. Συνυπάρχει σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη ισορροπία με την ισχύ πυρός. Ούτε ο ελιγμός, ούτε η φθορά μπορούν να διαγραφούν από τον πόλεμο χωρίς σοβαρές συνέπειες. Οι δύο περιπτώσεις που

⁶ Wilhelm Karen S, Major «*The USAF and Technological Asymmetry: A Critique of Current Air Power Theory and Doctrine*» School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas May 1995 pp.37

⁷ Bartholomees J. Boone Jr. «*The Issue of Attrition*», Parameters Spring 2010 pp.5-19 http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/2010spring/40-1-2010_bartholomees.pdf

εξετάσαμε, ο πρώτος πόλεμος του Κόλπου και ο πόλεμος στο Κόσοβο, δεν κατέδειξαν την υπεροχή κάποιου νέου είδους αεροπορικού ελιγμού. Κατέδειξαν ένα νέο είδος φθοράς προσαρμοσμένο στη νέα τεχνολογία ώστε να πλήττει έμμεσα τον πληθυσμό διά της αποστέρησης βασικών αγαθών, χωρίς την ανάγκη μαζικών βομβαρδισμών εναντίον κατοικημένων περιοχών, η οποία πιθανόν να επιφέρει την διεθνή κατακραυγή. Παράλληλα, αυτό το νέο είδος φθοράς, σημαίνει ότι οι απώλειες βρίσκονται σε υπερθετικό βαθμό στη μία μόνο εμπόλεμη πλευρά. Ωστόσο ούτε η ζωή ούτε οι πόλεμοι διακρίνονται από την αίσθηση δικαιοσύνης. Σίγουρα κανείς δεν θέλει να συμμετάσχει σε ένα πόλεμο όπου οι απώλειες είναι ισόμετρα κατανεμημένες μεταξύ των φιλίων και των εχθρικών δυνάμεων. Επίσης, μπορεί ο αντίπαλος να επιλέξει να διεξάγει ένα πόλεμο φθοράς. Ετσι ένας πόλεμος φθοράς, είναι μια πιθανή περίπτωση και μια στρατηγική που θα πρέπει να έχει τουλάχιστον διερευνηθεί και μελετηθεί από τον καιρό της ειρήνης. Ας μην ξεχνάμε ότι σύμφωνα με τον Pare μια επιτυχημένη εκστρατεία επιβολής εξαρτάται κυρίως από το πώς κατανοεί ο αντίπαλος την εξέλιξη των επιχειρήσεων. Δεν αρκεί να νικήσεις σε έναν πόλεμο τον εχθρό σου καταστρέφοντας τις υλικές υποδομές του. Πρέπει επίσης να τον πείσεις ότι έχει ηττηθεί και αυτό δεν μπορείς να το επιτύχεις χτυπώντας άδεια κτίρια. Θα πρέπει λοιπόν να είσαι έτοιμος να χύσεις αίμα (και κατά προτίμηση το αίμα του εχθρού) στον πόλεμο, για να σώσεις ζωές και μετά να κερδίσεις την ειρήνη. *“Δεν υπάρχει υποκατάστατο της αιματοχυσίας του εχθρού”*⁸.

Ένα ακόμα σφάλμα αφορά στην προτίμηση στη ταχεία εξέλιξη των επιχειρήσεων. Η προτίμηση αυτή συναντάται τόσο στον Boyd με τη μονοδιάστατη έμφαση που δίνει στο ρυθμό των επιχειρήσεων, όσο και στον Warden με την έμφαση σε εξίσου ταχείες και παράλληλες επιχειρήσεις, θεωρώντας ότι το πλεονέκτημα σε μια σύρραξη, εξ’ ορισμού το διαθέτει η πλευρά που κινείται και δρα γρηγορότερα από τον αντίπαλό της. Αυτό πιστεύεται ότι αντανακλά μια γενικότερη αμερικανική προτίμηση και προδιάθεση σε ταχείς στην εξέλιξη και σύντομους στη διάρκειά τους πολέμους. Ωστόσο πρέπει να αναρωτηθούμε εάν ο αντίπαλος διαθέτει αντίμετρα όχι μόνο για να κινηθεί γρηγορότερα αλλά για να μετριάσει τη δική μας ταχύτητα και να φέρει το παιχνίδι στα μέτρα του. Για να δανειστούμε μια παρομοίωση από το basket μια ομάδα όταν αντιμετωπίζει έναν αντίπαλο με καταγιστικούς ρυθμούς run and gun παιχνιδιού δεν προσπαθεί να ανεβάσει ρυθμούς, όταν γνωρίζει ότι έχει αγύμναστους

⁸ Peters Ralph «In Praise of Attrition» *Parameters*, Summer 2004, pp. 24-32.

ή μεγάλους σε ηλικία παίκτες, αντίθετα εφαρμόζει τακτικές καθυστερήσεων και παγώματος του ρυθμού του παιχνιδιού. Το επιχειρησιακό αντίστοιχο αποτελεί η μάχη στα υψίπεδα του Γκολάν. Οι Σύριοι αντιμέτωποι με μια «gun and gun» υψηλού επιπέδου Ισραηλινή αεροπορία δεν προσπάθησαν να μιμηθούν τους ρυθμούς της και δεν βαυκαλίστηκαν πιστεύοντας ότι θα δημιουργήσουν μια αντίστοιχου επιπέδου μαχητική δύναμη. Αντίθετα, προσπάθησαν να παγώσουν τους ρυθμούς του αντιπάλου με μια εξοντωτική άμυνα, η οποία καθήλωσε όντως τον αντίπαλο, ο οποίος χρειάστηκε να δώσει μια απεγνωσμένη και αιματοβαμμένη μάχη φθοράς για να επιβιώσει. Παρομοίως, ο Μάο τον οποίο αναφέρει ο Boyd, θεωρεί ότι ο χρόνος είναι όντως όπλο και εισηγείται όταν είναι απαραίτητο, την επιβράδυνση του ρυθμού των επιχειρήσεων και την μακρόχρονη διάρκεια του πολέμου. Ο χρόνος είναι όντως όπλο, το οποίο όμως έχει δύο όψεις που και οι δύο χρήζουν προσοχής. Τόσο οι ταχείες, όσο και οι παρατεταμένες επιχειρήσεις έχουν μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα που θα πρέπει να εκτιμώνται και να χρησιμοποιούνται κατά περίπτωση. Σε επιχειρήσεις ανταρτοπολέμου, επιδιώκεται η παράταση του πολέμου.

Επίσης, η επιτάχυνση του ρυθμού των επιχειρήσεων, είναι μια πολύ καλή συνταγή αύξησης της φίλιας τριβής. Η πίεση του χρόνου, η πολεμική ατμόσφαιρα και οι αυξημένες απαιτήσεις, το πιθανότερο είναι ότι θα οδηγήσουν σε σφάλματα που λόγω της επιβεβλημένης ταχύτητας σχεδίασης και εκτέλεσης των επιχειρήσεων δεν θα είναι δυνατό να εντοπιστούν ή να προβλεφθούν. Ακόμα, βεβαιασμένες επιθέσεις εναντίον στρατηγικών στόχων μπορεί να οδηγήσουν σε ανεξέλεγκτη κλιμάκωση μιας απλώς τεταμένης κατάστασης. Ακόμα, σε μια επιχείρηση που εξελίσσεται «παράλληλα» και με ταχείς ρυθμούς, η συγκέντρωση, επεξεργασία και αξιολόγηση πληροφοριών μάχης και αποτίμησης ζημιών αποκτούν κομβική σημασία. Αν δεν υπάρχουν επίκαιρες και έγκυρες πληροφορίες είναι πιθανόν να επαναπροσβάλλουμε στόχους που ήδη έχουμε θέσει εκτός ενεργείας ή να αφήσουμε απρόσβλητους στόχους που συνεχίζουν να λειτουργούν.

Το επόμενο σφάλμα, είναι η τυφλή προσκόλληση τόσο του Warden όσο και του Boyd, σε ντετερμινιστικές θεωρίες συστημάτων. Αντιμετωπίζουν τον εχθρό ως σύστημα, του οποίου επιχειρούμε την αποδιοργάνωση. Κυρίαρχο επίσης ρόλο για τον Boyd, παίζει η έννοια της εντροπίας, ο δεύτερος νόμος της θερμοδυναμικής και η θεωρία του χάους. Ωστόσο αυτές οι έννοιες των φυσικών επιστημών πάσχουν σοβαρά, όταν προσπαθούμε με αυτές να εξηγήσουμε κοινωνικά φαινόμενα, όπου

κυρίαρχο στοιχείο είναι η ανθρώπινη φύση. Είναι αλήθεια ότι σε όλα τα άψυχα συστήματα η εντροπία σταδιακά αυξάνει και η διαθέσιμη ενέργεια μετατρέπεται σε θερμότητα, η οποία δεν μπορεί πλέον να χρησιμοποιηθεί για παραγωγή έργου, ωστόσο στις ανθρώπινες κοινωνίες, η εντροπία μπορεί να μειωθεί εισάγοντας ενέργεια και η ενέργεια που εισάγεται οδηγεί σε μεγαλύτερη πολυπλοκότητα και οργάνωση δηλαδή σε χαμηλό βαθμό εντροπίας.

Μεγάλη σημασία δίνεται επίσης στον αποπροσανατολισμό, του εχθρού, στο να τον αναγκάσουμε να αναδιπλωθεί, να στραφεί προς τον εαυτό του και συνακόλουθα να καταρρεύσει. Ωστόσο σύμφωνα με τη θεωρία της πολυπλοκότητας (complexity theory), ο αποπροσανατολισμός μπορεί να προκαλέσει και θετική ανατροφοδότηση σε ένα σύστημα, στρέφοντάς το προς μια εξολοκλήρου νέα στρατηγική ή θέτοντάς το τελείως εκτός ελέγχου. Έτσι εάν θέλουμε να οδηγήσουμε τον αντίπαλο σε μια προκαθορισμένη από εμάς κατάσταση, μια στρατηγική αποπροσανατολισμού τύπου Boyd, μπορεί στην πραγματικότητα να οδηγήσει και σε πολλές ανεπιθύμητες καταστάσεις.⁹ Σε καταστάσεις σύγχυσης και αποπροσανατολισμού, συνήθως πολύπλοκα συστήματα όπως οι άνθρωποι οργανισμοί στρέφονται σε ήδη υπάρχοντες μηχανισμούς αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων, οι οποίοι αν ταιριάζουν και στην φύση του οργανισμού μπορεί να αποδειχθούν σωτήριοι. Τέτοιος μηχανισμός είναι π.χ. η στρατιωτική ιεραρχία, η οποία ακριβώς επεξεργάζεται τις υπάρχουσες πληροφορίες διατηρώντας όμως μια «απόσταση» από τα γεγονότα η οποία της επιτρέπει να λαμβάνει αποφάσεις χωρίς το άγχος της άμεσης εμπλοκής. Άλλος μηχανισμός είναι η ύπαρξη «Standard Operating Procedures – SOP» που επιτρέπουν την λήψη αποφάσεων σε συγκεκριμένες καταστάσεις άμεσα, χωρίς δισταγμό και δεύτερες σκέψεις.¹⁰ Έτσι, η στοχοποίηση της ηγεσίας δεν αποτελεί πάντοτε και σε κάθε περίπτωση τη σωστότερη επιλογή. Στην πράξη η διαδικασία λήψης απόφασης, δεν αποτελεί ένα φυσικό στόχο που πρέπει να καταστραφεί αλλά μάλλον μια συνεχής διαδικασία, που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και διασυνδέσεις. Σπάνια οι αποφάσεις λαμβάνονται από ένα απομονωμένο άτομο, το οποίο αποφασίζει μόνο του, χωρίς συμβούλους και χωρίς να

⁹ Kevin B. Glenn «Complex Targeting: A Complexity Based Theory Of Targeting and its Application to Radical Islamic Terrorism» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama June 2002 pp.53-56

¹⁰ Η στρατηγική παράλυση θεωρεί ότι το κράτος αποτελεί μοναδιαίο δρώντα που ενεργεί και που λαμβάνει αποφάσεις σύμφωνα με ορθολογιστικούς υπολογισμούς κόστους – οφέλους. Ωστόσο, αυτό το μοντέλο λήψης απόφασης είναι ένα ανάμεσα σε πολλά άλλα. Βλέπε Allison, Graham T., «Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis» American Political Science, Vol LXII, no 3, Sept 1969 pp.698,699

λαμβάνει υπόψη του τόσο την εσωτερική κοινωνία του κράτους του, όσο και τη διεθνή κοινωνία που του προσφέρουν την αναγκαία εσωτερική και διεθνή νομιμοποίηση. Ο μοναδικός ορθολογικός δρόμος που απαιτεί η θεωρία της στρατηγικής παράλυσης, αποτελεί μια παρακινδυνευμένη υπεραπλούστευση.¹¹ Κεντρικό αξίωμα επίσης της αεροπορικής ισχύος αποτελεί το «κεντρικός έλεγχος –αποκεντρωμένη εκτέλεση». Η αξία της συγκεκριμένης πρότασης οργάνωσης και λειτουργίας φαίνεται όταν προσπαθούμε να παραλύσουμε έναν εχθρό που λειτουργεί έτσι. Εφόσον έχει δοθεί στις στρατιωτικές μονάδες ο Αντικειμενικός Σκοπός που πρέπει να επιτύχουν, δεν χρειάζεται να υπάρχει λεπτομερής έλεγχος και σχεδίαση από το κεντρικό επιτελείο, το οποίο ελάχιστα παρεμβαίνει μετά σε τακτικό και επιχειρησιακό επίπεδο. Η παράλυση ενός εχθρού που λειτουργεί έτσι, είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί.¹² Εν κατακλείδι η παράλυση και ο αποπροσανατολισμός του αντιπάλου μπορεί να αποτελεί αναγκαία συνθήκη νίκης όχι όμως και ικανή.¹³ Μπορεί σε συγκεκριμένες καταστάσεις, άλλες κατηγορίες στόχων, πέραν της ηγεσίας, να αποτελούν ελκυστικότερες και αποτελεσματικότερες επιλογές για προσβολή.

Ένα άλλο σφάλμα αποτελεί η εμμονή στη φυσική παράλυση του εχθρού, που προτείνει ο Warden, η οποία αναγάγει συνολικά τη στρατηγική στην επιτυχή προσβολή μιας ομάδας στόχων και επιπλέον θεωρεί ότι το μοντέλο του μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε περίπτωση και απέναντι σε κάθε αντίπαλο. Βάσει της περίφημης εξίσωσής του θεωρεί ότι αξία έχει μόνο η φυσική καταστροφή του εχθρού και η ανάλυση μόνο αυτής της πλευράς διαμέσου των πληροφοριών και του μοντέλου των πέντε δακτυλίων. Η προσέγγιση αυτή πιθανόν προέκυψε λόγω της ιδιότητας του Warden, διότι κυρίως οι αξιωματικοί της αεροπορίας, υιοθετούν, λόγω της επαγγελματικής τους ιδιότητας μια μηχανιστική αντίληψη του πολέμου, σύμφωνα με την οποία ένας πόλεμος ανάγεται τελικά στην προσβολή στόχων και στη συγκέντρωση και επεξεργασία των ανάλογων πληροφοριών¹⁴.

Παράλληλα, ο Warden, θεωρεί ότι οι Κλαουζεβιτσιανές έννοιες της τριβής και της ομίχλης του πολέμου, ανήκουν στο 19^ο αιώνα και έχουν πλέον εκλείψει ως

¹¹ Smith Bradley J., Major, «Parallel Attack and the Enemy's Decision Making Process» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama April 1998 pp.4

¹² Soonthornkit Saridporn, «Sun Tzu Strategic Paralysis and Small Nations» Royal Air Force Air Power Review Volume Four Number Four Winter 2001 pp.41

¹³ Kevin B. Glenn «Complex Targeting: A Complexity Based Theory Of Targeting and its Application to Radical Islamic Terrorism» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama June 2002 pp.53-56

¹⁴ Meilinger Phillip S. «Ten Propositions Regarding Airpower» Air & Space Power Journal – spring 1996 <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/au/meil.pdf> pp.7

αποτέλεσμα της τέλει γνώσης και πληροφόρησης που προσφέρει η επανάσταση της τεχνολογίας των υπολογιστών και της πληροφορικής. Όμως, η τριβή και η ομίχλη του πολέμου, δεν αποτελούν συνάρτηση της διαθέσιμης κάθε φορά τεχνολογίας της τεχνολογίας, αλλά αποτέλεσμα της ανθρώπινης εμπλοκής και δράσης. Τα ανθρώπινα συναισθήματα παραμένουν ανά τους αιώνες τα ίδια, φόβος, άγχος, επιθυμία για διάκριση, κόπωση και χιλιάδες άλλα, κάνουν αδύνατη την πρόβλεψη της ανθρώπινης αντίδρασης κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες. Παρά τις ακριβείς πληροφορίες ο εχθρός θα παραμένει πάντοτε μια ζωντανή οντότητα, με πολλαπλές επιλογές στην διάθεσή του και δυνατότητα προσαρμογής στις πολεμικές συνθήκες.

Παρόμοια, υπάρχουν χιλιάδες λόγοι που μια συγκεκριμένη τεχνολογία μπορεί να μην δουλέψει, αυξάνοντας την τριβή των φιλίων δυνάμεων. Κλασσικό παράδειγμα αποτελούν οι κατευθυνόμενες με laser βόμβες, η δραστηριότητα των οποίων περιορίζεται σε κακές καιρικές, αλλά και ανθρώπινα δημιουργούμενες συνθήκες, όπως η δημιουργία προπετάσματος καπνού. Ακόμα και οι καλύτερη τεχνολογία στον κόσμο (προς το παρόν τουλάχιστον) δεν μπορεί να προβλέψει την υποβάθμιση της μαχητικής ικανότητας που μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα της τριβής και της ομίχλης.

Επίσης, σύμφωνα με τον Storr¹⁵, ο πυρήνας της θεωρίας του Boyd, ο κύκλος ΠΠΑΔ, μια επαναληπτική διαδικασία, αποδεικνύεται ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε πολεμικές επιχειρήσεις. Μια μεραρχία, χρειάζεται 24 ώρες για να ολοκληρώσει μια επιχείρηση, η οποία επίσης χρειάζεται τουλάχιστον 12 ώρες σχεδίασης. Ένας κύκλος ΠΠΑΔ, λοιπόν σε επίπεδο μεραρχίας χρειάζεται για την πλήρη ολοκλήρωσή του 36 τουλάχιστον ώρες. Ωστόσο σε πραγματικές καταστάσεις, όπως π.χ. στον πόλεμο του Κόλπου, οι μεραρχίες αντιδρούσαν πολύ γρηγορότερα. Και αυτό γιατί ένας επιτυχημένος διοικητής δεν στηρίζει τις αποφάσεις του και τη δράση του, αποκλειστικά στα παρατηρούμενα γεγονότα, αλλά κυρίως σε μια διαισθητική αντίληψη της κατάστασης «τη ματιά», όπως αναφέρει ο Κλαούζεβιτς. Οι φάσεις της διαδικασίας, συνήθως εκτελούνται ταυτόχρονα και συνεχώς και οι αποφάσεις πολλές φορές προηγούνται.¹⁶

Ακόμα, η καταγωγή του κύκλου ΠΠΑΔ, από τις εμπειρίες αερομαχιών, είναι προβληματική, καθώς αυτό που κυρίως χαρακτηρίζει έναν «άσσο», δεν είναι μια

¹⁵ Storr Jim, «Neither Art nor Science - Towards a Discipline of War» RUSI Journal, Apr 2001, Vol. 146, No. 2 pp.1

¹⁶ Storr Jim, «Neither Art nor Science - Towards a Discipline of War» pp.2

προβλέψιμη συμπεριφορά στη βάση κάποιας συνεχώς επαναλαμβανόμενης διαδικασίας, αλλά ακριβώς η πρωτοτυπία, η αποφυγή των επαναλήψεων και της μανιέρας και μια ανώτερη και κυρίως διαισθητική αντίληψη της κατάστασης. Ακόμα η γενίκευση από το τακτικό επίπεδο στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής, χωρίς να υποστηρίζεται από αξιόπιστα και πλούσια δεδομένα και παρατηρήσεις είναι τουλάχιστον συζητήσιμη. Ο Boyd π.χ. υποστηρίζει ότι οι Μογγόλοι, έχτισαν την αυτοκρατορία τους επειδή μπόρεσαν να λειτουργήσουν εντός του κύκλου ΠΠΑΔ των αντιπάλων τους. Πως όμως μπορούμε να ισχυριστούμε κάτι τέτοιο χωρίς να υπάρχουν οποιαδήποτε στοιχεία για αυτόν ακριβώς τον κύκλο και για την διαδικασία λήψης αποφάσεων των αντιπάλων των Μογγόλων;¹⁷

Επιπλέον, η στρατηγική παράλυση μπορεί να εφαρμοστεί μόνο απέναντι σε βιομηχανικά προηγμένα κράτη που διαθέτουν την οργανωτική δομή που περιγράφεται στο μοντέλο των πέντε δακτυλίων. Αν ο εχθρός είναι μια αγροτική χώρα με οικονομία «πρώτου κύματος», όσο και να προσπαθήσουμε δεν θα βρούμε στόχους άξιους προσβολής που να επιφέρουν παράλυση ή και οικονομική καταστροφή. Αλλά και βιομηχανικά προηγμένα έθνη, αν πριν τον πόλεμο έχουν εφαρμόσει τεχνικές διασποράς των κρίσιμων βιομηχανιών και υπηρεσιών, εάν έχουν δημιουργήσει αρκετά αποθέματα πρώτων υλών, πυρομαχικών και εφοδίων ή αν έχουν φροντίσει να διαθέτουν συμμάχους που να τους παρέχουν άφθονη υλική, ηθική και διπλωματική στήριξη, είναι πολύ δύσκολο να παραλύσουν στρατηγικά. Επίσης η στρατηγική παράλυση μπορεί να λειτουργεί απέναντι σε μικρά έθνη όπου όντως ο αριθμός των κρίσιμων στόχων είναι σχετικά μικρός όπως στο Κόσοβο και στο Ιράκ, αλλά είναι μάλλον απίθανο να λειτουργήσει απέναντι σε μεγάλες χώρες όπως η Ρωσία και η Κίνα ή ακόμα και απέναντι σε μια μεσαίου μεγέθους χώρα η οποία κατέχει υψηλή τεχνολογία όπως π.χ. η Γερμανία. Στον πόλεμο του Κοσόβου, ενάντια σε μια μικρή χώρα έντεκα εκατομμυρίων, οι ΗΠΑ εξάντλησαν σχεδόν όλο το διαθέσιμο απόθεμα σε όπλα ακριβείας. Παράλληλα, το NATO χωρίς τις ΗΠΑ δεν θα μπορούσε να πραγματοποιήσει μια παρόμοια εκστρατεία¹⁸. Το γεγονός ότι οι πλέον ανεπτυγμένες βιομηχανικά και πλουσιότερες χώρες του πλανήτη δεν είχαν τις δυνατότητες να υποστηρίξουν τέτοιας μορφής επιχειρήσεις δείχνει ότι το κόστος, η

¹⁷ Hasik James «Beyond Hagiography Theoretical and Practical Problems in the Works and Legacy of John Boyd» pp.7, http://www.jameshasik.com/files/20120515_problems_of_boyd.pdf assessed 6/9/2013

¹⁸ Report to Congress «Kosovo /Operation Allied Force, After Action Report 31-1-2000

οργάνωση και η διαχείριση παρόμοιων επιχειρήσεων δεν μπορεί να αναληφθεί ούτε καν από μετρίου μεγέθους δυνάμεις. Ωστόσο, παρά τα σφάλματα της θεωρίας της στρατηγικής παράλυσης από αέρος, υπάρχουν έννοιες και προσεγγίσεις που είναι αξιόλογες και που μπορεί υπό συγκεκριμένες συνθήκες να αποδειχθούν σωστές. Με αυτές θα ασχοληθούμε στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας μας, τα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το αεροπορικό όπλο γεννήθηκε στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ανδρώθηκε στον Β' Παγκόσμιο και έφτασε στην ωριμότητά του με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η ιστορία της αεροπορικής στρατηγικής σκέψης αποτελεί ουσιαστικά ένα αγώνα των υπέρμαχων της αεροπορικής ισχύος, να καταδείξουν τη χρησιμότητα αλλά και την υπεροχή της αεροπορίας στο πεδίο της μάχης. Κεντρικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια, έπαιξε η πεποίθηση ότι η πολεμική αεροπορία είναι ένα φύσει επιθετικό και στρατηγικό όπλο που προορισμός του είναι η προσβολή των κύριων στρατηγικών στόχων στα μετόπισθεν του εχθρού. Η θεωρία της στρατηγικής παράλυσης από αέρος, είναι ο τελευταίος κρίκος σε μια μακριά σειρά θεωριών για την καλύτερη χρησιμοποίηση της αεροπορικής ισχύος και υπόσχεται μια γρήγορη και σχετικά αναίμακτη επικράτηση.¹

Ωστόσο, πλέον μπορούμε με αρκετή ακρίβεια, μετά από όλη την ανάλυση που κάναμε, να καταλήξουμε σε ορισμένα σχετικά ασφαλή συμπεράσματα.

Θα ξεκινήσουμε, συμφωνώντας με τον Julio Douhet αλλά και με τον John Warden. Μια αεροπορική δύναμη που έχει κερδίσει την αεροπορική κυριαρχία και πλέον μπορεί να δρα ανενόχλητη άνωθεν της εχθρικής επικράτειας, προσβάλλοντας και καταστρέφοντας κατά βούληση οτιδήποτε στοχοποιήσει, είτε αυτό είναι οι ένοπλες δυνάμεις, είτε η βιομηχανική υποδομή είτε ακόμα και ο πληθυσμός, είναι λογικό ότι στο τέλος θα εξαναγκάσει τον εχθρό να παραδοθεί². Ωστόσο, μόνο οι ΗΠΑ, διαθέτουν σήμερα την ισχύ και τη τεχνολογία για τη σχεδόν άμεση απόκτηση της αεροπορικής υπεροχής. Συνακόλουθα όλα τα άλλα κράτη θα πρέπει αρχικά να δώσουν μια σκληρή μάχη για την απόκτησή της, η οποία αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα.

Ακόμα όμως και αν κερδηθεί η αεροπορική υπεροχή, μια εκστρατεία στρατηγικής παράλυσης προϋποθέτει πολύ περισσότερα από τη σωστή, έστω, εφαρμογή της αεροπορικής ισχύος. Κατ' αρχάς, ακόμα και στις δύο περιπτώσεις που

¹ West Scott D. „*Warden and the Air Corps Tactical School Déjà Vu*» Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama October 1999 <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/saas/west.pdf> assessed 27/8/2013

² John A. Warden III, «*Air Theory for the Twenty-first Century*» in Challenge and Response: Anticipating US Military Security Concerns, ed. Karl P. Magyar (Maxwell AFB, Ala.: Air University Press, August 1994), 367,368.

εξετάσαμε, η επιτυχία της αεροπορικής ισχύος, προϋπέθεσε την ύπαρξη μιας ευρύτατης συμμαχίας, τη συγκέντρωση μιας αρμάδας 1800 αεροσκαφών και την ρίψη 90.000 τόνων βομβών στην μια και 1000 αεροσκαφών και 35.000 τόνων βομβών στην άλλη περίπτωση αντίστοιχα. Η στρατηγική παράλυση πρέπει και αυτή να έχει μια ποσότητα πυρός που να την υποστηρίζει, επίθεση με ελάχιστους πυραύλους και λίγες βόμβες των 2000 χιλιάδων λιβρών, για τα σύγχρονα βιομηχανικά κράτη είναι μια γρατζουνιά. Ετσι, μια στρατηγική σχεδιασμένη να παραλύσει, μπορεί απλά να εξαγριώσει έναν ήδη ετοιμοπόλεμο αντίπαλο. Η συγκέντρωση τέτοιας ισχύος είναι πέραν των δυνατοτήτων των περισσότερων κρατών. Για τα μικρά κράτη λοιπόν δεν υπάρχει καμία περίπτωση να εφαρμόσουν μια αεροπορική στρατηγική παράλυσης γιατί δεν μπορούν.

Ως μικρά κράτη μπορούμε να ορίσουμε τα ανεπτυγμένα κράτη, που διαθέτουν αεροπορική ισχύ και παρότι δεν ανήκουν στα φτωχά κράτη του τρίτου κόσμου, δεν διαθέτουν την πολιτική, οικονομική και στρατιωτική ισχύ μιας υπερδύναμης. Η αεροπορική ισχύς που διαθέτουν είναι περιορισμένη διότι υπολείπονται σε σημαντικές ικανότητες που λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές ισχύος μιας ισχυρής αεροπορικής δύναμης, ή τις διαθέτουν σε πολύ μικρό βαθμό. Τέτοιες ικανότητες είναι π.χ. η εύκολη αναπλήρωση των αεροπορικών απωλειών από την εγχώρια αεροπορική βιομηχανία, η ύπαρξη ικανού αριθμού «έξυπνων» όπλων για την υποστήριξη παρατεταμένων αεροπορικών επιχειρήσεων, καθώς και η ικανότητα πληροφοριακής υποστήριξης των επιχειρήσεων.³

Η κυριότερη αιτία συρράξεων μεταξύ μικρών κρατών είναι οι εδαφικές διαφορές. Ήσσανος σημασίας ζητήματα διευθετούνται ευκολότερα, ωστόσο η κατάκτηση, διατήρηση και η επανάκτηση εθνικού εδάφους, συνήθως οδηγούν σε αιματηρές συγκρούσεις.⁴ Όταν θα έχουμε να διαχειριστούμε μια κατάσταση όπου οι φίλιες χερσαίες δυνάμεις θα αντιμετωπίζουν έναν υπέρτερο αντίπαλο, ο οποίος εφόσον τις εξουδετερώσει θα καταφέρει να εισβάλει και να καταλάβει τμήμα της εθνικής επικράτειας ζωτικό για εμάς, θα είναι ουτοπία να πιστεύουμε ότι η καταστροφή μερικών δεκάδων στόχων, όσο σημαντικών και αν είναι, θα τον πείσουν να παραδώσει εδαφικά οφέλη κερδισμένα με αίμα. Το να πιστεύει κανείς ότι θα πάει σε πόλεμο και ιδίως με ένα μεγάλο βιομηχανικό κράτος και ότι θα νικήσει απλά

³ Soonthornkit Saridporn, «*Sun Tzu Strategic Paralysis and Small Nations*» pp.46

⁴ Soonthornkit Saridporn, «*Sun Tzu Strategic Paralysis and Small Nations*» pp.47

καταστρέφοντας μερικά radar's, άλλους τόσους σταθμούς επικοινωνιών και κάποιες - σημαντικές έστω- βιομηχανίες, είναι μια επικίνδυνη αυταπάτη. Αν κανείς πιστεύει ότι ένας αποφασισμένος αντίπαλος, από τον οποίο ζητούμε να απεμπολήσει ζωτικά του συμφέροντα θα το κάνει, χωρίς να έχει υποστεί κόστος για τη μέχρι τότε συμπεριφορά του, θα βρεθεί μπροστά σε οδυνηρές εκπλήξεις. Τη φθορά που θα αρνηθεί να επιβάλλει στον αντίπαλο είναι σίγουρο ότι θα την υποστεί αυτός. Ο Κλαούζεβιτς⁵ μας προειδοποιεί τόσο για την πραγματική φύση του πολέμου όσο και για το τι αυτή απαιτεί, σκληρή φυσική προσπάθεια και αίμα. Οι καλοκάγαθες προθέσεις δεν έχουν καμία θέση στην πλέον σκληρή ανθρώπινη αντιπαράθεση. Όταν μια χώρα χρησιμοποιεί το ύστατο μέσο διευθέτησης των διαφορών της με τις άλλες χώρες, δεν μπορεί και δεν πρέπει να έχει αυταπάτες για την φύση του. Επανερχόμενοι στον Κλαούζεβιτς αυτός προειδοποιεί

«η πρώτη, η σημαντικότερη, η αποφασιστικότερη πράξη κρίσης που εκτελεί ένας πολιτικός ή ένας γενικός διοικητής, συνίσταται συνεπώς στην ακριβή εκτίμηση του είδους του πολέμου που αναλαμβάνει, ώστε να μην τον εκλάβει σαν κάτι που δεν είναι, και να μη θέλει να τον κάνει ό,τι η φύση των περιστάσεων του απαγορεύει να είναι»⁶.

Οι δυσκολίες που πιθανόν να αντιμετωπίσει ο πληθυσμός όπως η έλλειψη ηλεκτρικής ισχύος ή καταναλωτικών αγαθών είναι αμφίβολο αν θα κάμψουν ή αν θα ατσαλώσουν περαιτέρω το φρόνημά του και είναι σίγουρο ότι δεν θα κάμψουν την θέληση των ηγετικών ελίτ, αν δεν τους αφαιρέσουμε το μέσον με το οποίο επιχειρούν να επιτύχουν τους πολιτικούς σκοπούς του πολέμου και αυτό το μέσο είναι οι Ένοπλες Δυνάμεις.

Παραταύτα, τα μικρά κράτη που διαθέτουν ικανή (για τα δεδομένα τους) αεροπορική ισχύ και ικανότητα προσβολής στόχων στην ενδοχώρα του αντιπάλου, μπορούν να εφαρμόσουν σε κάποιο βαθμό μια προσέγγιση στρατηγικής παράλυσης στη διεξαγωγή των αεροπορικών τους επιχειρήσεων. Κάποιες έννοιές της, μπορεί να χρησιμοποιηθούν στο μέτρο του δυνατού για τη σωστότερη στοχοποίηση του αντιπάλου, την παράλυσή του σε τακτικό και επιχειρησιακό επίπεδο και την παράλληλη εκτέλεση επιχειρήσεων για την απόκτηση αεροπορικής υπεροχής.⁷

Η προσβολή βιομηχανικών κέντρων και ζωτικών υποδομών δεν είναι κάτι που θα πρέπει να αγνοηθεί ή να παραμεληθεί με δικαιολογία την αργή επίπτωση παρομοίων

⁵ Κλαούζεβιτς «Περί του Πολέμου» Θεσσαλονίκη, Βάνιας 1999 σελ.32

⁶ Κλαούζεβιτς, σελ.55

⁷ Soonthornkit Saridporn,, «Sun Tzu Strategic Paralysis and Small Nations» pp.47

επιχειρήσεων στις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Απλά θα πρέπει να ειδωθεί στη σωστή της διάσταση. Η έλλειψη ηλεκτρικής ισχύος σε πέντε χωριά της ενδοχώρας του εχθρού δεν θα έχει καμιά σημασία. Η έλλειψη ηλεκτρικής ισχύος όμως στις κύριες αεροπορικές βάσεις, είναι σίγουρο ότι θα επηρεάσει τόσο την διεξαγωγή των επιχειρήσεων όσο και το ηθικό των ανθρώπων, που περισσότερο από οποιουδήποτε άλλους θέλουμε να επηρεάσουμε, το αντίπαλο στρατιωτικό προσωπικό, που διεξάγει τη μάχη, προκαλεί φίλιες απώλειες και απειλεί να ματαιώσει την επίτευξη των φιλίων πολιτικών αντικειμενικών σκοπών.

Ενώ, λοιπόν μια υπερδύναμη μπορεί να επιχειρήσει να παραλύσει τελείως τον αντίπαλο, μια μικρή δύναμη μπορεί να επιλέξει να παραλύσει τον αντίπαλο τοπικά και για σύντομο χρονικό διάστημα, για όσο το απαιτούν οι πολιτικοί και στρατιωτικοί αντικειμενικοί της σκοποί. Η τακτική και επιχειρησιακή παράλυση μπορεί να είναι εξίσου σημαντική με την στρατηγική παράλυση, εάν εφαρμοστεί όταν και όποτε πρέπει. Σύμφωνα με τον Luttwak⁸, που τονίζει τον «χωρικό/περιπτωσιακό-situational» χαρακτήρα της αεροπορικής δύναμης, η αεροπορική ισχύς μπορεί να είναι αποφασιστική όταν ευνοείται και από το θέατρο επιχειρήσεων στο οποίο καλείται να επιχειρήσει. Ένα παρόμοιο θέατρο επιχειρήσεων μπορεί να είναι ένα νησί, ή μια απομονωμένη γεωγραφική περιφέρεια που μπορεί εύκολα να απομονωθεί και που μεγάλες χερσαίες επιχειρήσεις μπορεί να μην είναι δυνατόν να εκτελεστούν.

Επίσης αν κάτι πρέπει να μας διδάξουν, οι δύο περιπτώσεις που εξετάσαμε το Ιράκ και το Κόσοβο κατά τις οποίες εφαρμόστηκε, έστω και με πολλές παραδοχές, το δόγμα της στρατηγικής παράλυσης, είναι το γεγονός ότι ουσιαστικά τόσο το Ιράκ όσο και η Σερβία, ηττήθηκαν πολύ πριν ξεκινήσουν οι εχθροπραξίες. Απέτυχαν όχι μόνο στρατιωτικά αλλά συνολικά στην δημιουργία μιας συνεκτικής υψηλής στρατηγικής. Εφαρμόζοντας τη θεωρία υψηλής στρατηγικής σε πόλεμο του Παπασωτηρίου⁹, είναι ξεκάθαρο ότι τόσο η Σερβία όσο και το Ιράκ, απέτυχαν σε κάθε διάσταση της ακολουθούμενης υψηλής στρατηγικής τους και βρέθηκαν να αποτελούν απαξιωμένα μέλη της διεθνούς κοινότητας, κατεστραμμένα οικονομικά, ανίκανα να

⁸ Edward N. Luttwak «*Strategy: The Logic of War and Peace, Revised and Enlarged Edition*» pp.188

⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, «*Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική (6^{ος}-11^{ος} αιώνες)*», Αθήνα, 2000. Η στρατηγική είναι έννοια που αφορά τις συγκρούσεις δύο ή περισσότερων αντιπάλων θελήσεων. Η υψηλή στρατηγική σε μια ένοπλη σύρραξη περιλαμβάνει το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιούν οι αντίπαλες πλευρές για την προώθηση των πολεμικών τους στόχων. Η υψηλή στρατηγική έχει πέντε διαστάσεις, την στρατιωτική στρατηγική, την οικονομική διάσταση την εσωτερική διάσταση, την διεθνή νομιμοποίηση και την διπλωματία.

εκμεταλλευθούν τη διπλωματία τους για να δημιουργήσουν ευρύτερες διεθνείς συμμαχίες και με την εσωτερική διάσταση της πολιτικής τους αμφισβητούμενη στο Ιράκ από τις ευρύτερες μειοψηφίες των Κούρδων και των Σιιτών και στη Σερβία από μέρος του σερβικού λαού που αντιτίθεντο στην πολιτική του Μιλόσεβιτς. Το στρατιωτικό σκέλος της στρατηγικής των Ιρακινών απέτυχε τελείως καθώς δεν μπόρεσαν να προκαλέσουν σοβαρές απώλειες στους Αμερικανούς, ενώ οι Σέρβοι επέτυχαν επιχειρησιακά αλλά αυτή ακριβώς η επιτυχία υπήρξε ίσως η κυριότερη αιτία της αποτυχίας της σερβικής υψηλής στρατηγικής διότι οδήγησε στη σκλήρυνση της στάσης του ΝΑΤΟ¹⁰.

Η παράλυση της αντίπαλης ηγεσίας γίνεται μόνο όταν αυτή αμελήσει να αναπτύξει μηχανισμούς προστασίας, η καταστροφή της ζωτικής υποδομής μπορεί να επιτευχθεί εάν και μόνο εάν αυτή αφεθεί απροστάτευτη στην τύχη της. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο στην περίπτωση που ήδη περιγράφει ο Σουν Τζου¹¹

«Η τέχνη του πολέμου είναι ζωτικής σημασίας για το κράτος. Είναι ένα θέμα ζωής και θανάτου, δρόμος προς τη σωτηρία ή την καταστροφή. Γι' αυτό σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παραμελείται».

Άρα, η στρατηγική παράλυση μπορεί να επέλθει είτε στην περίπτωση που κάποιος είναι συντριπτικά υπέρτερος και μπορεί να νικήσει το αντίπαλό του, οποιαδήποτε στρατηγική και αν ακολουθήσει αυτός, είτε όταν μεταξύ δύο αντίπαλων με δυνητικά την ίδια ισχύ ο ένας διαπράττει το ασυγχώρητο σφάλμα να πιστέψει ότι ο πόλεμος είναι τάχα παρωχημένος ή αδιανόητος, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών κάθε εποχής. Καθώς όμως αλλάζουν οι γεωπολιτικοί συσχετισμού δυνάμεων δεν μπορούμε ποτέ να είμαστε σίγουροι ούτε για το παρωχημένο του πολέμου ούτε για το πόσο σύντομος θα είναι ο επόμενος πόλεμος που θα εμπλακούμε. Ποιος θα επέμβει για να σταματήσει ένα πόλεμο και γιατί ένα σύγχρονο κράτος, με άθικτους διαθέσιμους πόρους να σταματήσει να μάχεται ;

Η παράλυση σε στρατηγικό επίπεδο για τα μικρά κράτη, απαιτεί πέραν την χρησιμοποιήσεως της στρατιωτικής ισχύος, το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας συνεκτικής υψηλής στρατηγικής που να λαμβάνει υπόψη και τις πέντε διαστάσεις της, και κυρίως να προσαρμόζεται στον αντίπαλο, με τη χρησιμοποίηση των

¹⁰ Papasotiriou Harry «The Kosovo war: Kosovar Insurrection, Serbian Retribution and NATO Intervention»

¹¹ Σουν Τζου «Η Τέχνη του Πολέμου» σελ.23

πληροφοριών όχι ως απλού πολλαπλασιαστή δύναμης της στρατιωτικής ισχύος, αλλά για τη βαθύτερη πολιτική, πνευματική και πολιτισμική γνώση του αντιπάλου.

Όσον αφορά στην αναζήτηση για την όσο το δυνατόν ανώδυνη διεξαγωγή του πολέμου, αυτή σίγουρα δεν επιτυγχάνεται μέσω της στρατηγικής παράλυσης και αυτό γιατί ο πόλεμος, ως ανθρώπινη δραστηριότητα, παραμένει ακόμη και στην εποχή μας περισσότερο τέχνη παρά επιστήμη. Ήδη στις ΗΠΑ, μιλούν για τη μεταμόρφωσή του. Δεν υπακούει κάποιες αιώνιες επιστημονικές αλήθειες, δεν περιορίζεται, δεν μπορούμε να προδικάσουμε το αποτέλεσμα του μετρώντας τις δυνάμεις των αντιπάλων και ίδιες στρατηγικές δεν φέρνουν πάντοτε το ίδιο αποτέλεσμα. Η θεωρία της στρατηγικής παράλυσης παρά την αναμφισβήτητη αξία της, δεν μπόρεσε να δαμάσει τον πόλεμο ο οποίος παραμένει ακόμα ένας πραγματικός χαμαιλέοντας, που αλλάζει τη μορφή του αλλά όχι τη φύση του, διότι παρά τη τεχνολογική εξέλιξη δεν εξελίσσεται αντίστοιχα και η ανθρώπινη φύση. Αυτή,

*«μένει πάντα φθαρτή και θνητή, πάντα ίδιες οι ενστικτώδεις ενορμήσεις που αντιπαλεύουν τη φθαρτότητα και τη θνητότητα – ορμή της αυτοσυντήρησης, ορμή της κυριαρχίας, ορμή της ηδονής».*¹²

¹² Γιανναράς Χρήστος «Αντίπαλες ιδεολογίες, ίδια πολιτική»

http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathpolitics_1_16/06/2013_504304 assessed 27/8/2013

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ «DESERT STORM»

Πίνακας 1 ¹			
Desert Shield/Storm: Total USAF, USN, and USMC Weapons Cost and Utilization (FY 90/91\$)			
Air-To-Air Missiles	Expended	Unit Cost	Total Cost
AIM-7M	88	\$225,700	\$19.86 1,600
AIM-9M	86	\$70,600	\$6.07 1,600
Total	174		\$25,933,200
General Purpose Bombs	Expended	Unit Cost	Total Cost
MK-82 LD (500 lb Low Drag General Purpose Bomb)	69.701	\$498	\$34.7 1 1,098
MK-82 HD (500 lb High Drag General Purpose Bomb)	7.952	\$1,100	\$8,747,200
MK-83 (1000 lb Low Drag General Purpose Bomb)	19.018	\$1,000	\$19,018,000
MK-84 (2000 lb General Purpose Bomb)	9.578	\$1,871	\$17,920.438
MK-84 HD (2000 lb High Drag General Purpose Bomb)	2.611	\$2,874	\$7,504,014
M-117 (750 lb Low Drag Demolition Bomb)	43.435	\$253	\$10,989,055
UK-1000 (1000 lb General Purpose Bomb)	288	\$16,222	\$4.67 1,936
CBU-52/58/71 (Fragmentation Bomb)	17.831	\$2,159	\$38,497.129
CBU-87 (Combined Effects Munitions, Anti-Armor, Anti-Personnel)	10.035	\$13,941	\$139,897,935
CBU-89 (Gator/ Anti-Personnel/Anti-Tank)	1.105	\$39,963	\$44,159,115
MK-20 (Rockeye I / Anti-Materiel/Anti-Tank Cluster)	27.987	\$3.449	\$96,527,163
CBU-72 FAE (High-speed Fuel Air Explosive)	254	\$3,800	\$965,200
CBU-78 Gator (Anti-Personnel/Anti-Tank)	209	\$39,963	\$8,352,267
Total	210.004		\$431,960,550
Guided Bombs	Expended	Unit Cost	Total Cost
GBU-10 (Laser/Mk-84)	2637	\$22,000	\$58.0 14.000
GBU-12 (Laser /Mk-82)	4493	\$9.000	\$40,437,000
GBU-15 (Electro-optical and Infrared Mk-84)	71	\$221.600	\$16,159,600
GBU-16 (Laser/Mk-83)	219	\$150.000	\$32.850,000
GBU-24 (Low-level Laser/Mk-84)	284	\$65,000	\$18,460,000
GBU-24 (Low-level laser/BLU-109 2000 lb penetrating warhead)	897	\$85.000	\$76,245,000
GBU-27 (Laser/BLU-109 2000 lb warhead)	739	\$75,539	\$55,823,321
GBU-28 (Laser/4000 lb penetrating warhead)	2	\$1 00,000	\$200,000
Total	9.342		\$298,188,921
Anti-Radiation Missiles	Expended	Unit Cost	Total Cost
AGM-45 (Shrike) 78	78	\$89.000	\$6,942,000
AGM-88 (HARM/ High-speed, anti-radiation missile)	1961	\$257,000	\$503.977.000
Total	2039		\$510,919,000
Air-To-Surface Missiles	Expended	Unit Cost	Total Cost

¹ GWAPS Volume V pp.553,554

AGM-132A Skipper (11)	12	\$3 1,240	\$374,880
AGM-62B Walleye (11)	133	\$70.000	\$9,3 10,000
AGM-6SB (Maverick/EO guided missile, shaped charge)	1673	\$64.100	\$107,239,300
AGM-65C	5	\$1 1 0,000	\$sso,ooo
AGM-6SD (Maverick/IR guided missile, shaped charge)	3405	\$1 11,000	\$377,955,000
AGM-65E (Maverick/Laser-guided missile, penetrator/blast frag)	36	\$101,000	\$3,636,000
AGM-65G (Maverick/IR guided missile, penetrator/blast frag)	177	\$269.000	\$47.61 3,000
AGM-84B SLAM (Stand-Off Land Attack Missile)	7	\$346,000	\$2,422,000
Total	5448		\$549,100,180
TLAMS & CALCMS Expended	Expended	Unit Cost	Total Cost
BGM-109 TLAM (Tomahawk Land Attack Missile)	298	\$1,100,000	\$327,800,000
CALCM (Conventional Air-Launched Cruise Missile)	35	\$1,500,000	\$s2.s00,000
Total	333		\$380,300,000
Helicopter Munitions Expended	Expended	Unit Cost	Total Cost
AGM-114 Hellfire (Semiactive laser-guided) - USN	30	\$35.127	\$1,053,810
AGM-114 Hellfire (Semiactive laser-guided) - USMC	159	\$35,546	\$5.65 1.8 14
BGM-71 TOW (Anti-tank, optical wire-guided missile)	293	\$15.000	54,395,000
Total	482		\$11,100,624
Grand Total			\$2207,502,475

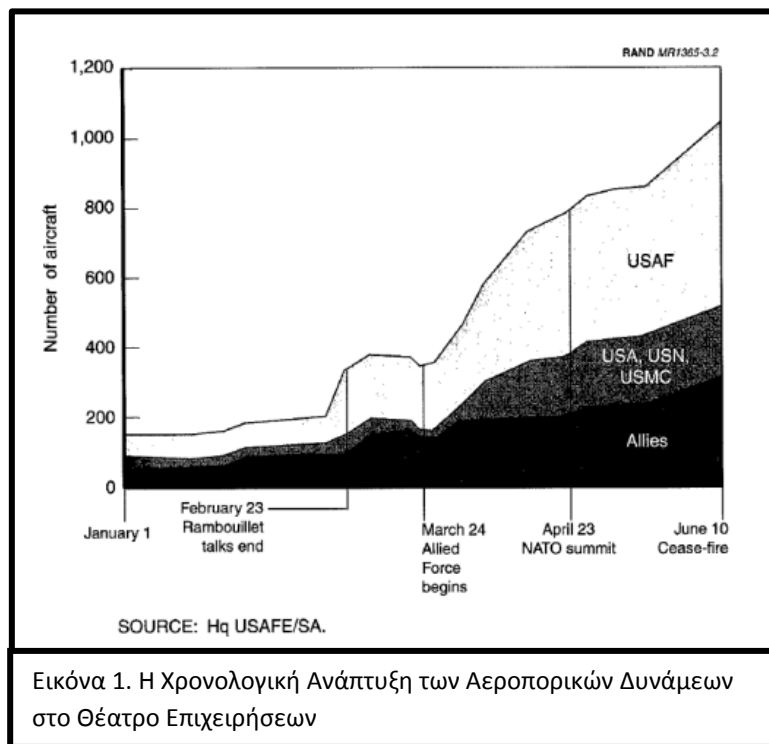
ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ²	
ΠΡΟΣΒΛΗΘΕΝΤΕΣ ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΤΟΧΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΞΟΔΩΝ
ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	23430
ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	2990
SCUD'S	1460
SAM'S	1370
LOC'S	1170
MILITARY INDUSTRY	970
NUC/BIO/CHEM	970
IADS/KARI	630
TELECOMS/C3	580
OIL	540
NAVAL TARGETS	370
ELECTRIC POWER	345
LEADERSHIP	260
UNKATEGORIZED (ΚΥΡΙΩΣ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ)	7.000
ΣΥΝΟΛΟ	42085

^{2 2} Gulf War Air Power Survey Vol V pp.517

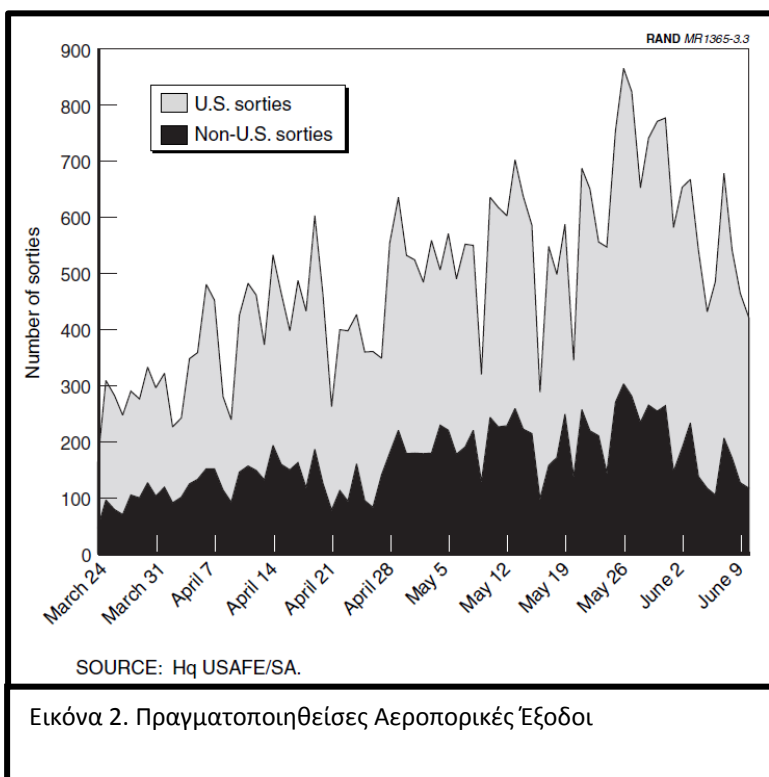
Πίνακας 3 ³					
ΣΥΜΜΑΧΙΚΑ ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ					
ΧΩΡΑ	ΜΑΧΗΤΙΚΑ - ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΤΙΚΑ	ΕΝΑΕΡΙΟΥ ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ	ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ	ΑΛΛΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΗΠΑ	1323	285	175	207	1990
ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	276	15	38	10	339
ΚΟΥΒΕΙΤ	40		3		43
ΆΛΛΕΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	64				64
Μ.ΒΡΕΤΑΝΙΑ	57	9	3	4	73
ΓΑΛΛΙΑ	44	3	12	7	66
ΙΤΑΛΙΑ	8				8
ΚΑΝΑΔΑΣ	26			2	28
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ			3		3
ΣΥΝΟΛΟ	1838	312	234	230	2614
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.					

³ A League of Airmen: US Air Power in the Gulf War A. Winnefeld , P.Niblack, D.J.Jhonson “Research prepared for the US Air Force MR-343-AF P.145
http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2006/MR343.pdf assessed 7/9/2013

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ «ALLIED FORCE»¹

Εικόνα 1. Η Χρονολογική Ανάπτυξη των Αεροπορικών Δυνάμεων στο Θέατρο Επιχειρήσεων

Εικόνα 2. Πραγματοποιηθείσες Αεροπορικές Έξοδοι

¹ Τα διαγράμματα του Παραρτήματος προέρχονται από το Lambeth Benjamin S. «NATO's Air War For Kosovo A Strategic and Operational Assessment» RAND 2001
http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1365.html assessed 6/9/2013

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	ΑΝΑΛΥΣΗ
AAA	Antiaircraft Artillery
ACTS	Air Corps Tactical School
ACSC	Air Command and Staff College
CALCM	Conventional Air Launched Cruise Missile
CBU	Cluster Bomb Units
C3	Command, Control and Communications
CEP	Circular Error Probable
DIA	Defence Intelligence Agency
EMCON	Emission Control
FYROM	Former Yugoslavian Republic Of Macedonia
FWS	Fighter Weapons School
GBU	Guided Bomb Unit
GPS	Global Positioning System
HARM	High Speed Antiradiation Missile
OODA	Observe, Orient, Decide, Act
PGM	Precision-Guided Munition
IADS	Integrated Air Defense System
KARI	Αντιστροφή της λέξης IRAK
KLA	Kosovo Liberation Army
LASER	Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation
LGB	Laser Guided Bomb
NATO	North Atlantic Treaty Organization
MANPADS	Man-Portable Air Defense System
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe
SAM	Surface-to-Air Missile
SEAD	Suppression of Enemy Air Defenses
SIGINT	Signals Intelligence
SOP	Standard Operating Procedures
TLAM	Tomahawk Land Attack Missile
UAV	Unmanned Aerial Vehicle
UCK	Ushtria Çlirimtare e Kosovës
USAF	United States Air Force
USAFA	United States Air Force Academy

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΑΡΘΡΑ- ΒΙΒΛΙΑ

Βογιατζής Δημήτριος Υπσχος (Δ) Η «Εισαγωγή της Στρατιωτικής Αεροπορίας στις Βαλκανικές Χώρες» Αεροπορική Επιθεώρηση τ.96 Δεκ. 2012
http://www.haf.gr/el/articles/pdf/ae_96.pdf , assessed 26/8/2013

Air Force Doctrine Document 3-09 Operations and Planning November 2012
http://static.e-publishing.af.mil/production/1/af_cv/publication/afdd3-0/afdd3-0.pdf

Air Force Doctrine Document 3-70 “Strategic Attack” 12 June 2007 Interim Change 2 (Last Review), 1 November 2011 http://static.e-publishing.af.mil/production/1/af_cv/publication/afdd3-70/afdd3-70.pdf

Allison, Graham T., “Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis,” American Political Science, Vol LXII, no 3, Sept 1969
<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/1954423.pdf?acceptTC=true> assessed 27/8/2013

Bartholomees J. Boone Jr. «The Issue of Attrition», Parameters Spring 2010 pp.5-19
http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/2010spring/40-1-2010_bartholomees.pdf

Bartoli John V, Major «Bending the Eagle’s Wing. How Advanced Air Defences Put the Enemy’s Vital Centers Beyond the Reach of American Airpower» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama 4 June 2010

Bartels Clay, Major «How the USAF Can Lose the Next War Losing Air Superiority» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama April 2009

Barlow Jason B. Major «Strategic Paralysis: An Airpower Theory for the Present» Air University Press Maxwell AFB, May 1992

Bence Christopher Major, «Warden Vs Pape» Air & Space Power Journal - Chronicles Online Journal

Boyd John Patterns of Conflict <http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/poc.pdf>
Assessed 27/8/2013

Boyd John Strategic Game of ? and ? <http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/strategy.pdf>
Assessed 27/8/2013

Boyd John Organic Design for Command and Control
<http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/c&c.pdf> Assessed 27/8/2013

Boyd John The Essence of Winning and Losing
http://pogoarchives.org/m/dni/john_boyd_compendium/essence_of_winning_losing.pdf Assessed 27/8/2013

Boyd John Revelation

http://pogoarchives.org/m/dni/john_boyd_compendium/revelation.pdf Assessed 27/8/2013

Boyd John Conceptual Spiral

http://pogoarchives.org/m/dni/john_boyd_compendium/conceptual-spiral-20111100.pdf Assessed 27/8/2013

Boyd John Destruction and Creation

http://pogoarchives.org/m/dni/john_boyd_compendium/destruction_and_creation.pdf Assessed 27/8/2013

Boyd John Aerial Attack Study

<http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/boydaerialattack.pdf> Assessed 27/8/2013

Boyd John Fast Transients http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/fast_transients.pdf Assessed 27/8/2013

Boyd John <http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/boydaerialattack.pdf> assessed 5/6/2013 Assessed 27/8/2013

Boyd John http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/fast_transients.pdf assessed 5/6/2013 Assessed 27/8/2013

Biddle Stephen «Victory Misunderstood: What the Gulf War Tells Us about the Future of Conflict» *International Security*, Vol. 21, No. 2 (Autumn, 1996), pp. 139-179 <http://www.jstor.org/stable/2539073> .Accessed: 22/04/2013 16:18

Byman Daniel L.; Waxman Matthew C. «Kosovo and the Great Air Power Debate» *International Security*, Vol. 24, No. 4. (Spring, 2000), pp. 5-38. <http://links.jstor.org/sici?sici=0162-9%28200021%2924%3A4%3C5%3AKATGAP%3E2.0.CO%3B2-P>

Cordesman Anthony H., «The Lessons and Non-Lessons of the Air and Missile Campaign in Kosovo» Revised August, 2000

<http://csis.org/files/media/isis/pubs/kosvolessons-full.pdf> assessed 27/8/2013

Daryl G. «The Myth of Air Power in the Persian Gulf War and the Future of Warfare» *International Security*, Vol. 26, No. 2 (Autumn, 2001), pp. 5-44 <http://www.jstor.org/stable/3092121> .Accessed: 30/11/2012 14:37

DOD Report to the Congress “ Kosovo /Operation Allied Force After Action Report” 31 January 2000

Department of Defense Joint Publication 1-02 Dictionary of Military and Associated Terms 8 November 2010 (As Amended Through 15 November 2012)

Douhet Giulio «Command of the Air»

<http://www.afhso.af.mil/shared/media/document/AFD-100924-017.pdf> assessed 26/8/2013

Deptula David A. Brigadier General «Effects-Based Operations: Change In the Nature of Warfare» Published 2001 by Aerospace Education Foundation
<http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA466396> assessed 26/8/2013

Evera Stephen Van «The Cult of the Offensive and the Origins of the First World War» International Security, Vol. 9, No. 1 (Summer, 1984), pp. 58-107 Published by: The MIT Press Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2538636> Accessed: 22/11/2010 10:44

Fadok David S., Major, «John Boyd and John Warden Air Power's Quest for Strategic Paralysis» USAF School of Advanced Airpower Studies Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama February 1995

Felker Edward J. Lieutenant Colonel «Airpower, Chaos, and Infrastructure Lords of the Rings», USAF Air War College Maxwell Paper No. 14, ALABAMA July 1998
<http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA354043> assessed 30/8/2013

Finney Robert T. «History of the Air Corps Tactical School 1920 – 1940» Original imprint 1955, by the Research Studies Institute, USAF Historical Division, Air University. Center for Air Force History imprint 1992. Air Force History and Museums Program imprint 1998 <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA432954>

Freedman Lawrence and Karsh Efraim «How Kuwait Was Won : Strategy in the Gulf War»

Gray Colin S. «Modern Strategy» Oxford University Press, 1999

Gray Colin S. «Airpower for Strategic Effect» Air University Press Air Force Research Institute Maxwell Air Force Base, Alabama February

Glenn Kevin B. Major «Complex Targeting: A Complexity Based Theory Of Targeting and its Application to Radical Islamic Terrorism» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama June 2002

Gulf War Air Power Survey Vol II, Operations and Effects and Effectiveness
<http://www.afhso.af.mil/shared/media/document/AFD-100927-067.pdf>

Gulf War Air Power Survey Summary Report (GWAPS),
<http://www.afhso.af.mil/shared/media/document/AFD-100927-061.pdf> assessed 20/8/2013

Hammond Grant T. «Myths of the Air War over Serbia Some “Lessons” Not to Learn» Aerospace Power Journal – Winter 2000

Hamilton Robert J. Major «Green and Blue in the Wild Blue: An Examination of the Evolution of Army and Air Force Airpower Thinking and Doctrine Since the Vietnam War» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama June 1993¹

Hasik James «Beyond Hagiography Theoretical and Practical Problems in the Works and Legacy of John Boyd» pp.7,
http://www.jameshasik.com/files/20120515_problems_of_boyd.pdf assessed 6/9/2013

Hanson Victor Davis «Ο Δυτικός τρόπος πολέμου: η Αποφασιστική Μάχη στην Αρχαία Ελλάδα» Εκδόσεις Τουρίκη 2003

Hayward Joel «NATO's War in the Balkans: A Preliminary Analysis» New Zealand Army Journal No.21 July 1999

Henriksen Dag: “NATO’s Gamble: Combining Diplomacy and Airpower in the Kosovo Crisis, 1998-1999” Naval Institute Press, 2007

Horowitz Michael and Reiter Dan «When Does Aerial Bombing Work?: Quantitative Empirical Tests, 1917-1999» The Journal of Conflict Resolution, Vol. 45, No. 2 (Apr., 2001), pp. 147-173: <http://www.jstor.org/stable/3176274> .Accessed: 20/10/2012 10:50

Hosmer, Stephen T. «The conflict over Kosovo : why Milosevic decided to settle when he did»
RAND MR-1351, 2001

Hosmer Stephen T., «Psychological effects of us air operations in four wars 1941 – 1991 Lessons for US Commanders» RAND Project Air Force MR-576-AF page 165

Hurley Matthew M., 1st Lt USAF Saddam Hussein and Iraqi Air Power: Just Having an Air Force isn't Enough Airpower Journal - Winter 1992

Johnson D.J, Niblack P, Winnefeld A., «A League Of Airmen: US Air Power in the Gulf War» Research prepared for the US Air Force MR-343-AF”

Καμπέρος Δημήτριος Α. «Ο Μελλοντικός Πόλεμος από Αέρος» Αεροπορική Επιθεώρηση τ.94 Απρ. 2012 http://www.haf.gr/el/articles/pdf/ae_94.pdf , assessed 26/8/2013

Kharas Homi, Pinto Brian and Ulatov Sergei «An Analysis of Russia's 1998 Meltdown: Fundamentals and Market Signals» Brookings Papers on Economic Activity, Vol. 2001, No. 1 (2001), pp. 1-50 <http://www.jstor.org/stable/1209157> Accessed: 08/08/2013 14:29

Κονδύλης Παναγιώτης «Θεωρία του Πολέμου» Εκδόσεις Θεμέλιο 1998

Koliopoulos Constantinos & Platias Athanassios G. «Thucydides on strategy: Athenian and Spartan grand strategies in the Peloponnesian War and their relevance today» Αθήνα : Ευρασία , 2006

Kopp Carlo «East versus West: Divergent paths in air power»

Kopp Carlo «Russian strategy to defeat US Air Power»

Kopp Carlo Evolving Technological Strategy in Advanced Air Defense Systems JFQ / issue 57, 2d quarter 2010

Lambeth Benjamin S. «NATO's Air War For Kosovo A Strategic and Operational Assessment» RAND 2001

http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1365.html assessed 6/9/2013

Luttwak Edward N. «Strategy: The Logic of War and Peace, Revised and Enlarged Edition Format: Paperback» Harvard University Press 2001

Mann Edward C. III, USAF Colonel, «Thunder and Lightning Desert Storm and the Airpower Debates», Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama April 1995

Meilinger Phillip S. «Trenchard and "Morale Bombing": The Evolution of Royal Air Force Doctrine Before WorldWar II» The Journal of Military History, Vol. 60, No. 2 (Apr., 1996), pp. 243-270 <http://www.jstor.org/stable/2944407> .Accessed: 03/11/2012 11:14

Meilinger Phillip S. Colonel « Meilinger Phillip S. «Ten Propositions Regarding Airpower» Air & Space Power Journal – spring 1996

<http://www.au.af.mil/au/cadre/aspj/airchronicles/apj/apj96/spr96/meil.pdf> assessed 6/9/2013

Morocco John D. "From Vietnam to Desert Storm»

<http://www.airforcemag.com/MagazineArchive/Pages/1992/January%201992/0192storrm.aspx> assessed 4/5/2013

Mueller Karl P. «Air Power» RAND Corporation

Nation R. Craig «War in the Balkans, 1991-2000» August 2003 Strategic Studies Institute, U.S. Army War College

Osinga Frans, «Science, Strategy and War, The Strategic Theory of John Boyd» Eburon Academic Publishers Delft 2005

<http://opmexperts.com/OsingaBoydThesis.pdf> assessed 27/8/2013

Papasotiriou Harry «The Kosovo war : Kosovar Insurrection, Serbian Retribution and NATO Intervention» The Journal of Strategic Studies Vol.25 No1 pp.39-62 March 2002

Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική (6^{ος}-11^{ος} αιώνας), Αθήνα, 2000

Pape Robert A. Jr., Bombing to Win: Air Power and Coercion in War (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1996).

Paris Michael «The Rise of the Airmen: The Origins of Air Force Elitism, c. 1890-1918» Journal of Contemporary History, Vol. 28, No. 1 (Jan., 1993), pp. 123-141

Published by: Sage Publications, Ltd. <http://www.jstor.org/stable/260804> .Accessed: 03/11/2012 11:15

Peters Ralph «In Praise of Attrition» Parameters, Summer 2004, pp. 24-32.

Posen Barry R. «The War for Kosovo: Serbia's Political-Military Strategy» International Security, Vol. 24, No. 4 (Spring, 2000), pp. 39-84 <http://www.jstor.org/stable/2539315> .Accessed: 08/08/2013 14:40

Reynolds Richard T. Colonel, USAF, «Heart of the Storm The Genesis of the Air Campaign against Iraq», Volume one of a two-volume series Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama 1995 January 1995

Storr Jim, Major «Neither Art nor Science - Towards a Discipline of War» RUSI Journal, Apr 2001, Vol. 146, No. 2 <http://www.rusi.org/downloads/assets/JA00115.pdf> assessed 26/8/2013

Smith Bradley J., Major, «Parallel Attack and the Enemy's Decision Making Process» Air University Maxwell Air Force Base, Alabama April 1998 <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA398704> assessed 27/8/2013

Stigler Andrew L. «A Clear Victory for Air Power: NATO's Empty Threat to Invade Kosovo» International Security, Vol. 27, No. 3 (Winter, 2002-2003), pp. 124-157 <http://www.jstor.org/stable/3092116> .Accessed: 08/08/2013 14:41

Soonthornkit Saridporn, Wing Commander Royal Thai Air Force, «Sun Tzu Strategic Paralysis and Small Nations» Royal Air Force Air Power Review Volume Four Number Four Winter 2001 pp29 – 60

Σουν Τζου «Η Τέχνη του Πολέμου» Αθήνα Φόρμιγξ 1992

Tilford Earl H., Jr. «Operation Allied Force and the Role of Air Power» Parameters, Winter 1999-2000, pp. 24-38

Tonnel Brian W. Major, USAF «Will the Bomber Always Get Through? The Air Force and its Reliance on Technology» June 2002

Toffler Alvin and Heidi, «War and Antiwar», Warner Books 1995

Warden John A. III, Col «The Air Campaign Planning for Combat» National Defense University Press Publication, 1988 Electronic copy prepared by Air War College Nonresident Studies <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/warden/ward-toc.htm> assessed 7/5/2013

Warden John A. III, Col USAF, «The Enemy as a System,” Airpower Journal 9 (Spring 1995): 40–55 <http://www.au.af.mil/au/cadre/asbj/airchronicles/apj/apj95/spr95.htm> assessed 27/8/2013

Warden John, "Employing Air Power in the Twenty-first Century," in *The Future of Air Power in the Aftermath of the Gulf War*, eds. Richard H. Shultz Jr., and Robert L. Pflatzgraff Jr. (Maxwell AFB, Ala.: Air University Press, 1992).

Warden John A. III «Air Theory for the Twenty-first Century» in *Challenge and response: anticipating US military security concerns* / Karl P. Magyar, editor-in-chief; associate editors, Maris McCrabb, Albert Mitchum, Lewis B. Ware. 443p. <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA421859> assessed 27/8/2013

Warden John A. III, Col USAF, Retired «Strategy and Airpower» *Air and Space Power Journal* Spring 2011 Volume XXV, No. 1 http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/2011/2011-1/2011_1_04_warden.pdf assessed 27/8/2013

William Cohen Report of the Quadrennial Defense Review (Washington, DC: Department of Defense, 1997). <http://www.dod.mil/pubs/qdr/sec7.html>, assessed 26/8/2013

Wilhelm Karen S, Major «The USAF and Technological \Asymmetry: A Critique of Current Air Power Theory and Doctrine» School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas May 1995 <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA301022> assessed 27/8/2013

Webber Mark «The Kosovo war: a recapitulation» *International Affairs* 85: 3, 2009

Werrell, Kenneth P. «Air War Victorious: The Gulf War vs. Vietnam.» Summer 1992. <http://www.carlisle.army.mil/USAWC/parameters/Articles/1992/1992%20werrell.pdf>

West Scott D. Major, «Warden and the Air Corps Tactical School Déjà Vu» Air University Press Maxwell Air Force Base, Alabama October 1999 <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/saas/west.pdf> assessed 27/8/2013

II. ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Οργανισμός RAND
<http://www.rand.org/>

Αμερικανική Αεροπορική Ακαδημία (Air University)
<http://www.au.af.mil/au/aul/lane.htm>

Κολλέγιο Πολέμου – (United States Army War College -Strategic Studies Institute)
<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/>

Ιστοσελίδα Ελληνικής ΠΑ –Περιοδικό «Αεροπορική Επιθεώρηση»
<http://www.haf.gr/el/articles/epitheorisi.asp>

Ιστοσελίδα «Air Power Australia»
<http://www.ausairpower.net/>